

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ

ΒΙΩΝ ΚΑΙ ΓΝΩΜΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΕΥΔΟΚΙΜΗΣΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΙΣ ΔΕΚΑ
ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ.

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ.

DIOGENIS LAERTII

VITÆ ET PLACITA CLARORUM PHILOSO-
PHORUM DECEM LIBRIS COMPREHENSA.
LIBER DECIMUS.

EPICURUS.

Ἐπίκουρος Νεοκλέους καὶ Χαιρεστράτης Ἀθηναῖος, ἱ
τῶν δῆμων Γαργήτιος, γένους τοῦ τῶν Φιλαιδῶν,
ὡς φησι Μητροδώρος ἐν τῷ περὶ εὐγενείας. τοῦτόν
φασι ἄλλοι τε καὶ Ἡρακλείδης ἐν τῇ Σωτίωνος ἐπι-
τομῇ, κληρονομήσαντων Ἀθηναίων τὴν Σάμον, ἐκεῖ
τραπῆναι, ὀκτωκαιδεκέτη δ' ἔλθειν εἰς Ἀθήνας, Ξενο-
κράτους μὲν ἐν Ἀκαδημίᾳ, Ἀριστοτέλους δ' ἐν Χαλκίδι
διατρίβοντας. τελευτήσαντος δ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Μα-
κεδόνα καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐκπεσόντων ὑπὸ Περδίκκου,
10 μετελθεῖν εἰς Κολοφῶνα πρὸς τὸν πατέρα· (2) χρόνον
δέ τινα διατρίψαντ' αὐτοὶ καὶ μαθητὰς ἀθροίσαντα
πάλιν ἐπανελθεῖν εἰς Ἀθήνας ἐπ' Ἀναξικράτους, καὶ
μέχρι μὲν τινος κατ' ἐπιμιξίαν τοῖς ἄλλοις φιλοσοφεῖν,
ἔπειτ' ἰδίᾳ πως τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν αἴρῃσιν συ-
15 στήσασθαι. ἐφάσθαι τε φιλοσοφίας αὐτός φησιν ἐτη
γεγονώς τέτταρα καὶ δέκα· Ἀπολλόδωρος δ' ὁ Ἐπι-
κούρειος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τοῦ Ἐπικούρου βίου φησὶν
ἔλθειν αὐτὸν ἐπὶ φιλοσοφίαν καταγόντα τῶν γραμ-
ματιστῶν, ἐπειδὴ μὴ ἐδυνήθησαν ἐρμηνεύσαι αὐτῶν τὰ
20 περὶ τοῦ παρ' Ἡσιόδῳ χάους. φησὶ δ' Ἐριμίππος
γραμματοδιδάσκαλον αὐτὸν γεγενῆσθαι, ἔπειτα μέντοι
περιτυχόντα τοῖς Δημοκρίτου βιβλίοις ἐπὶ φιλοσοφίαν
αἰεῖν· (3) διὸ καὶ τὸν Τίμωνα φάσκειν περὶ αὐτοῦ·

Ἦστατος αὖ φυσικῶν καὶ κύντατος ἐκ Σάμου ἐλθὼν
25 γραμματιδασκαλίδης ἀναγωγότατος ζῶντων.

Συνεπιλόφουον δ' αὐτῷ προτρεψαμένῳ καὶ οἱ ἀδελφοὶ
τρεῖς ὄντες, Νεοκλῆς, Χαιρέδημος, Ἀριστόβουλος,
καθὰ φησι Φιλόδημος ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῷ δεκάτῳ τῆς
τῶν φιλοσόφων συντάξεως· ἀλλὰ καὶ δοῦλος Μῦς ὄνομα,
30 καθὰ φησι Μυρωνιανὸς ἐν ὁμοίοις ἱστορικοῖς κεφαλαίοις.
Διότιμος δ' ὁ στωικὸς δυσμενῶς ἔχων πρὸς αὐτὸν πι-
κρότατα αὐτὸν διαβέβληκεν, ἐπιστολὰς φέρων πενή-
κοντα ἀσελγεῖς ὡς Ἐπικούρου, καὶ ὁ τὰ εἰς Χρῦσιππον
ἀναφερόμενα ἐπιστόλια ὡς Ἐπικούρου συντάξας· (4)
35 ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ Ποσειδώνιον τὸν στωικὸν καὶ Νικό-
λαος καὶ Σωτίων ἐν τοῖς δώδεκα τῶν ἐπιγραφομένων
Διοκλείων ἐλέγχων, ἃ ἔστι περὶ τοὺς εἰκοσιτέσσαρας,
καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεύς. καὶ γὰρ σὺν τῇ μητρὶ
περιόντα αὐτὸν ἐς τὰ οἰκίδια καθαρμοὺς ἀναγινώσκειν
40 καὶ σὺν τῷ πατρὶ γράμματα διδάσκειν λυπρῶ τινος
μισθαρίου. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν ἓνα προαγωγέειν
Λεοντίῳ τε συνεῖναι τῇ ἑταίρᾳ. τὰ δὲ Δημοκρίτου
περὶ τῶν ἀτόμων καὶ Ἀριστίππου περὶ τῆς ἡδονῆς ὡς

Epicurus Neoclis et Chærestratæ filius, patria Athenien-
sis, pago Gargettius, ex Philaidarum familia, ut Metro-
dorus in libro de Nobilitate refert. Hunc tum alii di-
cunt, tum inprimis Heraclides in Sotionis epitome, quum
Athenienses Samum colonos misissent, illic nutritum esse,
atque octavum et decimum agentem ætatis annum Athe-
nas concessisse, quo tempore Xenocrates in Academia,
Aristoteles vero Chalchide scholam habebant. Defuncto au-
tem Alexandro Macedonum rege, quum Athenienses a Per-
dicca subacti essent, Colophonem se ad patrem contulisse :
(2) ubi quum aliquamdiu commoratus esset congregassetque
discipulos, Athenas iterum rediisse archonte Anaxicrate,
ibique ad aliquod tempus cum ceteris in commune philoso-
phatum esse, deinde seorsum sectam a se vocatam constitui-
se. Decimo quarto vero ætatis anno philosophiæ dare operam
cœpisse ipse testis est : Apollodorus autem Epicureus in
primo de Vita Epicuri refert, illum ad philosophiam se con-
tulisse contemptu ludimagistorum, quod percontanti
quidnam esset apud Hesiodum chaos, exponere non potuis-
sent. Grammaticam vero illum docuisse primum ac de-
mum lectis Democriti libris philosophiæ dedisse operam
Hermippus auctor est : (3) atque ob id Timonem de illo
dicere :

Ultimus ex physicis et pessimu', cui Samus altrix,
grammaticæ doctor, hominumque rudissimu' longe.

Consociarunt autem se illi ad philosophandum ipso hortante
tres ipsius fratres, Neocles, Chæredemus et Aristobulus,
ut ait Philodemus Epicureus in decimo Compositionis phi-
losophorum; servus item illius Mus nomine, ut Myronianus
refert in Similibus historicis capitibus. Enimvero Dioti-
mus Stoicus infesto adversus illum animo acerrime illum
insectatus est, quinquaginta circumferens impudicas et
lascivas veluti ab Epicuro scriptas epistolas, et is qui Chry-
sippi quæ ferebantur epistolia ad Epicurum retulit; (4) Po-
sidonius item Stoicus et Nicolaus et Sotion in duodecimo
eorum quæ inscribuntur Dioclis argumenta, quæ sunt fere
numero viginti quattuor et Dionysius Halicarnasseus. Nam-
que una cum matre domos circuisse carmina piacularia
præeuntem literasque cum patre docuisse mercedis exi-
guæ stipe tradunt. Unum quoque e fratribus lenocinatum
esse ipsumque Leontio meretrici congredi solitum. De-
mocriti quoque de Atomis Aristippique de Voluptate libros

ἔδει λέγειν· μὴ εἶναι τε γνησίως ἄστον, ὡς Τιμοκράτης
 φησὶ καὶ Ἡρόδοτος ἐν τῷ περὶ Ἐπικούρου ἐφηβείας.
 Μίθραν τ' αἰσχροῦς κολακεῖν τὸν Λυσιμάχου διοικη-
 τήν, ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς παιᾶνα καὶ ἀνακτα καλοῦντα·
 (5) ἀλλὰ καὶ Ἰδομενέα καὶ Ἡρόδοτον καὶ Τιμοκράτην,
 τοὺς ἔκπυσι· αὐτοῦ τὰ κρύφια ποιήσαντας, ἐγκωμιάζ-
 ζειν καὶ κολακεῖν αὐτὸ τοῦτο. ἐν τε ταῖς ἐπιστολαῖς
 πρὸς μὲν Λεόντιον· « Παιᾶν ἀναξ, φίλον Λεοντάριον,
 οἷου κροτοθορύβου ἡμᾶς ἐνέπλησεν ἀναγνόντας σοῦ τὸ
 10 ἐπιστόλιον. » πρὸς δὲ Θεμισταν τῆν Λεοντέως γυναῖκα,
 « Οἶος, φησὶν, εἰμι ἐὰν μὴ ὑμέας πρὸς ἐμὲ ἀφίκησθε,
 αὐτὸς τρικύλιστος ὅποι ἂν ὑμεῖς καὶ Θεμιστα παρά-
 καλῆτε ὠθεῖσθαι. » πρὸς δὲ Πυθοκλέα ὄραϊον ὄντα,
 « Καθεδοῦμαι, φησί, προσδοκῶν τὴν ἡμερτὴν καὶ ἰσό-
 15 θεόν σου εἶσθον. » καὶ πάλιν πρὸς Θεμισταν γρά-
 φων, νομίζειν * αὐτῇ παραινεῖν, καθὰ φησὶ Θεόδωρος
 ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν πρὸς Ἐπίκουρον. (6) καὶ ἄλλαις
 δὲ πολλαῖς ἐταίραις γράφειν καὶ μάλιστα Λεοντίῳ, ἧς
 καὶ Μητροδώρον ἐρασθῆναι. ἐν τε τῷ περὶ τέλους
 20 γράφειν οὕτως· « Οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω τί νοήσω τὰ γαθὸν
 ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ γυλιῶν ἡδονάς, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι'
 ἀφροδισίων καὶ τὰς δι' ἀκροαμάτων καὶ τὰς διὰ μορ-
 φῶν. » ἐν τε τῇ πρὸς Πυθοκλέα ἐπιστολῇ γράφειν·
 « Παιδείαν δὲ πᾶσαν, μακάριε, φεῦγε τὸ ἀκάτιον ἀρά-
 25 μενος. » Ἐπικτητός τε κιναιδολόγον αὐτὸν καλεῖ καὶ
 τὰ μάλιστα λοιδορεῖ. καὶ μὴν καὶ Τιμοκράτης ἐν τοῖς
 ἐπιγραφομένοις Εὐφραντοῖς, ὁ Μητροδώρου μὲν ἀδελ-
 φός, μαθητὴς δ' αὐτοῦ, τῆς σχολῆς ἐκφοιτήσας φησὶν
 αὐτὸν δις τῆς ἡμέρας ἐμείν ἀπὸ τρυφῆς· ἑαυτὸν τε διη-
 30 γεῖται μόγις ἐκφυγεῖν ἰσχυσαί τὰς νυκτερινὰς ἐκείνας
 φιλοσοφίας καὶ τὴν μυστικὴν ἐκείνην συνδιαγωγὴν. (7)
 τὸν τ' Ἐπίκουρον πολλὰ κατὰ τὸν λόγον ἠγνοηκέναι
 καὶ πολὺ μᾶλλον κατὰ τὸν βίον, τὸ τε σῶμα ἐλεινῶς
 διακεῖσθαι ὡς πολλῶν ἐτῶν μὴ δύνασθαι ἀπὸ τοῦ φο-
 35 ρεῖου διαναστῆναι· μὴν τ' ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς
 τὴν τράπεζαν. ὡς αὐτὸς ἐν τῇ πρὸς Λεόντιον ἐπιστολῇ
 γράφει καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φιλοσόφους·
 « συνεῖναι τ' αὐτῷ τε καὶ Μητροδώρῳ ἐταίρας καὶ ἄλλας,
 Μαρμάριον καὶ Ἡδεῖαν καὶ Ἐρώτιον καὶ Νικίδιον.
 40 καὶ ἐν ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα βίβλοις ταῖς περὶ φύ-
 σεως τὰ πλείστα ταῦτά λέγειν καὶ ἀντιγράφειν ἐν αὐ-
 ταῖς ἄλλοις τε καὶ Νausiphάνει τὰ πλείστα, καὶ αὐτῇ
 λέξει φάσκειν οὕτως· « Ἄλλ' εἴ τις ἄλλος εἶχε κάκεινος
 ὠδίνων τὴν ἀπὸ τοῦ στόματος καύχησιν τὴν σοφιστι-
 45 κήν καθάπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἀνδραπόδων. » (8)
 καὶ αὐτὸν Ἐπίκουρον ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς περὶ Νausi-
 φάνους λέγειν· « Ταῦτα ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἕκστασιν
 τοιαύτην ὥστε μοι λοιδορεῖσθαι καὶ ἀποκαλεῖν διδά-
 50 σκαλον. » πλεῦμόν τ' αὐτὸν ἐκάλεε καὶ ἀγράμματον
 καὶ ἀπατεῦνα καὶ πόρνον τοὺς τε περὶ Πλάτωνα Διονυ-
 σοκόλακας καὶ αὐτὸν Πλάτωνα χρυσοῦν καὶ Ἀριστοτέ-
 λην ἄστων, ὃν καταφαγόντα τὴν πατρῶαν οὐσίαν στρα-
 τεύεσθαι καὶ φαρμακοπωλεῖν· φορμοφόρον τε Πρωτα-
 γόραν καὶ γραφέα Δημοκρίτου καὶ ἐν κώμαις γράμ-

ut suos asseruisse : neque fuisse legitimum civem, ut Ti-
 mocrates ait et Herodotus in libro de Epicuri pubertate.
 Mithraeque Lysimachi dispensatori per epistolas foede adu-
 latum esse, Pæanem illum ac regem appellando ; (5) Ido-
 meneum itidem et Herodotum atque Timocratem, qui
 clara ipsius secreta reddiderant, laudare eisque ob hoc
 ipsum assentari : Atque in epistolis ad Leontium quidem
 in hunc modum : *O rex Apolto, cara Leontarium, quam
 nos tumultuoso plausu impleverunt, quum eas legere-
 mus, tuæ litterulæ!* Ad Themistam item Leontei uxorem,
*Promptus enim, inquit, paratusque ego sum, nisi vos ad
 me proficiscamini, multum ipse volutatus quocumque
 vos ac Themista me accersatis, propelli.* Ad Pythoclem
 vero formosum adolescentem, *Sedebo, inquit, amabilem
 tuum atque divinum ingressum operiens.* Rursumque
 ad Themistam scribens, sibi decretum esse * eam admonere,
 ut Theodorus in quarto adversus Epicurum libro ait. (6)
 Aliis item compluribus meretricibus scribit, et Leontio in-
 primis, quam et Metrodorus amat. Atque in libro de
 Finibus sic loquitur : *Nam equidem nihil habeo quod bo-
 num intelligam, si saporum voluptates et quæ ex ve-
 nereis constant et quæ auribus percipiuntur quæque
 ex formæ venustate nascuntur, auferam.* Scribit item
 in epistola ad Pythoclem : *Omnem autem disciplinam,
 o bone, expansis velis omnibus fuge.* Epictetus quoque
 ut lascivius loquentem sugillat maximisque probris inces-
 sit. Timocrates item in iis quæ inscribuntur de Lætitia,
 Metrodori frater ipsiusque discipulus, ejus relicta schola
 bis illum diebus singulis vomere ex nimis deliciis solitum
 refert, seque ipsum narrat vix effugere potuisse nocturnas
 illas philosophandi consuetudines mysticumque vitæ insti-
 tutum. (7) Epicurum quoque multa in philosophia igno-
 rasse atque in vita longe plura, corporeque adeo misera-
 biliter affectum ut multos annos consurgere e sella nequi-
 verit; minamque quotidie in cibos consumere, ut ipse in
 epistola ad Leontium scribit atque in ea quam ad My-
 tilenenses philosophos dedit. Congredique illi ac Metrodoro
 et scorta alia, Marmarium et Hædium et Erotium et Nici-
 dium. Atque in eis voluminibus quæ de Natura rerum
 scripsit triginta septem numero, pleraque eadem dicere
 contrariaque in ipsis quum aliis tum Nausiphani maxime
 scribere, atque ad verbum ita fere dicere : *At si quis alius
 erat ille parturiens jactantiam ab ore sophisticam,
 quemadmodum et alii complures ex mancipiorum nu-
 mero.* (8) Ipsumque Epicurum in epistolis de Nausiphane
 dicere : *Hæc adduxerunt illum in tantam animi insolentiam, ut me maledictis sugillaret vocitaretque se
 magistrum meum.* Pulmonem quoque ipsum et inductum
 et deceptorem et scortum vocabat; Platonis item sectatores
 Dionysii assentatores, Platonem quoque ipsum aureum;
 Aristotelem prodigum, qui patrimonio consumpto militas-
 set et medicamenta vendidisset; bajulum Protagoram et
 scribam Democriti, qui in vicis literas docuisset; Heracli-

ματα διδάσκειν· Ἡράκλειτόν τε κυκλήτην καὶ Δημόκριτον Ληρόκριτον καὶ Ἀντίδωρον Σαινίδωρον· τοὺς τε κυνικοὺς ἔχθροὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς διαλεκτικούς πολυφθονέροισι, Πύρρωνα δ' ἀμαθῆ καὶ ἀπαιδεύτων·
 5 (9) μεμῆνασι δ' οὗτοι. τῷ γὰρ ἀνδρὶ μάρτυρες ἰκανοὶ 5 τῆς ἀνυπερβλήτου πρὸς πάντας εὐγνωμοσύνης ἢ τε πατρὶς γαλακτικῆς εἰκόσι τιμήσασα οἷ τε φίλοι τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὡς μὴδ' ἂν πόλεσιν θλαῖς μετρεῖσθαι δύνασθαι· οἷ τε γνώριμοι πάντες ταῖς δογματικαῖς αὐτοῦ
 10 σείρησι προσκατασχθέντες, πλὴν Μητροδώρου τοῦ Στρατονικέως πρὸς Καρνεάδην ἀπογορήσαντος, τάχα βαρυθρόνος ταῖς ἀνυπερβλήτοις αὐτοῦ χρηστότησιν· ἢ τε διαδοχῇ πασῶν σχεδὸν ἐκλιπουσῶν τῶν ἄλλων ἐσαεὶ διαμένουσα καὶ νηρίθιμος ἀρχῆς ἀπολύουσα
 15 ἄλλην ἐξ ἄλλης τῶν γνωρίμων· (10) ἢ τε πρὸς τοὺς γονεάς εὐχαριστία καὶ ἢ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εὐποιία πρὸς τε τοὺς οἰκέτας ἡμερότης, ὡς δῆλον καὶ τῶν διαθηκῶν αὐτοῦ καὶ ὅτι αὐτοὶ συνεπιδοσάφουν αὐτῷ, ὧν ἦν ἐνδοξότατος ὁ προειρημένος Μῦς· καθόλου δ' ἢ πρὸς
 20 πάντας αὐτοῦ φιλανθρωπία. τῆς μὲν γὰρ πρὸς θεοὺς δόσιότητος καὶ πρὸς πατρίδα φιλίας ἀλεκτος ἢ διάθεσις· ὑπερβολῇ γὰρ ἐπιεικίας οὐδὲ πολιτείας ἤψατο. καὶ χαλεπωτάτων δὲ καιρῶν κατασγόντων τηνικᾶδες τὴν Ἑλλάδα, αὐτῷ καταδιώωνι, δις ἢ τρίς τοὺς περὶ τὴν
 25 Ἰωνίαν τόπους διαδραμόντα πρὸς τοὺς φίλους, οἱ καὶ πανταχόθεν πρὸς αὐτὸν ἀπικουῶντο καὶ συνεβίου αὐτῷ ἐν τῷ κήπῳ, καθά φησι καὶ Ἀπολλόδορος· ὃν καὶ ὀρθόλογοντα μνῶν πρῆσθαι. (11) Διοκλῆς δ' ἐν τῇ
 30 τρίτῃ τῆς ἐπιδρομῆς φησιν εὐτελέστατα καὶ λιτότατα δαιτωμένους. « Κοτύλη γούν, φησίν, οἰνιδίου ἤρκοῦντο, τὸ δὲ πᾶν ὕδωρ ἦν αὐτοῖς ποτόν. » τὸν τ' Ἐπίκουρον μὴ ἀξιοῦν εἰς τὸ κοινὸν κατατίθεσθαι τὰς οὐσίας, καθάπερ τὸν Πυθαγόραν κοινὰ τὰ φίλων λέγοντα· ἀπιστούντων γὰρ εἶναι τὸ τοιοῦτον, [εἰ δ' ἀπίστων] οὐδὲ φίλων. αὐτὸς τε φησιν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ὑδάτι μόνον ἀρκεῖσθαι καὶ ἄρτῳ λιτῷ. καί, « Πέμψον μοι τυροῦ, φησί, Κυθνίου, ἵν' ὅταν βούλωμαι πολυτελεύεσθαι δύνωμαι. » τοιοῦτος ἦν ὁ τὴν ἡδονὴν εἶναι τέλος δογματίζων, ὃν καὶ Ἀθήναιος δι' ἐπιγράμ-
 40 ματος οὕτως ὑμνεῖ·

(12) Ἀνθρώποι, μοχθεῖτε τὰ χεῖρονα καὶ διὰ κέρδος ἀπληστον νεικέων ἀρχετε καὶ πολέμων·
 τὰς φύσιος δ' ὁ πλοῦτος ὄρον τινὰ βαιὸν ἐπίσχει,
 αἱ δὲ κεναὶ κρίσιες τὰν ἀπέραντον ὁδόν.
 35 τοῦτο Νεοκλῆος πινυτὸν τέκος ἢ παρὰ Μουσεῶν ἔκλυεν ἢ Πυθοῦς ἐξ ἱερῶν τριπόδων.

εἰσόμεθα δὲ καὶ μᾶλλον προϊόντες ἐκ τε τῶν δογμάτων ἐκ τε τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. Μάλιστα δ' ἀπεδέχτο, 7 φησὶ Διοκλῆς, τῶν ἀρχαίων Ἀναξαγόραν, καίτοι ἐν τισὶν ἀντειρηκῶς αὐτῷ, καὶ Ἀρχέλαον τὸν Σωκράτους διδάσκαλον. ἐγύμναζε δὲ, φησί, τοὺς γνωρίμους καὶ διὰ μνήμης ἔχειν τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα. (13) τοῦτον Ἀπολλόδορος ἐν Χρονικοῖς Νασιφάνους ἀνεῦσαι

DIOGENES.

tum quoque turbatores, Democritum Lerocritum (sive Nugarum iudicem) et Antidorum Sænidorum (sive Donis-blandientem); Cynicos inimicos Græciæ et dialecticos nimium invidios; Pyrrhonem quoque indoctum et imperitum appellabat. (9) Sed hi profecto insaniunt: namque viri hujus adversus quosvis incredibilis æquitatis testes sunt locupletes, patria quidem quæ status æreis illum honoravit, amici quoque tam multi, ut eos ne urbes quidem integræ capere sufficerent; familiares præterea omnes ac discipuli quos illius decretorum delinimenta occuparunt, præter unum Metrodorum Stratonicensem, qui ab illo se ad Carneadem contulit, cui forte gravis erat viri ineffabilis et immensa bonitas; illiusque scholæ perpetua successio, quæ ceteris ferme omnibus deficientibus sola persistit, perpetuis vicibus discipulis sibi invicem succedentibus; (10) summa præterea in parentes pietas atque præcipua in fratres beneficentia mansuetudoque in servos, quemadmodum et ex ejus testamento liquet et quod cum ipso illi una philosophati sunt, ex quibus clarissimus fuit is quem prædiximus Mus; omninoque ejus in omnes humanitas. Nam pietatis ejus in deos et caritatis in patriam inexplicabilis ratio est: per summam enim modestiam ad rempublicam accedere noluit. Et quum difficillima tempora tunc Græciam premerent, semper ibi perseveravit, bis aut fer solummodo in Ionice loca profectus ad amicos, qui ad illum undique conveniebant atque una cum illo in horto vivebant, ut ait etiam Apollodorus: quem et octoginta minis comparasset. (11) Porro Diocles in tertio Percursionis (philosophorum) libro illos ait vilissimis et simplicissimis cibis vitam egisse. *Parcissimo enim, inquit, vini poculo contenti erant, in universum autem aqua illis potus erat.* Nolebatur autem Epicurus sectatores suos in commune opes deponere, veluti Pythagoras, qui communia omnia amicorum dicebat: id quippe esse diffidentium, atque adeo non amicorum. Ipse quoque in Epistolis aqua tantum et simplici pane se contentum esse testatur. Item, *Mitte, inquit, mihi casei Cythni parvulum, ut quum epulari pretiosius voluero, possim.* Hujusmodi illius vita fuit qui voluptatem finem asserit, quem Athenæus quoque ita suo laudavit epigrammate:

(12) Quis furor, o cives, ut vos ob vile lucellum rixas et bellum sollicitetis atrox?
 nam natura opibus facile est contenta pusillis;
 contenta at nullis ambitio est opibus.
 Hoc Epicurus ait, dulces quem nempe Camœnae aut Pythūs tripodes edocuerunt sacri.

Intelligemus id manifestius in sequentibus ex dogmatibus et ex verbis ejus. Maxime vero, auctore Diocle, ex antiquis amplectebatur Anaxagoram, etsi in quibusdam illi contradixerit, et Archelaum Socratis magistrum. Exercebat, inquit, discipulos ut etiam memoriter tenerent ipsius scripta. (13) Hunc Apollodorus in Chronicois Nausiphanem

φῃσι καὶ Πραξιφάνους· αὐτὸς δ' οὐ φησιν, ἀλλ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ πρὸς Εὐρύλοχον ἐπιστολῇ. ἀλλ' οὐδὲ Λεύκιππόν τινα γεγενῆσθαι φησι φιλόσοφον οὐτ' αὐτὸς οὐθ' Ἐρμαρχος, ὃν ἐνίοι φασὶ καὶ Ἀπολλόδορος δ' Ἐπικούρειος διδάσκαλον Δημοκρίτου γεγενῆσθαι. Δημήτριος δέ φησιν ὁ Μάγνης καὶ Ξενοκράτους αὐτὸν ἀκοῦσαι. κέ- 8
χρηται δὲ λέξει κυρία κατὰ τῶν πραγμάτων, ἦν, ὅτι ἰδιωτικωτάτη ἐστίν, Ἀριστοφάνης δ' γραμματικὸς αἰτιᾶται. σαφῆς δ' ἦν οὕτως ὡς καὶ ἐν τῷ περὶ ῥητορικῆς ἀξιοῖ μηδὲν ἄλλο ἢ σαφηνεῖαν ἀσκεῖν. (14) καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἀντι τοῦ χαίρειν εὐ πράττειν καὶ σπουδαίους ζῆν. Ἀρίστων δέ φησιν ἐν τῷ Ἐπικούρου βίῳ τὸν Κανόνα γράψαι αὐτὸν ἐκ τοῦ Ναυσιφάνους Τρίποδος, οὗ καὶ ἀκοῦσαι φησιν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ Παμφίλου τοῦ 15 Πλατωνικοῦ ἐν Σάμῳ. ἀρξασθαι τε φιλοσοφεῖν ἐτῶν ὑπάρχοντα δυοκαίδεκα, ἀφηγήσασθαι δὲ τῆς σχολῆς ἐτῶν ὄντα δύο πρὸς τοὺς τριάκοντα. ἐγεννήθη δέ, φησιν Ἀπολλόδορος ἐν Χρονικοῖς, κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐνάτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος ἐπὶ Σωσιγένους 20 ἀρχοντος μηνὸς Γαμηλιῶνος ἐβδόμη, ἔτεσιν ὕστερον τῆς Πλάτωνος τελευτῆς ἑπτὰ. (15) ὑπάρχοντα δ' αὐτὸν ἐτῶν δύο καὶ τριάκοντα ἐν Μυτιλήνῃ καὶ Λαμψάκῳ πρῶτον συστήσασθαι σχολὴν ἐπὶ ἔτη πέντε, εἴθ' οὕτως εἰς Ἀθήνας μεταθεῖν καὶ τελευτῆσαι κατὰ τὸ δευτέρον 25 ἔτος τῆς ἐβδόμης καὶ εἰκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος ἐπὶ Πυθαράτου, ἔτη βιώσαντα δύο πρὸς τοὺς ἐβδόμηκοντα. τὴν τε σχολὴν διαδέξασθαι Ἐρμαρχὸν Ἀγεμάρχου Μυτιληναίου. τελευτῆσαι δ' αὐτὸν λίθῳ τῶν οὖρων ἐπισχεθέντων, ὡς φησὶ καὶ Ἐρμαρχος ἐν 30 ἐπιστολαῖς, ἡμέρας νοσήσαντα τεσσαρεσκαίδεκα. ὅτε καὶ φησιν Ἐρμιππος ἐμβάντα αὐτὸν εἰς πύελον χαλκῆν κεκραμένην ὕδατι θερμῷ καὶ αἰτήσαντα ἄκρατον βροφῆσαι· (16) τοῖς τε φίλοις παραγγείλαντα τῶν δογμάτων μεμνήσθαι, οὕτω τελευτῆσαι. καὶ ἔστιν 35 ἡμῶν εἰς αὐτὸν οὕτω·

Χαίρετε καὶ μέμνησθε τὰ δόγματα· τοῦτ' Ἐπικούρος ὕστατον εἶπε φίλοις οἷσιν ἀποφθίμενος·
θερμὴν ἐς πύελον γὰρ ἐσχέλυθε καὶ τὸν ἄκρητον ἔσπασεν, εἴτ' Αἰδὴν ψυχρὸν ἐσπάσατο.

οὗτος μὲν ὁ βίος τάνδρος, ἥδε δὲ ἡ τελευτή. Καὶ 40 οὗτος μὲν ὁ βίος τάνδρος, ἥδε δὲ ἡ τελευτή. Καὶ διέθετο ὧδε· « Κατὰ τάδε δίδωμι τὰ ἑαυτοῦ πάντα Ἀμυνομάχῳ Φιλοκράτους Βατῆθεν καὶ Τιμοκράτει Δημητρίῳ Ποταμίῳ κατὰ τὴν ἐν τῷ Μητρώῳ ἀναγεγραμμένην ἑκατέρῳ δόσιν, (17) ἐφ' ᾧ τε τὸν μὲν κῆπον 45 καὶ τὰ προσόντα αὐτῷ παρέξουσιν Ἐρμαρχῷ Ἀγεμάρχου Μυτιληναίῳ καὶ τοῖς συμπιλοσοφοῦσιν αὐτῷ καὶ οἷς ἂν Ἐρμαρχος καταλίπη διαδόχοις τῆς φιλοσοφίας, ἐνδιατρίβειν κατὰ φιλοσοφίαν· καὶ αἰεὶ δὲ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἀφ' ἡμῶν, ὅπως ἂν συνδιασώσωσιν Ἀμυνομάχῳ 50 καὶ Τιμοκράτει κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἐν τῷ κήπῳ διατρίβην παρακατατίθεμαι, τοῖς τ' αὐτῶν κληρονόμοις ἐν ᾧ ἂν τρόπῳ ἀσφαλέστατον ἦ, ὅπως ἂν κακῆνοι διατηροῖεν τὸν κῆπον καθάπερ καὶ αὐτοί, οἷς ἂν οἱ ἀφ' ἡμῶν

et Praxiphanes audisse tradit : verum ipse negat in Epistola ad Eurylochum et non nisi semet ipsum audisse dicit. Sed neque Leucippum aliquem philosophum fuisse ait aut ipse aut Hermarchus, quem Democriti fuisse præceptorem quum alii tradunt, tum etiam Apollodorus Epicureus. Ceterum Demetrius Magnes Xenocratis quoque eum auditorem fuisse asserit. Utitur autem in rebus vocabulis propriis, quæ quoniam nimis ab usu communi remota sunt, Aristophanes grammaticus culpat. Adeo autem dilucidus dictione fuit, ut in libro de Rhetorica nihil aliud quam perspicuitatem orationis studio querendam moneret. (14) Atque in epistolis ubi ceteri scribebant Gaudere, ipse Bene agere et Honeste vivere. Ariston auctor est in Vita Epicuri Normam illum descripsisse ex Nausiphani Tripode, cujus fuisse auditorem refert, ut etiam Pamphili Platonici in Samo. Philosopharique cœpisse duodecimum agentem ætatis annum, scholam vero obtinuisse trigesimo secundo ætatis anno. Natus est autem, inquit Apollodorus in Chronicis, centesimæ nonæ Olympiadis anno tertio, Sosigene archonte, mensis Gamelionis die septimo, septem annis post Platonis obitum. (15) Quum vero triginta duorum esset annorum, primum Mytilenis et Lampsaci scholam instituit annis quinque, ac deinde Athenas migravit, ubi diem obiit archonte anno secundo centesimæ vicesimæ septimæ Olympiadis archonte Pytharato, quum septuaginta et duos vitæ impletset annos. Successit illi in administratione scholæ Hermarchus Agemarchi filius Mytilenæus. Obiisse calculo urinæ exitum impediante Hermarchus in Epistolis ait, morbo quatuordecim diebus fatigatum. Quo etiam tempore tradit Hermippus descendisse illum in pelvim æream aquis calentibus plenam petiissequæ merum sibi ad sorbendum dari, (16) atque hortatum amicos ut ipsius decretorum memores essent, ita defecisse. Est etiam nostrum in eum epigramma hocce :

Hoc moriens caris Epicurus dixit amicis :
Dogmatis o memores usque valete mei !
Nam calidam ingressus pelvim prædulce meracum hausit, deinde subit algida regna Stygis.

Hæc viri vita, hic finis fuit. Testamentum quoque fecit tale : Mea omnia Amynomacho Philocratis filio Batwado, Timocratiq̄ue Demetrii filio Polamio secundum eam quæ in Metroo asservatur utrique factam donationem ; (17) ea conditione ut hortum quidem et quæ ad illum sunt Hermarcho Agemarchi filio Mytilenæo assignent, eisq̄ue qui cum illo una philosophantur et quibuscumq̄ philosophiæ successoribus illum reliquerit Hermarchus, ut in eo philosophiæ dare operam possint ; item omnibus philosophis qui a nostro nomine philosophi appellantur, ut una cum Amynomacho et Timocrate eam quæ in horto est scholam pro viribus conservent, depositi jure commendo, ipsorumq̄ue hereditibus, quo modo maxime ratum sit, ut ii quoque servandum curent hortum, quemadmodum et ipsi, quibus

φιλοσοφούντες παραδιδῶσι. τὴν δ' οἰκίαν τὴν ἐν
 Μελίτῃ παρεχέτωσαν Ἀμυνόμαχος καὶ Τιμοκράτης
 ἐνοικεῖν Ἑρμάρχῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ φιλοσοφούσιν,
 ἕως ἂν Ἑρμάρχος ζῇ. (18) ἐκ δὲ τῶν γινομένων
 6 προςόδων τῶν δεδομένων ἀφ' ἡμῶν Ἀμυνομάχῳ καὶ
 Τιμοκράτῃ κατὰ τὸ δυνατόν μερίζεσθωσαν μεθ' Ἑρ-
 μάρχῳ σκοπούμενοι εἰς τε τὰ ἐναγίσματα τῷ τε πατρὶ
 καὶ τῇ μητρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἡμῖν εἰς τὴν εἰθι-
 σμένην ἀγεσθαι γενέθλιον ἡμέραν ἐκάστου ἔτους τῇ προ-
 10 τέρᾳ δεκάτῃ τοῦ Γαμηλιῶνος, ὡς καὶ εἰς τὴν γινομένην
 σύνοδον ἐκάστου μηνὸς ταῖς εἰκάσι τῶν συμφιλοσοφούν-
 των ἡμῖν εἰς τὴν ἡμῶν τε καὶ Μητροδώρου μνήμην
 κατατεταγμένην. συντελείτωσαν δὲ καὶ τὴν τῶν ἀδελ-
 φῶν ἡμέραν τοῦ Ποσειδῶνος καθάπερ καὶ ἡμεῖς· συν-
 15 τελείτωσαν δὲ καὶ τὴν Πολυαίνου τοῦ Μεταγεινιῶνος.
 (19) ἐπιμελείσθωσαν δὲ καὶ Ἀμυνόμαχος καὶ Τιμοκρά-
 τῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Μητροδώρου Ἐπικούρου καὶ τοῦ υἱοῦ
 τοῦ Πολυαίνου, φιλοσοφούντων αὐτῶν καὶ συζώντων
 μεθ' Ἑρμάρχῳ. ὡσαύτως δὲ τῆς θυγατρὸς τῆς Μη-
 20 τροδώρου τὴν ἐπιμέλειαν ποιείσθωσαν καὶ εἰς ἡλικίαν
 ἔλθοῦσαν ἐκδότησαν ᾧ ἂν Ἑρμάρχος ἐλθῆται τῶν
 φιλοσοφούντων μετ' αὐτοῦ, οὔσης αὐτῆς εὐτάκτου καὶ
 πειθαρχούσης Ἑρμάρχῳ. διδότησαν δ' Ἀμυνόμαχος
 καὶ Τιμοκράτης ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ἡμῖν προςόδων
 25 εἰς τροφήν τούτοις ᾧ, τι ἂν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν ἐπιδέ-
 χεσθαι δοκῇ σκοπούμενοις μεθ' Ἑρμάρχῳ. (20) ποιεί-
 σθωσαν δὲ μεθ' ἑαυτῶν καὶ Ἑρμάρχον κύριον τῶν
 προςόδων, ἵνα μετὰ τοῦ συγκαταγεγραχότος ἡμῖν ἐν
 φιλοσοφίᾳ καὶ καταλελειμμένου ἡγεμόνος τῶν συμφι-
 30 λοσοφούντων ἡμῖν ἕκαστα γίνηται. τὴν δὲ προῖκα τῷ
 θήλει παιδίῳ, ἐπειδὴν εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ, μερισάτωσαν
 Ἀμυνόμαχος καὶ Τιμοκράτης ὅσον ἂν ἐπιδέχῃται ἀπὸ
 τῶν ὑπαρχόντων ἀφαιρούντες μετὰ τῆς Ἑρμάρχου
 γνώμης. ἐπιμελείσθωσαν δὲ καὶ Νικάνορος, καθάπερ
 35 καὶ ἡμεῖς, ἵν' ὅσοι τῶν συμφιλοσοφούντων ἡμῖν χρεῖαν
 ἐν τοῖς ἰδίῳις παρεσχημένοι καὶ τὴν πᾶσαν οἰκειότητα
 ἐνδεδειγμένοι, συγκαταγεγράσκειν μεθ' ἡμῶν προσέλθοντο
 ἐν φιλοσοφίᾳ, μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς κάθη-
 στήκωσιν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν δύσμαιν. (21) δοῦναι δὲ
 40 τὰ βιβλία τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν πάντα Ἑρμάρχῳ. ἐὰν
 δέ τι τῶν ἀνθρωπίνων περὶ Ἑρμάρχον γίνηται πρὸ τοῦ
 τὰ Μητροδώρου παιδία εἰς ἡλικίαν ἔλθειν, δοῦναι
 Ἀμυνόμαχον καὶ Τιμοκράτην, ὅπως ἂν εὐτακτούτων
 αὐτῶν ἕκαστα γίνηται τῶν ἀναγκαίων κατὰ τὸ δυνα-
 45 τὸν ἀπὸ τῶν καταλελειμμένων ὑφ' ἡμῶν προςόδων. καὶ
 τῶν λοιπῶν ἀπάντων ὡς συντετέλαχμεν ἐπιμελείσθω-
 σαν, ὅπως δὴ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἕκαστα γίνηται.
 ἀφίημι δὲ τῶν παιδῶν ἐλευθέρων Μῦν, Νικίαν, Λύ-
 κωνα· ἀφίημι δὲ καὶ Φαίδριον ἐλευθέραν. »

60 22. Ἡδὲ δὲ τελευτῶν γράφει πρὸς Ἰδομενέα τήνδ'
 ἐπιστολήν·

« Τὴν μακαρίαν ἀγοντες καὶ ἄμα τελευταίαν ἡμέ-
 ραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτή. στραγγουρία τε
 παρχολουθήκει καὶ δυσεντερικὰ πάθη ὑπερβολὴν οὐκ

perfecti a nobis philosophi tradituri sunt. Porro do-
num quæ est in Melite dabunt Amynomachus et Timo-
crates Hermarcho inhabitandam, unaque iis qui cum
ipso philosophantur, quam diu Hermarchus vixerit
 (18) *Reditus autem earum rerum quæ a nobis legatæ sunt*
Amynomacho et Timocrati, quantum fieri possit parti-
untur adhibito in consilium Hermarcho, eosque impen-
dant inferiis parentum et fratrum, item nobis ut aga-
tur natalis noster prouti consuevit, quotannis ipso die
decimo mensis Gamelionis, uti etiam conventui solenni
eorum qui nobiscum philosophantur cuiusque mensis
vigesima die in nostram et Metrodori memoriam consti-
tuto. Curent quoque diem fratrum Posideone, sicuti et
nos facimus; insuper curæ habeant diem Polyeni Me-
tagitnione. (19) Curæ autem sit Amynomacho et Timo-
crati Metrodori filium Epicurum filiumque Polyeni
educare, dum philosophantur et cum Hermarcho de-
gunt. Similiter et Metrodori filiarum curam habeant et
quum ad ætatem pervenerit, tradant eam viro quem-
cumque elegerit Hermarchus ex iis qui secum philoso-
phantur, si modo illa modesta sit et pareat Hermar-
cho. Dent autem Amynomachus et Timocrates ex re-
ditibus nostris in cibum his annis singulis quodcumque
commode fieri posse videbitur, id cum Hermarcho deli-
berantibus. (20) Faciant item secum redituum domi-
num Hermarchum, ut ex ejus consilio qui nobiscum
consenuit in philosophia princepsque relictus est nostræ
scholæ, fiant singula. Dotem vero puellæ, quum ad
annos nubiles venerit, impartiantur. Amynomachus et
Timocrates ex opibus nostris auferentes quantum eis sa-
tis esse videbitur communicato cum Hermarcho consilio
Curam item habeant Nicanoris quemadmodum et nos,
ut quicumque nobiscum philosophati sunt atque suis se
rebus facultatibusque nobis commodarunt omnemque
familiaritatem ostendentes nobiscum in philosophiæ
studiis consenuerunt, pro viribus et modulo opum no-
strarum nullius rei quæ ad victum necessaria est egentes
sint. (21) Libros autem omnes nostros Hermarcho tra-
dant. Quodsi quid humanum Hermarcho contigerit
priusquam Metrodori liberi ad ætatem perveniant,
curæ sit Amynomacho et Timocrati, ut, si modeste vi-
vant, accipiant quæcumque illis erunt necessaria, quan-
tum fieri poterit, ex relictis a nobis relictibus. Curam-
que ceterarum rerum omnium, ut a nobis institutum
est, agant, ut singula quantum fieri potest fiant. Ex
servis autem liberos dimitto Murem, Niciam et Lyco-
nem; Phædrium item dimitto liberam.

22. Jam vero moriens scribit ad Idomeum epistolam
 hujusmodi :

Quum autem ageremus vitæ beatum et eundem supre-
 mum diem, scribebamur vobis hæc. Tanti morbi ad-
 erant vesicæ et viscerum, ut nihil ad eorum magni-

ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους. ἀντιπαρετά-
 τετο δὲ πᾶσι τοῦτοις τὸ κατὰ ψυχὴν γαῖρον ἐπὶ τῇ τῶν
 γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμη. σὺ δ' ἀξίως τῆς
 ἐκ μεираκίου παραστάσεως πρὸς ἐμὲ καὶ φιλοσοφίαν
 5 ἐπιμελοῦ τῶν παιδῶν Μητροδώρου. »

Καὶ διέθετο μὲν ὧδε. Μαθητὰς δ' ἔσχε πολλοὺς I
 μὲν, σφόδρα δ' ἐλλογίμους * Ἀθηναῖον καὶ Τιμοκρά-
 την καὶ Μητροδώρον Λαμφακηνόν, δς ἀφ' οὗ τὸν ἄνδρα
 ἔγνω οὐκ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ πλὴν ἕξ μηνῶν εἰς τὴν
 10 οἰκείαν, ἔπειτ' ἐπανῆλθε. (23) γέγονε δ' ἀγαθὸς πάντα,
 καθάκα' Ἐπίκουρος ἐν * προηγουμένας γράφει μαρτυ-
 ρεῖ δὲ καὶ ἐν τῷ τρίτῳ Τιμοκράτει. τοιοῦτος δ' ὢν
 καὶ τῆν ἀδελφὴν Βατίδα ἐξέδοτο Ἰδομενεὶ καὶ Λεόντιον
 τὴν Ἀττικὴν ἐταίραν ἀναλαθὼν εἶγε παλλακὴν. ἦν δὲ
 15 καὶ ἀκατάπληκτος πρὸς τε τὰς ὀφλήσεις καὶ τὸν θάνα-
 τον, ὡς Ἐπίκουρος ἐν τῷ πρώτῳ Μητροδώρῳ φησί.
 φασὶ δὲ καὶ πρὸ ἐπτά ἐτῶν αὐτοῦ τελευτῆσαι πεντηχο-
 στὸν τρίτον ἔτος ἄγοντα. καὶ αὐτὸς Ἐπίκουρος ἐν
 ταῖς προειρημέναις διαθήκαις, ὡς προαποθανόντος αὐ-
 20 τοῦ θλονότι, ἐπισκήπτει περὶ τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ
 τῶν παιδῶν. ἔσχε δὲ καὶ τὸν προειρημένον οἰκειὸν
 τινα, ἀδελφὸν τοῦ Μητροδώρου Τιμοκράτην. (24)
 βιβλία δ' ἐστὶ τοῦ Μητροδώρου τὰδε· πρὸς τοὺς ἰατροὺς
 τρία, περὶ αἰσθήσεων, πρὸς Τιμοκράτην, περὶ μεγα-
 25 λοφυχίας, περὶ τῆς Ἐπικούρου ἀρρωστίας, πρὸς τοὺς
 διαλεκτικούς, πρὸς τοὺς σοφιστὰς ἑννέα, περὶ τῆς ἐπὶ
 σοφίαν πορείας, περὶ τῆς μεταβολῆς, περὶ πλούτου,
 πρὸς Δημοκρίτον, περὶ εὐγενείας. ἦν καὶ Πολύαινος I 2
 Ἀθηναῖος Λαμφακηνὸς ἐπεικῆς καὶ φιλήκοος, ὡς οἱ
 30 περὶ Φιλόδημόν φασι. καὶ ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν I 3
 Ἐρμαρχὸς Ἀγεμαρχοῦ Μυτιληναῖος ἀνὴρ, πατὴρ μὲν
 πένητος, τὰς δ' ἀρχὰς προσέχων ῥητορικοῖς. φέρεται
 καὶ τούτου βιβλία κάλλιστα τάδε· (25) ἐπιστολικά περὶ
 Ἐμπεδοκλέους εἴκοσι καὶ δύο, περὶ τῶν μαθημάτων,
 35 πρὸς Πλάτωνα, πρὸς Ἀριστοτέλην. ἔτελευτα δὲ·
 παραλύσει, γεγόμενος ἰκανὸς ἀνὴρ. Λεοντεύς τε Λαμ- I 4
 φακηνὸς ὁμοίως καὶ ἡ τούτου γυνὴ Θεμιστά, πρὸς ἡν I 5
 καὶ γέγραφεν ὁ Ἐπίκουρος ἔτι τε Κολώτης καὶ Ἰδο-
 μενεὺς καὶ αὐτοὶ Λαμφακηνοί. καὶ οὗτοι μὲν ἐλλόγι-
 40 μοι, ὧν ἦν καὶ Πολύστρατος ὁ διαδεξάμενος Ἐρμαρχ-
 ον, ὃν διεδέξατο Διονύσιος, ὃν Βασιλεῖδης. καὶ Ἀπολ-
 λόδωρος δ' ὁ κηποτύραννος γέγονεν ἐλλόγιμος, δς ὑπὲρ
 τὰ τετρακόσια συνέγραψε βιβλία· δύο τε Πτολεμαῖοι
 Ἀλεξανδρεῖς, ὅ τε μέλας καὶ ὁ λευκός. Ζήνων θ' ὁ
 45 Σιδώνιος ἀκροατῆς Ἀπολλοδώρου, πολυγράφος ἀνὴρ·
 (26) καὶ Δημήτριος ὁ ἐπικληθεὶς Λάκων, Διογένης θ' ὁ
 Ταρσεὺς ὁ τὰς ἐπιλέκτους σχολὰς συγγράψας, καὶ
 Ὠρίων καὶ ἄλλοι οὗς οἱ γήνησιοι Ἐπικούρειοι σοφιστὰς
 ἀποκαλοῦσιν. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι Ἐπίκουροι τρεῖς, I 6
 50 ὅ τε Λεοντέως υἱὸς καὶ Θεμιστάς, ἕτερος Μάγνης, τρί-
 τὸς ὀπλομάχος. Γέγονε δὲ πολυγραφώτατος ὁ Ἐπίκουρος I 7
 ὅς τε ὑπερβαλλόμενος πλήθει βιβλίων· κύλινδροι
 μὲν γὰρ πρὸς τοὺς τριακοσίους εἰσί. γέγραπται δὲ
 μαρτύριον ἔξωθεν ἐν αὐτοῖς οὐδέν. ἀλλ' αὐτοῦ εἰσιν

tudinem posset accedere. Componebatur tamen cum
 his omnibus animi laetitia, quam capiebam ex mem-
 ria rationum inventorumque nostrorum. Sed tu, ut
 dignum est tua erga me et erga philosophiam voluntate
 ab adolescentulo suscepta, fac ut Metrodori tuare li-
 beros.

Hoc illius testamentum fuit. Habebat autem disci-
 pulos multos, eosque valde illustres, * Atheniensem et
 Timocratem et Metrodororum Lampsacenum, qui ex quo
 cognovit virum, ab eo nunquam discessit, nisi tantum sex
 menses quibus domum profectus denuo ad illum reversus
 est. (23) Fuit autem vir per omnia bonus, quemadmo-
 dum et Epicurus in * precedentibus scribit; attestatur
 autem et in tertio Timocrate. Hujusmodi autem quum
 esset, sororem etiam Batidem Idomeneo tradidit uxorem :
 Leontiumque Atticam meretricem assumptam pellicem ha-
 buit. Erat autem intrepidus adversus turbationes omnes
 atque mortem, sicut Epicurus in primo Metrodoro tradit.
 Aiunt vero etiam illum septem annis ante Epicurum obisse
 diem, quinquagesimum et tertium agentem ætatis annum.
 Et ipse autem Epicurus in testamento supra allato ipsius
 ut vita functi liberorum curam haberi mandat. Habuit
 autem et prædictum familiarem, Metrodori fratrem Timocra-
 tem. (24) Porro Metrodorus hos scripsit libros : ad medi-
 cos tres, de sensibus, ad Timocratem, de magnanimitate,
 de infirmitate Epicuri, adversus dialecticos, adversus sop-
 histas novem, de itinere ad sapientiam, de mutatione, de
 divitiis, adversus Democritum, de nobilitate. Fuit et
 Polyænus Athenodori filius Lampsacenus, modestus et
 audiendi studiosus, ut Philodemus ait. Successor item
 ejus Hermarchus Agemarchi filius, vir Mytilenæus, patre
 quidem paupere, principio autem oratorix deditus. Fe-
 runtur et hujus pulcherrima monumenta hæc : (25) Epi-
 stolica de Empedocle viginti duo, de disciplinis, adversus
 Platonem, adversus Aristotelem. Moritur autem tabe,
 15 vir factus satis illustris. Leonteus itidem Lampsacenus
 ejusque conjux Themista, ad quam etiam scripsit Epicu-
 rus; Colotes quoque et Idomeneus, et ipsi Lampsaceni.
 Atque isti quidem nobiles ex Epicuri ludo fuere, in
 quibus et Polystratus fuit successor Hermarchi, cui suc-
 cessit Dionysius, cui Basilides. Apollodorus quoque qui
 Horti-tyrannus dictus est, clarus fuit, qui ultra qua-
 dringenta volumina conscripsit; duo quoque Alexandrini
 Ptolemæi, niger atque albus; Zeno quoque Sidonius, Apo-
 lodori auditor, qui multa scripsit; (26) Demetrius etiam
 cognomento Lacon, Diogenesque Tarsensis, qui selectas
 conscripsit scholas, Orion item et alii quos ii qui germani
 Epicurei sunt sophistas appelliant. Erant autem et alii
 Epicuri tres, Leontei filius et Themistæ, alter Magnes, ter-
 20 tius pugil. Scripsit autem Epicurus longe plurima, adeo
 ut librorum multitudine cunctos superaret : volumina enim
 ad trecenta sunt, in quibus nullum extrinsecus quæsitum
 testimonium est, solisque referta sunt Epicuri sententiis.

Ἐπικούρου φωναί. ἐξήλου δ' αὐτὸν Χρύσιππος ἐν πολυγραφίᾳ, καθὰ φησι καὶ Καρνεάδης, παράσιτον αὐτὸν τῶν βιβλίων ἀποκαλῶν· εἰ γὰρ τι γράψαι ὁ Ἐπίκουρος, ἐφιλονείκει τοσοῦτον γράψαι ὁ Χρύσιππος. (27) καὶ διὰ τοῦτο καὶ πολλάκις ταῦτα γέγραφε καὶ τὸ ἐπελθὼν καὶ ἀδιόρθωτα εἶχε τῷ ἐπιείεσθαι· καὶ τὰ μαρτύρια τοσαῦτά ἐστιν ὡς ἐκείνων μόνων γέμειν τὰ βιβλία, καθὰ καὶ παρὰ Ζήνωνι ἐστιν εὐρεῖν καὶ παρ' Ἀριστοτέλει. καὶ τὰ συγγράμματα μὲν Ἐπικούρου τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα, ὧν τὰ βέλτιστα ἐστὶ τάδε· περὶ φύσεως ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, περὶ ἀτόμων καὶ κενοῦ, περὶ ἔρωτος, Ἐπιτομὴ τῶν πρὸς τοὺς φυσικούς, πρὸς τοὺς Μεγαρικούς διαπορίζαι, Κύρια δόξαι, περὶ αἰρέσεων καὶ φυγῶν, περὶ τέλους, περὶ κριτηρίου ἢ Κανῶν, Χαιρέδημος, περὶ θεῶν, περὶ δσιότητος, (28) Ἡγησιάνναξ, περὶ βίων δ', περὶ δικαιοπραγίας, Νεοκλῆς πρὸς Θεμισταν, Συμπόσιον, Εὐρύλοχος πρὸς Μητροδώρον, περὶ τοῦ ὄραν, περὶ τῆς ἐν τῇ ἀτόμῳ γωνίας, περὶ ἀφῆς, περὶ εἰμαρμένης, περὶ παθῶν δόξαι πρὸς Τιμοκράτην, Προγνωστικόν, Προτρεπτικόν, περὶ εἰδώλων, περὶ φαντασίας, Ἀριστόβουλος, περὶ μουσικῆς, περὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, περὶ δώρων καὶ χάριτος, Πολυμήδης, Τιμοκράτης γ', Μητροδώρος ε', Ἀντίδωρος β', περὶ νόσων δόξαι πρὸς Μίθραν, Καλλιστόλας, περὶ βασιλείας, Ἀναξιμένης, Ἐπιστολαί. Ἐπιτομὴν δ' αὐτῶν, εἰ δοκεῖ, ἐκθέσθαι πειράσομαι, τρεῖς ἐπιστολάς αὐτοῦ παραθέμενος, ἐν αἷς πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ φιλοσοφίαν ἐπέτεμε· (29) θῆσομαι δὲ καὶ τὰς κυρίας αὐτοῦ δόξας καὶ εἰ τι εἶδοξεν ἐκλογῆς ἄξιον ἀπεφθέγγεσθαι, ὥστε σὲ πανταχόθεν καταμαθεῖν τὸν ἄνδρα καμὲ κρίνειν εἰδέναι. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἐπιστολὴν γράφει πρὸς Ἡρόδοτον περὶ τῶν φυσικῶν· τὴν δευτέραν πρὸς Πυθοκλέα, ἥτις ἐστὶ περὶ μεταρσίων· τὴν τρίτην πρὸς Μενοικέα, ἐστὶ δ' ἐν αὐτῇ τὰ περὶ βίων. ἀρχαίον δ' ἀπὸ τῆς πρώτης, ὀλίγα προειπόντα περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς κατ' αὐτὸν φιλοσοφίας. Διαιρεῖται τοίνυν εἰς τρία, τό τε κανονικὸν καὶ φυσικὸν καὶ ἠθικόν. (30) τὸ μὲν οὖν κανονικὸν ἐφόδους ἐπὶ τὴν πραγματείαν ἔχει καὶ ἐστιν ἐν ἐνὶ τῷ ἐπιγραφομένῳ Κανῶν, τὸ δὲ φυσικὸν τὴν περὶ φύσεως θεωρίαν [πᾶσαν] καὶ ἐστὶν ἐν ταῖς περὶ φύσεως βίβλοις ἑπτὰ καὶ τριάκοντα καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς κατὰ στοιχείον, τὸ δ' ἠθικὸν τὰ περὶ αἰρέσεως καὶ φυγῆς, ἐστὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς περὶ βίων βίβλοις καὶ ἐπιστολαῖς καὶ τῷ περὶ τέλους. εἰώθασι μὲντοι τὸ κανονικὸν ὁμοῦ τῷ φυσικῷ συντάττειν, καλοῦσι δ' αὐτὸ περὶ κριτηρίου καὶ ἀρχῆς καὶ στοιχειωτικόν· τὸ δὲ φυσικὸν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ περὶ φύσεως· τὸ δ' ἠθικὸν περὶ αἰρετῶν καὶ φευκτῶν καὶ περὶ βίων καὶ τέλους. (31) τὴν διαλεκτικὴν ὡς παρέλκουσαν ἀποδοκιμάζουσιν· ὁ ἀρκεῖν γὰρ τοὺς φυσικούς χωρεῖν κατὰ τοὺς τῶν πραγμάτων φθόγγους. ἐν τοίνυν τῷ Κανόνι λέγων ἐστὶν ὁ Ἐπίκουρος κριτήρια τῆς ἀληθείας εἶναι τὰς αἰσθήσεις καὶ προλήψεις καὶ τὰ πάθη, οἳ δ' Ἐπικούρειοι καὶ τὰς

Æmulatus est iulum Chrysippus in librorum multitudine, sicut Carneades refert, parasitum illius librorum dicens : nam si quid Epicurus scriberet, tantumdem scribere et Chrysippus contendebat. (27) Atque ideo et sæpius eadem scriptis prodidit et quicquid in mentem veniret atque inemendata reliquit propter festinationem ; totque testimonia inserit, ut iis solis libri pleni esse videantur, quemadmodum et apud Zenonem et apud Aristotelem invenire in promptu est. Tam multa et tam præclara sunt Epicuri volumina, ex quibus ista vel optima sunt : de natura triginta et septem, de atomis et inani, de amore, Epitome eorum quæ adversus physicos scripta sunt, adversus Megarenses dubitationes, Rata sententiæ, de electione et fuga, de fine, de iudicio sive Regula, Chæredemus, de diis, de sanctitate, (28) Hegesianax, de vitis quattuor, de justo opere, Neocles ad Themistam, Symposium, Eurylochus ad Metrodorum, de videndo, de angulo in atomo, de tactu, de fato, de perturbationibus opiniones ad Timocratem, Prognosticon, Exhortatorius, de imaginibus, de phantasia, Aristobulus, de musica, de justitia et virtutibus reliquis, de donis et gratia, Polymedes, Timocrates tres, Metrodorus quinque, Antidorus duo, de morbis opiniones ad Mithram, Callistolas, de regno, Anaximenes, Epistolæ. Epitomen autem illorum operum, si videtur, conabor exponere, tribus ejus propositis epistolis, in quibus omnem philosophiam suam breviter collegit ; (29) ponam autem et ratas ipsius sententias et si quod memorabile dictum edidit, ut omni ex parte cujusmodi vir fuerit cognoscas, atque dijudicare possis. Primam igitur epistolam scribit ad Herodotum de rebus naturalibus ; secundam vero ad Pythoclem, quæ de cœlestibus corporibus est ; tertiam ad Menœceum : continet autem hæc quæ sunt de vita bene constituenda. Ordinandum igitur videtur a prima, quum prius pauca dixerimus de divisione philosophiæ secundum ipsum. Dividitur igitur in tres partes : Canonicam scilicet, Physicam et Ethicam. (30) Canonica igitur illa vel regularis accessum continet ad opus agiturque de illa in libro qui inscribitur Regula ; porro physica naturæ totam speculationem continet, de qua in libris de Natura triginta septem atque in epistolis per elementa disseritur ; ethica vero de appetendis et fugiendis disserit, quæ et in voluminibus de Vitæ et epistolis ac libro de Fine tractantur. Consueverunt autem canonicam naturali conjungere appellantque illam de iudicio et principio atque elementare ; naturale vero de generatione et corruptione et de natura ; denique moralem de iis quæ eligi vel vitari debent et de vita bene constituenda et de summo bono. (31) Enimvero dialecticam ut supervacaneam repudiant : posse enim physicos abunde simplicibus et propriis rerum vocabulis agere. Ait igitur Epicurus in Canone criteria veritatis esse sensus et anticipatones et affectus ; Epicurei præterea phantasticos intuitus mentis adjiciunt.

φανταστικάς ἐπιβολὰς τῆς διανοίας. λέγει δὲ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἡρόδοτον ἐπιτομῇ καὶ ἐν ταῖς κυρίαις δόξαις. « Πᾶσα γὰρ, φησίν, αἰσθησις ἀλογός ἐστι καὶ μνήμη οὐδὲ μιᾶς δεκτικὴ· οὐτε γὰρ οὐφ' αὐτῆς οὐθ' οὐφ' ἐτέρου κινήσεισα δύναται τι προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν οὐδ' ἐστὶ τὸ δυνάμενον αὐτὰς διελέγξαι. (32) οὔτε γὰρ ἡ δμοιογενὴς αἰσθησις τὴν δμοιογενῆ διὰ τὴν ἰσοσθένειαν, οὐθ' ἡ ἀνομοιογενὴς τὴν ἀνομοιογενῆ· οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν εἰσι κριτικά· οὐθ' ἡ ἐτέρα τὴν ἐτέρα· πάσαις γὰρ 10 προσέχουσι. οὔτε μὴν λόγος· πᾶς γὰρ λόγος ἀπὸ τῶν αἰσθησεων ἤρτηται. καὶ τὸ τὰ ἐπισθητάματα δ' ὑφεστάναι πιστοῦται τὴν τῶν αἰσθησεων ἀλήθειαν. ὑφέστηκε δὲ τὸ θ' ὄραϊν ἡμᾶς καὶ ἀκούειν ὡσπερ τὸ ἀλγεῖν· ὅθεν καὶ περὶ τῶν ἀδήλων ἀπὸ τῶν φαινομένων χρῆ 15 σημεῖοῦσθαι. καὶ γὰρ αἱ ἐπίνοιαι πᾶσαι ἀπὸ τῶν αἰσθησεων γεγονῶσι κατὰ τε περιπτώσιν καὶ ἀναλογίαν καὶ δμοιότητα καὶ σύνθεσιν, συμβαλλομένους τι καὶ τοῦ λογισμοῦ. τὰ τε τῶν μαινομένων φαντάσματα καὶ τὰ κατ' ὄναρ ἀληθῆ· κινεῖ γὰρ· τὸ δὲ μὴ ὄν οὐ κινεῖ. » (33) 20 τὴν δὲ πρόληψιν λέγουσιν οἷονε κατάληψιν ἢ δόξαν· ὀρθῆν ἢ ἐννοίαν ἢ καθολικὴν νόησιν ἐναποκειμένην, τούτεστι μνήμην τοῦ πολλᾶκις ἐξῶθεν φανέντος, οἷον τὸ Ἰοιοῦτον ἐστὶν ἄνθρωπος· ἅμα γὰρ τῷ ῥηθῆναι ἄνθρωπος εὐθὺς κατὰ πρόληψιν καὶ ὁ τύπος αὐτοῦ νοεῖται 25 προηγουμένων τῶν αἰσθησεων. παντὶ οὖν ὀνόματι τὸ πρῶτως ὑποτεταγμένον ἐναργές ἐστι· καὶ οὐκ ἂν ἐζητήσαμεν τὸ ζητούμενον, εἰ μὴ πρότερον ἐγνώκειμεν αὐτό, οἷον Ἰὸ πόρρω ἐστὼς ἵππος ἐστὶν ἢ βοῦς· δεῖ γὰρ κατὰ πρόληψιν ἐγνωκέναι ποτὲ ἵππου καὶ βοός 30 μορφήν· οὐδ' ἂν ὀνομάσασθαι μὴ πρότερον αὐτοῦ κατὰ πρόληψιν τὸν τύπον μαθόντες. ἐναργεῖς οὖν εἰσὶν αἱ προλήψεις καὶ τὸ δόξατον ἀπὸ προτέρου τινὸς ἐναργόους ἤρτηται, ἐφ' ὃ ἀναφέροντες λέγομεν, οἷον Πόθεν ἴσμεν εἰ τοῦτο ἐστὶν ἄνθρωπος; (34) τὴν δὲ δόξαν καὶ ὑπόληψιν λέγουσιν. ἀληθῆ τέ φασι καὶ ψευδῆ 35 τυγχάνειν· ἂν μὲν γὰρ ἐπιμαρτυρῆται ἢ μὴ ἀντιμαρτυρῆται, ἀληθῆ εἶναι· ἐὰν δὲ μὴ ἐπιμαρτυρῆται ἢ ἀντιμαρτυρῆται, ψευδῆ τυγχάνειν. ὅθεν τὸ προζέμενον εἰσῆχθη, οἷον τὸ πρᾶξεῖν καὶ ἐγγὺς γενέσθαι τῷ πύργῳ καὶ μαθεῖν ὅποιος ἐγγὺς φαίνεται. πάθη δὲ 40 λέγουσιν εἶναι δύο, ἡδονὴν καὶ ἀλγηδόναν, ἰστάμενα περὶ πᾶν ζῶον· καὶ τὴν μὲν οἰκτεῖον, τὴν δὲ ἀλλότριον· δι' ὧν κρίνεσθαι τὰς αἰρέσεις καὶ φυγάς. τῶν τε ζητήσεων εἶναι τὰς μὲν περὶ τῶν πραγμάτων, τὰς δὲ περὶ ψιλῆν τὴν φωνήν. καὶ ταῦτα δὲ περὶ τῆς διαίρεσεως 45 καὶ τοῦ κριτηρίου στοιχειωδῶς. ἀντίτερον δ' ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν.

Ἐπίκουρος Ἡρόδοτῳ εὖ πράττειν.

35. Τοῖς μὴ δυναμένοις, ὦ Ἡρόδοτε, ἕκαστα τῶν περὶ φύσεως ἡμῶν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβοῦν μὴδὲ 60 τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βίβλους διαθερεῖν ἐπιτομὴν τῆς διλης παραματείας εἰς τὸ κατασχεῖν τῶν ὀλοσχερεστάτων δοξῶν τὴν μνήμην ἰκανῶς αὐτοῖς πα-

Dicit autem et in ea quam ad Herodotum scripsit Epitome atque in Ratis illis sententiis. *Omnis enim, inquit, sensus rationis est expers nulliusque memoriae capax: neque enim a se ipso neque ab altero motus potest aliquid adicere sive auferre, nec est quod ipsos possit arguere.* (32) *Nam neque similis sensus similem potest, quod par sit utriusque vis; neque dissimilis dissimilem, quippe qui non eandem rerum iudices sint; neque alter alterum; omnibus enim intendimus. At vero ne ratio quidem: namque omnis ratio e sensibus religata pendet. Eoque asseritur sensuum veritas, quod quae sensibus percepta sunt subsistant. Porro et videre nos et audire non secus ac dolere subsistit: quocirca et de incertis oportet ab iis quae apparent signa colligere. Namque et cognitiones omnes a sensibus manant secundum incidentiam et proportionem et similitudinem et compositionem, cooperante aliquid etiam ratiocinatione. Insanorumque imaginationes et visa atque insomnia vera sunt: movent enim; non autem movet quod non est.* (33) *Ceterum anticipationem dicunt veluti comprehensionem sive opinionem rectam sive cogitationem sive universalem intelligentiam insitam, id est memoriam ejus rei quae saepe extrinsecus apparuit, puta Ejusmodi homo est: simul enim atque homo nominatur, continuo per anticipationem forma etiam illius intelligitur praecedentibus ac ducibus sensibus. Omni igitur nomini quod primum subjectum est, manifestum est: neque enim profecto quaereremus quod inquirimus, nisi prius illud novissemus, verbi gratia, Quod procul abest equusne an bos est? oportet enim per anticipationem cognovisse aliquando equi et bovis formam: nec vero quidquam nominare, nisi prius per anticipationem illius formam cognovissemus.* Evidentes sunt igitur anticipationes, quodque opinabile est a priori evidenti aliquo pendet, ad quod illud referentes loquimur, puta Unde novimus an sit istud homo? (34) *Opinionem vero appellant etiam suspitionem. Veramque esse et falsam dicunt: nam si quidem testimonio confirmetur vel testimonio non oppugnetur, veram esse; sin non confirmetur testimonio vel testimonio oppugnetur, falsam. Unde etiam introductum est id quod attestationem expectans dicimus, ut expectare et prope turrin accedere et discere qualis prope videatur. Perturbationes autem esse duas dicunt, voluptatem et dolorem, quae in omne animal cadant: ex his alteram propriam, alteram alienam esse, perque eas judicari electiones et evitationes. Quaestionum alias esse de rebus, alias circa simplicem versari vocem. Atque ista de divisione ac criterio summatim dicta sunt.* Redundum jam ad epistolam quam diximus.

Epicurus Herodoto bene agere.

35. *Iis qui nequeunt, o Herodote, singula quae a nobis de natura scripta sunt penilius exquirere neque majores a nobis compositos libros perscrutari, his ego compendium totius operis feci, quantum satis esse putavi ad universorum placitorum memoriam retinendam,*

ρεσκέυασα, ἵνα παρ' ἐκάστους τῶν καιρῶν ἐν τοῖς κυ-
 ριωτάτοις βοηθεῖ αὐτοῖς δύνωνται, καθ' ὅσον ἂν ἐφά-
 πτωνται τῆς περὶ φύσεως θεωρίας. καὶ τοὺς προβε-
 θηκότας δ' ἱκανῶς ἐν τῇ τῶν ὄλων ἐπιβλέψει τῶν
 5 τύπων τῆς ὅλης πραγματείας τῶν κατεστοιχειωμένων
 δεῖ μνημονεύειν· τῆς γὰρ ἀθρόας ἐπιβολῆς πυκνὸν
 δεόμεθα, τῆς δὲ κατὰ μέρος οὐχ ὁμοίως. (36) βαδι-
 στέον μὲν οὖν καὶ ἐπέκεινα συνεχῶς καὶ ἐν τῇ μνήμη
 τοσοῦτον ποιητέον ἀφ' οὗ ἢ τε κυριωτάτη ἐπιβολὴ ἐπὶ
 10 τὰ πράγματα· ἔσται καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκριβέωσα
 πᾶν ἐξευρεθήσεται, τῶν ὀλοσχερσεσάτων τύπων ἐμπε-
 ριελιμημένων καὶ μνημονευομένων καὶ πρὸς ἀπλᾶ
 στοιχειώματα καὶ φωνᾶς συναγομένων· ἐπεὶ καὶ τοῦ
 τετελεσιουργημένου καὶ πάντως ἠκριβωμένου τοῦτο
 15 κυριώτατον γίνεται τὸ ταῖς ἐπιβολαῖς ὀξείως δύνασθαι
 χρῆσθαι. οὐ γὰρ οἷον τε τὸ πύκνωμα τῆς συνεχοῦς
 τῶν ὄλων περιουσίας εἰδέναι μὴ δυνάμενον διὰ βραχυῶν
 φωνῶν ἅπαν ἐμπεριλαβεῖν ἐν αὐτῷ τὸ κατὰ μέρος ἂν
 ἐξακριβωθῆν. (37) ὅθεν δὴ πᾶσι χρησίμης οὐσης τοῖς
 20 ὀκλειωμένοις φυσιολογία τῆς τοιαύτης ὁδοῦ, παρεγ-
 γυῶντων συνεχῆς ἐνέργημα ἐν φυσιολογία καὶ τῷ τούτῳ
 μάλιστα· ἐγγαληνίζοντων βίω, ποιήσασθαι καὶ τοιαύτην
 τιν' ἐπιτομήν καὶ στοιχειῶσιν τῶν ὄλων δοξῶν. πρῶτον
 μὲν οὖν τὰ ὑποτεταγμένα τοῖς φθόγγοις, ὧς Ἡρόδοτε,
 25 δεῖ διελιφέναι, ὅπως ἂν τὰ δοξαζόμενα ἢ ζητούμενα
 ἢ ἀπορούμενα ἔχωμεν εἰς ταῦτ' ἀνάγαντες ἐπικρι-
 νειν καὶ μὴ ἄκριτα πάντα ἡμῖν εἰς ἄπειρον ἀπο-
 δεικνύωσιν ἢ κενούς φθόγγους ἔχωμεν· (38) ἀνάγκη γὰρ
 τὸ πρῶτον ἐνόημα καθ' ἕκαστον φθόγγον βλέπεσθαι
 30 καὶ μὴθὲν ἀποδείξωσιν προσδεῖσθαι, εἴπερ ἔχομεν τὸ
 ζητούμενον ἢ ἀπορούμενον καὶ δοξαζόμενον ἐφ' ὃ ἀνά-
 ξομεν, εἴτε κατὰ τὰς αἰσθήσεις δεῖ πάντα τηρεῖν καὶ
 ἀπλῶς τὰς παρούσας ἐπιβολὰς τῆς διανοίας εἴθ' ὅτι-
 δήποτε τῶν κριτηρίων. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπάρχοντα
 35 πάθη, ὅπως ἂν καὶ τὸ προσμένον καὶ τὸ ἀδῆλον ἔχωμεν
 οἷς σημειωσόμεθα. ταῦτα δεῖ διαλαβόντας συνορᾶν
 ἢ δὴ περὶ τῶν ἀδῆλων, πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ
 τοῦ μὴ ὄντος· πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἂν, σπερ-
 μάτων γε οὐθὲν προσδεόμενον. (39) καὶ εἰ ἐφθείρετο
 40 δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντ' ἂν ἀπωλόλει
 τὰ πράγματα, οὐκ ὄντων τῶν εἰς ἃ διελύετο. καὶ
 μὴν καὶ τὸ πᾶν αἰ τοιοῦτον ἦν οἷον νῦν ἔστι καὶ αἰ
 τοιοῦτον ἔσται· οὐθὲν γὰρ ἔστιν εἰς ὃ μεταβάλλει.
 παρὰ γὰρ τὸ πᾶν οὐθὲν ἔστιν ὃ ἂν εἰσελθὸν εἰς αὐτὸ
 45 τὴν μεταβολὴν ποιήσαιτο. (Ἄλλὰ μὴν [καὶ] τοῦτο καὶ
 ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ φησὶ κατ' ἀρχὴν καὶ ἐν τῇ πρώτῃ
 περὶ φύσεως.) τὸ πᾶν ἔστι σώμα· τὰ μὲν γὰρ σώ-
 ματα ὡς ἔστιν αὐτὴ ἢ αἰσθησις ἐπὶ πάντων μαρτυρεῖ,
 50 (ὡς περ προείπον τὸ πρόσθεν). (40) εἰ γὰρ μὴ ἦν ὃ
 κενὸν καὶ χῶραν καὶ ἀναφῆ φύσιν ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν
 εἶχε τὰ σώματα ὅπου ἦν οὐδὲ δι' οὗ ἐκινεῖτο, καθάπερ
 φαίνεται κινούμενα. παρὰ δὲ ταῦτα οὐθὲν ἐπινοηθῆναι
 δύναται οὔτε περιληπτῶς οὔτε ἀναλόγως τοῖς περιλη-

*ut quovis tempore in iis quæ sunt maxime rata, sibi
 opem ferre possint, in quantum arripuerint nature
 speculationem. Quin eos etiam qui jam satis in con-
 templatione universorum progressi sunt, formas totius
 operis elementis quasi informatas oportet in memoria
 habere: nam universorum notitia crebro indigemus,
 singulorum non ita. (36) Pergendum igitur etiam ultra
 frequenter est in memoriaque tantum tenendum, ex
 quo quum ratus maxime intuitus rerum fiat, tum
 vero particularium rerum diligens cognitio reperitur
 omnis, dum quæ sunt maxime universa, forma compre-
 hensa memoria tenentur atque ad simplicia elementa
 ac voces revocantur: nam ejus qui perfectus est omnique
 ex parte exacta doctrina excolitus, id maxime prop-
 rium est ut notitiis suis celeriter uti possit. Neque
 enim fieri potest ut confertam multitudinem continue
 universorum pertractationis sciat is qui non possit pau-
 cis vocibus totum in se ipso complecti illud quod per
 partes diligenter explicatum fuerit. (37) Unde quum
 omnibus perutilis sit qui sint familiarius dediti nature
 studio hujusmodi ratio, eorum est qui commendat as-
 siduum opus in physiologia atque in ea maxime acquie-
 scunt vita, conficere hujusmodi aliquid compendium ac
 veluti summam opinionum omnium. Primum igitur, o
 Herodote, quæ subjecta sunt vocibus oportet compre-
 hendere, ut ea quæ opinamur sive querimus sive de
 quibus ambigimus ad ea referentes judicare possimus,
 et ne indiscreta omnia nobis in infinitum demonstrent,
 sive inanes voces habeamus: (38) necesse est enim pri-
 mam notionem secundum unamquamque dispici vocem,
 nihilque probatione indigere, si quidem habebimus que-
 situm vel dubitatum vel opinatum ad quod referamus;
 sive secundum sensus observare omnia oportet ac sim-
 pliciter præsentem intuitus mentis, sive secundum quod-
 vis criteriorum. Eadem ratione etiam perturbationes
 quæ adsunt, ut habeamus quibus et expectans et in-
 certum simus notaturi. Hæc autem ubi perceiverimus,
 de incertis jam videre opus est, primum quidem quod
 nihil fit ex eo quod non est: omnia enim ex omnibus
 fierent, seminibus nihil indigentia. (39) Sed et si quod
 occidit interiret in id quod non est, res omnes interiis-
 sent, quum ea non essent in quæ dissolverentur. Atqui
 universum hujusmodi semper fuit quale nunc est, sem-
 perque tale erit: nihil est enim in quod mutari possit.
 Nam præter ipsum universum nihil est quod in id in-
 gressum mutationem operetur. (Enimvero istud et in
 majore Compendio statim a principio dixit et in primo de
 Natura.) Ipsum universum est corpus: corpora enim ut
 sese habeant sensus ipse testatur in omnibus, secundum
 quem necesse est incertum ratiocinatione conjicere
 (quemadmodum antea dixi). (40) Nisi enim esset quod
 inane et locum et quæ tangi non potest naturam nomina-
 mus, nequaquam haberent ubi essent corpora neque per
 quod moverentur, quæ profecto moveri perspicuum
 est. At præter ista nihil cogitari potest neque per
 modum comprehensionis neque secundum comprehen-*

πτοῖς, ὡς τὰ καθ' ἑαυτὰ φύσεις λαμβανόμενα καὶ μὴ ὡς τὰ τούτων συμπτώματα ἢ συμβεβηκότα λεγόμενα. (Καὶ μὴν καὶ ταῦτο τοῦτο καὶ ἐν τῇ πρώτῃ περὶ φύσεως φησὶ καὶ τῇ τεσσαρεκαίδεκάτῃ καὶ πεντεκαίδεκάτῃ καὶ τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ.) τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἔστι συγκρίσεις, τὰ δ' ἐξ ὧν αἱ συγκρίσεις πεποίηται. (41) ταῦτα δ' ἔστιν ἄτομα καὶ ἀμετάβλητα, εἴπερ μὴ μέλλει πάντα εἰς τὸ μὴ ὄν φθαρήσεσθαι, ἀλλ' ἰσχύοντα ὑπομένειν ἐν ταῖς διαλύσει τῶν συγκρίσεων, πλήρῃ τῆν φύσιν ὄντα καὶ οὐκ ἔχοντα ὅπῃ ἢ ὅπως διαλυθήσεται. ὥστε τὰς ἀρχὰς ἀτόμους ἀναγκαῖον εἶναι σωμάτων φύσεις. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἄπειρόν ἐστι· τὸ γὰρ πεπερασμένον ἄκρον ἔχει· τὸ δ' ἄκρον παρ' ἑτερόν τι θεωρεῖται. ὥστε οὐκ ἔχον ἄκρον πέρασ οὐκ ἔχει, πέρασ δ' οὐκ ἔχον ἄπειρον ἂν εἴη καὶ οὐ πεπερασμένον. καὶ μὴν καὶ τῷ πλήθει τῶν σωμάτων ἄπειρόν ἐστὶ τὸ πᾶν καὶ τῷ μεγέθει τοῦ κενοῦ. (42) εἴτε γὰρ ἦν τὸ κενὸν ἄπειρον, τὰ δὲ σώματα ὄρισμένα, οὐδαμοῦ ἂν ἔμενε τὰ σώματα, ἀλλ' ἐφέρετο κατὰ τὸ ἄπειρον κενὸν διεσπαρμένα, οὐκ ἔχοντα τὰ υπερείδοντα καὶ στέλλοντα κατὰ τὰς ἀνακοπὰς· εἴτε τὸ κενὸν ἦν ὄρισμένον, οὐκ ἂν εἶχε τὰ ἄπειρα σώματα ὅπου ἂν ἔσθῃ. πρὸς τε τούτοις τὰ ἄτομα τῶν σωμάτων καὶ μεστά, ἐξ ὧν καὶ αἱ συγκρίσεις γίνονται καὶ εἰς ἃ διαλύονται, ἀπερίληπτά ἐστὶ ταῖς διαφοραῖς τῶν σχημάτων· οὐ γὰρ δυνατόν γενέσθαι τὰς τασάυτας διαφορὰς ἐκ τῶν αὐτῶν σχημάτων περιειλημμένων. καὶ καθ' ἑκάστην δὲ σχημάτισιν ἀπλῶς ἄπειροί εἰσιν ἄτομοι, ταῖς δὲ διαφοραῖς οὐχ ἀπλῶς ἄπειροι, ἀλλὰ μόνον ἀπερίληπτοι. (43) (Οὐδὲ γάρ, φησὶν ἐνδοτέρω, εἰς ἄπειρον ἡ τομὴ τυγχάνει, ἐπειδὴ αἱ ποιότητες μεταβάλλονται, εἰ μὴ μέλλει τις καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἀπλῶς εἰς ἄπειρον αὐτὰς ἐκβάλλειν.) κινουνταί τε συνεχῶς αἱ ἄτομοι· (Φησὶ δὲ ἐνδοτέρω· καὶ ἰσοταχῶς αὐτὰς κινεῖσθαι, παρεχομένου τοῦ κενοῦ τῆν ἴξιν ὁμοίαν καὶ τῇ κουφοτάτῃ καὶ τῇ βαρυτάτῃ τὸν αἰῶνα.) καὶ αἱ μὲν [εἰς] μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων δί-
 45 στανται, αἱ δ' αὐτὸν τὸν παλιὸν ἴσχυουσιν, ὅταν τύχουσιν ἐπὶ τῆν περιπλοκὴν κεκλιμένα ἢ στεγαζόμενα παρὰ τῶν πλεκτικῶν. (44) ἢ τε γὰρ τοῦ κενοῦ φύσις ἢ διορίζουσα ἑκάστην αὐτῶν τοῦτο παρασκευάζει, τῆν ὑπέρεισιν οὐχ οἷα τ' οὕσα ποιεῖσθαι· ἢ τε στερεότης ἢ ὑπάρχουσα αὐταῖς κατὰ τῆν σύγκρουσιν τὸν ἀποπαλιὸν ποιεῖ ἐφ' ὅσον ἂν ἡ περιπλοκὴ τῆν ἀποκατάστασιν ἐκ τῆς συγκρούσεως διδῶ. ἀρχὴ δὲ τούτων οὐκ ἔστιν, αἰτίων τῶν ἀτόμων οὐσῶν καὶ τοῦ κενοῦ. (Φησὶ δ' ἐνδοτέρω μὴδὲ ποιότητά τινα περὶ τὰς ἀτόμους εἶναι πλὴν σχήματος καὶ μεγέθους καὶ βάρους, τὸ δὲ χρῶμα παρὰ τῆν θέσιν τῶν ἀτόμων ἀλλάττεσθαι ἐν ταῖς δώδεκα στοιχειώσεσσι φησὶ· πᾶν τε μέγεθος μὴ εἶναι περὶ αὐτὰς· οὐδέποτε γούν ἄτομος ὡφθῆναι αἰσθήσει. (45) αὕτη δ' ἡ φωνὴ τούτων πάντων μνημονευόμενων τὸν ἱκανὸν ὑπόθεσιν ὑποβάλλει τῆς τῶν ὄντων φύσεως ἐπινοίας.) ἀλλὰ μὴν καὶ κόσμοι ἄπειροί εἰσιν, εἴθ' ὁμοιοί τούτῳ εἴτ' ἀνόμοιοι· αἶ τε γὰρ ἄτομοι ἄπειροι οὔσαι, ὡς ἄρτι

sibilitum proportionem, quippe quæ per totas naturas accipiuntur neque veluti horum eventus accidentiave dicuntur. (Quin hoc idem etiam in primo de Natura et in decimo quarto et quinto atque in majore Compendio tradit.) Corpora alia quidem sunt concretiones, alia vero ex quibus concretiones factæ sunt. (41) Atque hæc individua sunt et immutabilia, si quidem omnia in id quod non est interitura non sunt; ceterum in dissolutione concretionum subsistere valent, quum plena natura utantur et non habeant quorsum aut quo pacto solvi possint. Itaque principia necesse est individuas esse corporum naturas. Verum omne istud infinitum est: nam quod finitum est extremum habet: extremum autem alius cujuspiam comparatione inspicitur. Itaque quum extremum non habeat, neque finem; quum autem finem non habeat, infinitum sit necesse est, non finitum. Atqui et multitudine corporum et vacui magnitudine omne istud infinitum est: (42) sive enim esset infinitum vacuum et corpora finita, nusquam manerent corpora, sed ferrentur per infinitum inane dispersa, quum non haberent quæ sustinerent ipsa atque repellere secundum retusiones; sive vacuum finitum esset, non haberent infinita corpora ubinam subsisterent. Ad hæc, individua corporum et plena, ex quibus et concretiones fiunt et in quæ dissolvuntur, incomprehensibilia sunt figurarum differentiis: neque enim possibile est ex eisdem figuris comprehensis tot factas esse differentias. Atqui in unaquaque figuracione simpliciter infinite sunt atomi, differentiis autem non simpliciter infinite, sed tantum incomprehensibiles sunt. (43) (Neque enim, ait inferius, in infinitum sectio est, quandoquidem qualitates immutantur, nisi quis eas etiam magnitudinibus simpliciter in immensum emissurus sit.) Moventurque perpetuo atomi; (Ait autem inferius et æqua celeritate illas agitari, vacuo motum eis præbente similem et levissimo et gravissimo in æternum tempus.) atque illæ quidem longe a se invicem distant, aliæ vero agitationem ipsam continent, quum fuerint ad complexiones inclinatæ sive ab iis quæ ad complexiones feruntur contectæ fuerint. (44) Nam vacui natura quæ illas singulas dirimit, hoc efficit, quandoquidem firmitatem sive affixionem facere ipsa non potest; solidumque quod illis inest per collisionem agitationem facit in quantum complexio illa ex collisione restitutionem dat. Horum autem principium non est, quum atomi et inane causæ sint. (Ait autem inferius neque ullam circa atomos esse qualitatem præter figuram et magnitudinem et gravitatem, colorem autem immutari positione atomorum in duodecim Institutionibus ait; non omnem tamen magnitudinem circa illas esse: nunquam enim atomus sensu visa est. (45) Hæc autem vox horum omnium memoratorum formam idoneam submittit naturæ cognitionis rerum.) Mundi item infiniti sunt, sive huic similes sive qui dissimiles sunt: namque atomi quum infinite sint, ut modo demonstratum est,

ἀπεδείχθη, φέρονται καὶ πορρωτάτω· οὐ γὰρ κατηγά-
 λωνται αἱ τοιαῦται ἄτομοι ἐξ ὧν ἂν γένοιτο κόσμος ἢ
 ὑφ' ὧν ἂν ποιηθῆι, οὐτ' εἰς ἓνα οὐτ' εἰς πεπερασμέ-
 νους, οὐθ' ὅσοι τοιοῦτοι, οὐθ' ὅσοι διάφοροι τούτω· ὥςτ'
 5 οὐδὲν τὸ ἐμποδίζον ἔστί πρὸς τὴν ἀπειρίαν τῶν κόσμων.
 (46) καὶ μὴν καὶ τύποι ὁμοιοσχήμενες τοῖς στερεμνίαις
 εἰσί, λεπτότησιν ἀπέχοντες μακρὰν τῶν φαινομένων
 οὔτε γὰρ ἀποστάσεις ἀδυνατοῦσιν ἐν τῷ περιέχοντι γί-
 νεσθαι τοιαῦται, οὐτ' ἐπιτηδειότερες κατὰ τὰς κατερ-
 10 γασίας τῶν κοιλωμάτων καὶ λεπτοτήτων, οὐτ' ἀπορροαί
 τὴν ἐξῆς θέσιν καὶ τάξιν διατηροῦσαι, ἥνπερ καὶ ἐν
 τοῖς στερεμνίαις εἶχον. τούτους δὲ τοὺς τύπους εἰδῶλα
 προσαγορεύομεν. καὶ μὴν καὶ ἡ διὰ τοῦ κενοῦ φορά
 κατὰ μηδεμίαν ἀπάντησιν τῶν ἀντικοψάντων γινομένη
 15 πᾶν μῆκος περιληπτὸν ἐν ἀπερινοήτῳ χρόνῳ συντελεῖ·
 βραδύτης γὰρ καὶ τάχους ἀντικοπῆ καὶ οὐκ ἀντικοπῆ
 ὁμοίωμα λαμβάνει. (47) οὐ μὴν οὐδ' ἅμα κατὰ τοὺς διὰ
 λόγου θεωρητοὺς χρόνους τὸ κάτω φερόμενον σῶμα ἐπὶ
 πλείους τόπους ἀφικνεῖται· ἀδιανόητον γὰρ καὶ τοῦτο
 20 συναφικνούμενον ἐν αἰσθητῷ χρόνῳ ὀθενόητοτε τοῦ
 ἀπειρου. ἐξ οὗ γὰρ ἂν περιλάθωμεν τὴν φορὰν τόπου,
 ἔσται ἀφιστάμενον ἀντικοπῆ γὰρ ὅμοιον ἔσται, κἂν
 μέχρι τοσοῦτου τὸ τάχος τῆς φορᾶς μὴ ἀντικοπτόμενον
 καταλίπωμεν. γρήσιμον δὲ καὶ τοῦτο κατασχέειν τὸ
 25 στοιχείον, ἧτοι ὅτι τὰ εἰδῶλα ταῖς λεπτότησιν ἀνυπερ-
 βλήτοις κέχρηται· ᾧ μὴθὲν ἀντιμαρτυρεῖ τῶν φαινο-
 μένων ἢ ὅτι καὶ τὰ τάχη ἀνυπερβλήτα ἔχει, πάντα
 πόρον σύμμετρον ἔχοντα πρὸς τῷ ἀπειρῷ αὐτῶν μὴθὲν
 ἀντικοπτεῖν ἢ ὀλίγ' ἀντικοπτεῖν, πολλαῖς δὲ καὶ ἀπεί-
 30 ροις εὐθὺς ἀντικοπτεῖν τι. (48) πρὸς τε τούτοις ὅτι ἡ
 γένεσις τῶν εἰδῶλων ἅμα νοήματι συμβαίνει· καὶ
 γὰρ βεῦσις ἀπὸ τῶν σωματίων τοῦ ἐπιπολλῆς συνεχῆς
 συμβαίνει, οὐκ ἐπιδηλος αἰσθήσει διὰ τὴν ἀντανα-
 πλήρωσιν, σώζουσα τὴν ἐπὶ τοῦ στερεμνίου θέσιν καὶ
 35 τάξιν τῶν ἀτόμων ἐπὶ πολλὸν χρόνον, εἰ καὶ ἐνίοτε συγ-
 χρομένη ὑπάρχει· καὶ συστάσεις ἐν τῷ περιέχοντι
 ὄξεια διὰ τὸ μὴ δεῖν κατὰ βάθος τὸ συμπλήρωμα γί-
 νεσθαι. καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι τινὲς γεννητικοὶ τῶν
 τοιοῦτων φύσεων εἰσίν· οὐθὲν γὰρ τούτων ἀντιμαρτυρεῖ
 40 ταῖς αἰσθήσεσιν, ἂν βλέπῃ τίς τινα τρόπον τὰς ἐνεργείας,
 ἵνα καὶ τὰς συμπαθείας ἀπὸ τῶν ἐξῶθεν πρὸς
 ἡμᾶς ἀνοίσει. (49) δεῖ δὲ καὶ νομίζειν, ἐπεισιόντος
 τινὸς ἀπὸ τῶν ἐξῶθεν, τὰς μορφὰς δρᾶν ἡμᾶς καὶ δια-
 νοεῖσθαι· οὐ γὰρ ἂν ἐναποσφραγίσαιτο τὰ ἔξω τὴν
 45 ἑαυτῶν φύσιν τοῦ τε χρώματος καὶ τῆς μορφῆς διὰ τοῦ
 ἀέρος τοῦ μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ κείνων, οὐδὲ διὰ τῶν
 ἀκτίων ἢ οἰωνόηποτε βρεμάτων ἀφ' ἡμῶν πρὸς ἐκεῖνα
 παραγινομένων οὕτως ὡς τύπων τινῶν ἐπεισιόντων ἡμῖν
 50 ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἡμοχρόνον τε καὶ ὁμοιομόρφον,
 κατὰ τὸ ἐναρμόττον μέγεθος εἰς τὴν ὄψιν ἢ τὴν διά-
 νοίαν ὡκέως ταῖς φοραῖς χρωμένων, (50) ἔτα διὰ ταύτην
 τὴν αἰτίαν τοῦ ἐνὸς καὶ συνεχῶς τὴν φαντασίαν ἀπο-
 διδόντος καὶ τὴν συμπάθειαν ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου σώ-
 ζοντος καθὰ τὸν ἐκεῖθεν σύμμετρον ἐπερισμὸν ἐκ τῆς

etiam longissime feruntur : neque enim consumptæ sunt hujusmodi atomi, ex quibus fiat mundus sive a quibus effectus sit, neque in unum neque in definitos neque in similes huic neque in differentes : nihil igitur est quod mundorum infinitatem impediatur. (46) Imo et formæ similes habent solidis corporibus figuras tenuitatibus longe ab apparentibus distantes : neque enim hujusmodi recessiones in aere fieri non possunt, neque aptitudines ad efficientias concavorum atque tenuium, neque effluria consequentem positionem atque ordinem observantia, eam scilicet quam in solidioribus habebant. Eas autem formas nos Simulacra vocamus. Preterea motus qui per vacuum nullo contra incidentium occurso fit, omnem longitudinem comprehensibilem in incomprehensibili consummat tempore : quippe tarditatis ac celeritatis incisione adversa et non adversa similitudinem accipit. (47) Neque tamen simul secundum tempora quæ per rationem speculamur, quod deorsum fertur corpus ad loca plura penetrat : nam cogitari non potest et hoc sensibili in tempore simul adveniens undecumque infniti. Ex quocumque enim complectamur motum loco, recedens erit : simile enim contrariæ illi incisioni erit, etiam si tam diu celeritatem motus non impeditam relinquamus. Perutile est igitur et hoc tenere elementum, sive quoniam simulacra tenuitatibus summis utuntur, cui nihil ex apparentibus reclamitat ; vel quod etiam celeritates habeant insuperabiles, omnem meatum modicum habentia ita ut illorum infinitatem vel nihil impediatur vel pauca impediatur, multas autem et infinitas continuo aliquid impediatur. (48) Ad hæc illud quoque tenendum est, quod simulacrorum generatio æque celeriter ac cogitatio contingit : nam et fluxus a corporum superficie perpetuus incidit, non perspicuus sensui ob reciprocã repletionem, quippe qui servet ad multum tempus positionem in solido ordinemque atomorum, etsi aliquando confunditur ; et concreciones in aere subitæ propterea, quod non oportet secundum altitudinem plenitatem fieri. Sunt autem alii quoque modi a quibus naturæ hujusmodi gignantur : nihil enim horum contra sensus attestatur, si respiciat aliquis quodammodo actiones, ut consensiones ab exterioribus ad nos referat. (49) Et illud autem existimandum est, quum aliquid extrinsecus subrepat, formas nos intueri atque cogitare : neque enim profecto resignarent quæ exteriora sunt naturam suam, coloris scilicet atque formæ, per aerem qui inter nos et illa medius est, neque per radios aut qualescumque fluxus qui a nobis ad illa manant, ita ut veluti formæ quedam a rebus ipsis colores formasque similes habentibus ad nos penetrant secundum modum congruæ magnitudinis in aciem aut mentem celeriter incurrentes ; (50) deinde hanc ob causam quod unum et perpetuum phantasiam exprimit et cognitionem a subjecto conservat secundum eam quæ inde proficiscitur æqualem sustentationem ex fictione atomorum per al-

κατὰ βάθος ἐν τῷ στερεμνίῳ τῶν ἀτόμων πλάσεως. καὶ ἦν ἂν λάθωμεν φαντασίαν ἐπιβλητικῶς τῇ διανοίᾳ ἢ τοῖς αἰσθητηρίοις εἴτε μορφῆς εἴτε συμβεβηκότων, μορφῆ ἐστὶν αὕτη τοῦ στερεμνίου, γινομένη κατὰ τὸ 6 ἐξῆς πύκνωμα ἢ ἐγκατάλειμμα τοῦ εἰδύλου. τὸ δὲ ψεῦδος καὶ τὸ διημαρτημένον ἐν τῷ προσδοξαζομένῳ αἰεῖ ἐστὶ κατὰ τὴν κίνησιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, συνημμένην τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διάληψιν δ' ἔχουσαν καθ' ἣν τὸ ψεῦδος γίνεται. (51) ἤ τε γὰρ ὁμοιότης τῶν φαντασιῶν οἶονεῖ ἐν εἰκόσι λαμβανομένων ἢ καθ' ὑπνοῦς 10 γινομένων ἢ κατ' ἄλλας τιὰς ἐπιβολὰς τῆς διανοίας ἢ τῶν λοιπῶν κριτηρίων, οὐκ ἂν ποθ' ὑπῆρχε τοῖς οὐσί τε καὶ ἀληθεῖσι παραγορευομένοις, εἰ μὴ ἦν τινα καὶ τοιαῦτα πρὸς ἃ βάλλομεν. τὸ δὲ διημαρτημένον οὐκ 15 ἂν ὑπῆρχεν εἰ μὴ ἐλαχιδάνομεν καὶ ἄλλην τιὰν κίνησιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς συνημμένην μὲν, διάληψιν δ' ἔχουσαν. κατὰ δὲ ταύτην τὴν συνημμένην τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διάληψιν δ' ἔχουσαν ἐὰν μὲν μὴ ἐπιμαρτυρηθῇ ἢ ἀντιμαρτυρηθῇ, τὸ ψεῦδος γίνεται· ἐὰν δ' ἐπιμαρτυρηθῇ ἢ μὴ ἀντιμαρτυρηθῇ, τὸ ἀληθές. (52) καὶ 20 ταύτην οὖν δεῖ σφοδρὰ τὴν ὁδὸν κατέχειν, ἵνα μήτε τὰ κριτήρια ἀναιρηθῶσι τὰ κατὰ τὰς ἐναργείας, μήτε τὸ διημαρτημένον ὁμοίως βεβαϊούμενον πάντα συνταράττη. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀκούειν γίνεται βρύματός 25 τινος φερομένου ἀπὸ τοῦ φωνούντος ἢ ἠχούντος ἢ ψοφούντος ἢ ὀπισθόηποτ' ἀκουστικὸν πάθος παρασκευάζοντος. τὸ δὲ βρύμα τοῦτο εἰς ὁμοιομερεῖς ὄγκους διασπείρεται, ἅμα τιὰν διασώζοντας συμπάθειαν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐνότητα ἰδιότροπον, διατείνουσαν πρὸς 30 τὸ ἀποστεῖλαι καὶ τὴν ἐπαίσθησιν τὴν ἀπ' ἐκείνου ὡς τὰ πολλὰ ποιούσαν· εἰ δὲ μὴ γε, τὸ ἔξωθεν μόνον ἐνδελον παρασκευάζουσαν. (53) ἀνευ γὰρ ἀναφερομένης τινὸς ἐκείθεν συμπάθειας οὐκ ἂν γίνοιτο ἢ τοιαύτη ἐπαίσθησις. οὐκ αὐτὸν οὖν δεῖ νομίζειν τὸν ἄερα ὑπὸ 35 τῆς προεϊμένης φωνῆς ἢ καὶ τῶν ὁμογενῶν σχηματίζεσθαι· πολλὴν γὰρ ἐνδειαν ἔξει τοῦτο πάσχειν ὑπ' ἐκείνης· ἀλλ' εὐθύς τὴν γινομένην πληγὴν ἐν ἡμῖν, ὅταν φωνὴν ἀφῶμεν, τοιαύτην ἐκ τινων ὄγκων βρύματος πνευματώδους ἀποτελεστικῶν ποιεῖσθαι, ἢ τὸ πάθος τὸ 40 ἀκουστικὸν ἡμῖν παρασκευάζει. καὶ μὴν καὶ τὴν ὁσμὴν νομιστέον ὡςπερ καὶ τὴν ἀκοὴν οὐκ ἂν ποτε πάθος οὐτὲν ἐργάσασθαι, εἰ μὴ ὄγκοι τινὲς ἦσαν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀποφερόμενοι σύμμετροι πρὸς τὸ τοῦτο τὸ αἰσθητήριον κινεῖν, οἱ μὲν τοιοῖ τεταραγμένους καὶ 45 ἀλλοτριῶς, οἱ δὲ τοιοῖ ἀταράχους καὶ οἰκείως ἔχοντες. (54) καὶ μὴν καὶ τὰς ἀτόμους νομιστέον μηδεμίαν ποιότητα τῶν φαινομένων προσφέρεισθαι πλὴν σχήματος καὶ βάρους καὶ μεγέθους καὶ ὅσα ἐξ ἀνάγκης σχήματι συμφυῆ ἐστὶ· ποιότης γὰρ πᾶσα μεταβάλλει, αἱ δ' 60 ἄτομοι οὐδὲν μεταβάλλουσιν, ἐπειδὴπερ δεῖ τι ὑπομένειν ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν συγχρίσεων στερεῶν καὶ ἀδιάλυτον, ὃ τὰς μεταβολὰς οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν ποιήσεται οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἀλλὰ κατὰ μεταθέσεις μὲν πολλῶν, τινῶν δὲ καὶ προσόδους καὶ ἀφόδους. ὅθεν ἀναγκαῖον τὰ

titudinem in solido. Et quam animo vel sensibus phantasiam per impressionem acceperimus seu formam seu accidentium, forma hæc est solidi, quæ fit secundum continentem densitatem sive residuum simulacri. Falsitas vero et error in opinione adjuncta consistit secundum motum qui in nobis ipsis visus notioni conjunctus ille quidem inest, sed opinionem habet ex qua falsitas existit. (51) Quippe similitudo visorum quæ veluti in imagine accipiuntur, sive illa in somnis fiant sive per alios quosdam intuitus mentis aut criteriorum reliquorum, nequaquam in iis esset quæ sunt et vera appellantur, nisi essent aliqua et hæc ad quæ jaculantur intuitum. Falsum vero non esset, nisi accepissemus et alium aliquem motum in nobis ipsis conjunctum quidem, ceterum opinione præditum. Secundum hunc autem conjunctum visus notioni opinionemque habentem, si quidem non asseratur testimonio sive refellatur, mendacium fit; si autem asseratur testimonio aut non refellatur, verum. (52) Et hæc igitur operæ pretium est ut sententia fortiter teneatur, ut neque critica tollantur quæ sunt per evidentiam, neque falsum dum equaliter firmatur, cuncta perturbet. Atqui et auditus fit, dum fluxus aliquis fertur sive a vocante sive a sonante sive a strepente aut quomodolibet audiendi passionem inferente. Porro fluxus hic inæqualium partium corpuscula diffunditur, simul quandam ad se invicem conservantia consensionem atque unitatem propriam ad id quod vocem emisit pertingentem, quæ perceptionem ab illo profectam ut plurimum efficit; sin vero minus, quod extrinsecus est tantum manifestat. (53) Nam absque consensione aliqua inde adveniente nunquam profecto fieret hujusmodi perceptio. Non igitur existimandum est aerem ipsum ab emissa voce sive ab iis quæ similis generis sunt formas induere: nullum enim abest ut hoc ab illa pati possit: sed cum ictum qui fit in nobis simulac vocem emiserimus, ex quibusdam corpusculis, quæ spiritalem efficiant fluxum, talem effici quæ nobis passionem audiendi insinuet. Quin et hoc ipsum de odoratu sentiendum quod de auditu diximus, nunquam scilicet ullam efficere passionem posse, nisi sint corpuscula quædam, quæ a re ipsa perferrentur ad hunc sensum debita mensura eumque moveant, partim eorum perturbate atque repugnanti modo, partim eorum quiete et convenienti. (54) Atqui atomos quoque existimandum est nullam qualitatem eorum quæ videntur admittere præter figuram et gravitatem et magnitudinem et quæcumque necessario figuræ adherent: quippe qualitas omnis immutatur, atomi vero nihil mutantur, quoniam in dissolutionibus concretionum oportet aliquid solidum atque indissolubile subsistere, quod mutationes in id quod non est non faciat neque ex eo quod non est, sed secundum transmutationes multorum, quorundam vero accessus etiam ac recessus. Quocirca necesse est ut ea quæ non transmutantur in-

μη μετατιθέμενα ἀφάρτα εἶναι καὶ τὴν τοῦ μεταβάλλοντος φύσιν οὐκ ἔχοντα, ὄγκους δὲ καὶ σχηματισμούς ἰδίους. ταῦτα γὰρ καὶ ἀναγκαῖον ὑπομένειν· (55) καὶ γὰρ ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν μετασχηματιζόμενοις κατὰ τὴν
 5 προαίρεσιν τὸ σχῆμα ἐνυπάρχον λαμβάνεται, αἱ δὲ ποιότητες οὐκ ἐνυπάρχουσαι ἐν τῷ μεταβάλλοντι ὡς περ ἐκεῖνο, οὐ καταλείπονται, ἀλλ' ἐξ ὄλου τοῦ σώματος ἀπόλλυνται. ἰκανὰ οὖν τὰ ὑπολειπόμενα ταῦτα τὰς τῶν συγκρίσεων διαφορὰς ποιεῖν, ἐπειδή περ ὑπολεί-
 10 πεσθαί γέ τινα ἀναγκαῖον καὶ οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν πάντα φεῖρεσθαι. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ δεῖ νομίζειν πᾶν μέγεθος ἐν ταῖς ἀτόμοις ὑπάρχειν, ἵνα μὴ τὰ φαινόμενα ἀντιμαρτυρῆ· παραλλαγὰς δὲ τινὰς μεγεθῶν νομιστέον εἶναι· βέλτιον γὰρ καὶ τούτου προσόντος τὰ κατὰ τὰ
 15 πάθη καὶ τὰς αἰσθήσεις γινόμενα ἀποδοθῆσεται. (56) πᾶν δὲ μέγεθος ὑπάρχον οὔτε γρησιμὸν ἔστι πρὸς τὰς τῶν ποιότητων διαφορὰς· ἀφιῆσθαι τε μέλλει καὶ πρὸς ἡμᾶς ὄρατὴ ἀτομος· ὁ οὐ θεωρεῖται γινόμενον οὐδ' ὅπως ἂν γίνουτο ὄρατὴ ἀτομος ἔστιν ἐπινοῆσαι. πρὸς
 20 δὲ τούτοις οὐ δεῖ νομίζειν ἐν τῷ ὀρισμένῳ σώματι ἀπείρου ὄγκου εἶναι οὐδ' ὀηλικουσῶν· ὡς τ' οὐ μόνον τὴν εἰς ἄπειρον τομὴν ἐπὶ τοῦλαττον ἀναιρετέον, ἵνα μὴ πάντ' ἀσθενῆ ποιῶμεν καὶ ὡς ἐν ταῖς περιλήψεσι τῶν ἀθρόων εἰς τὸ μὴ ὄν ἀναγκαζώμεθα τὰ ὄντα θλί-
 25 βοντες καταναλίσκειν· ἀλλὰ καὶ τὴν μετάθασιν μὴ νομιστέον γίνεσθαι ἐν τοῖς ὀρισμένοις εἰς ἄπειρον ἐπὶ τοῦλαττον. (57) οὐδὲ γὰρ ὅλως ἐπειδὴν ἄπαξ τις εἶπη ὅτι ἄπειροι ὄγκοι ἐν τινι ὑπάρχουσιν ἢ ὀηλικουσῶν, ἔστι νοῆσαι πῶς τ' ἂν εἴ τι πεπερασμένον τοῦτ' εἴη τὸ
 30 μέγεθος· πηλίκου γὰρ τινος (ὄντες) ὄηλον ὡς οὐκ ἄπειροί εἰσιν ὄγκοι· καὶ οὗτοι ἐξ ὧν ὀηλικοί ἂν ποτ' ὦσιν, ἄπειρον ἂν καὶ τὸ μέγεθος ἄκρον τ' ἔχοντες τὸ ὑποπερασμένον διαληπτῶν· εἰ μὴ καὶ καθ' ἑαυτὸν θεωρητέον, οὐκ ἔστι μὴ καὶ τὸ ἐξῆς τούτου τοιοῦτον νοεῖν· καὶ
 35 οὕτω κατὰ τὸ ἐξῆς εἰς τοῦμπροσθεν βαδίζοντα εἰς τὸ ἄπειρον ὑπάρχειν κατὰ τὸ τοιοῦτον ἀφικνεῖσθαι τῇ ἐννοίᾳ. (58) τό τ' ἐλάχιστον τὸ ἐν τῇ αἰσθήσει δεῖ κατανοεῖν ὅτι οὔτε τοιοῦτόν ἐστιν οἶον τὸ τὰς μεταβάσεις ἔχον οὔτε πάντως ἀνόμοιον, ἀλλ' ἔχον μὲν τινα κοινό-
 40 τητα τῶν μεταβάτων, διάληψιν δὲ μερῶν οὐκ ἔχον· ἀλλ' ὅταν διὰ τὴν τῆς κοινότητος προσεμφέρεταιν οἴηθῶμεν διαλήψεσθαι τε αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐπὶ τάδε, τὸ δ' ἐπ' ἐκεῖνα, τὸ ἴσον ἡμῶν δεῖ προσπίπτειν. ἐξῆς τε θεωροῦμεν ταῦτ' ἀπὸ τοῦ πρώτου καταρχόμενοι καὶ
 45 οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ οὐδὲ μέρεσι μερῶν ἄπτόμενα, ἀλλ' ἐν τῇ ιδιότητι τῇ ἑαυτῶν τὰ μεγεθῆ καταμετροῦντα, τὰ πλείω πλείον καὶ τὰ ἐλάττω ἐλαττον. ταύτῃ τῇ ἀναλογίᾳ νομιστέον καὶ τὸ ἐν τῇ ἀτόμῳ ἐλάχιστον κεκρῆσθαι. (59) μικρότητι γὰρ ἐκεῖνο ὄηλον ὡς διαφέρει τοῦ
 50 κατὰ τὴν αἰσθῆσιν θεωρουμένου, ἀναλογία δὲ τῇ αὐτῇ κέρρηται· ἐπεὶ περ καὶ ὅτι μέγεθος ἔχει ἢ ἀτομος κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἀναλογίαν κατηγορήσασμεν, μικρόν τι μόνον, μακρὸν ἐκβάλλοντες. ἔτι τε τὰ ἐλάχιστα καὶ ἀμιγῆ πέρρατα δεῖ νομίζειν τῶν μικρῶν, τὸ καταμέ-

corruptibilia sint et ab ejus quod mutatur natura prorsus aliena, verum corpuscula habere ac formationes suas. Haec enim etiam necessarium est subsistere : (55) *nam in iis quae apud nos transformantur ex proposito figura quae inest accipitur, qualitates autem quae in eo quod, ut illud, mutatur insitae non sunt, non relinquuntur, sed ex corpore toto pereunt. Sufficiunt igitur ista quae relinquuntur efficere concretionum differentias : quippe aliqua necesse est relinquuntur neque in id quod non est omnia occidunt. At vero non omnem in atomis magnitudinem esse putandum est, ne ea quae apparent reluctentur : ceterum mutationes quasdam esse magnitudinem existimandum : melius quippe, hoc si adsit, eorum quae secundum passiones et quae secundum sensus sunt ratio reddetur.* (56) *Omnis autem subsistens magnitudo neque utilis est ad qualitatum differentias : perveniretque et ad nos visibilis atomus : quod minime cernitur fieri neque quo pacto fiat visibilis atomus expulare possumus. Ad haec putandum non est in corpore finito corpuscula infinita esse neque qualiacumque : itaque non modo eam sectionem quae in infinitum fit ad id quod minus est tollere oportet, ne omnia infirma faciamus cogamurque ut in complexionibus simul aggregatorum ea quae sunt in id quod non est terendo consumere : verum ne transitum quidem in iis quae finita sunt in infinitum in minus fieri existimandum.* (57) *Neque enim omnino ubi semel quispiam dixerit corpuscula in aliquo infinita esse aut qualiacumque, intelligi potest quo modo finita sit amplius ista magnitudo : quae enim certe quantitatis sunt corpuscula manifestum est non esse infinita : siquidem haec item ex quibus qualiacumque haec fuerint, infinita profecto essent etiam magnitudine, extremitatemque sub finito comprehensam habent quae possent percipi : nisi et per se ipsum inspicendum est, fieri non potest quin quod deinceps sequitur tale intelligamus, atque ita per consequens ulterius progrediendo in infinitum contingat ad tale cogitatione pervenire.* (58) *Minimumque illud quod in sensu esse considerandum est, ut neque sit hujusmodi id cuiusmodi quod habet transitus, neque tamen omni parte omnino dissimile, sed habeat commune cum transeuntibus aliquid, ceterum perceptione partium careat : sed quum propter communis illius similitudinem aliquod ipsius nos percepisse arbitramur, partim ad haec partim ad illa aequalitatem nobis oportet occurrere. Deinceps ista contemplantur a primo inchoantes, non in eodem neque ut partibus partes contingant, sed in proprietate sua melientia magnitudines, quae majores sunt magis et quae minores minus. Hac proportione arbitrandum et quod in atomo minimum est uti.* (59) *Constat enim differre illud parvitate ab eo quod secundum sensus aspicitur, eadem vero proportione uti : namque et magnitudinem habere atomum secundum hanc proportionem praedicavimus, parva quadam contenti, magna rejecta. Praeterea minima atque non mixta fines esse putandum est longi-*

ῥημα ἐξ αὐτῶν πρῶτον τοῖς μείζοσι καὶ ἐλάττοσι πα-
 ρασκευάζοντα τῇ διὰ λόγου θεωρίᾳ ἐπὶ τῶν ἀοράτων ἢ
 γὰρ κοινότης ἢ ὑπάρρουσα αὐτοῖς πρὸς τὰ ἀμετάβολα
 ἱκανῆ τὸ μέγρι τούτου συντελέσει· συμφορήσιν δ' ἐκ
 5 τούτων κίνησιν ἐχόντων οὐχ οἷόν τε γίνεσθαι. (60)
 καὶ μὴν κατὰ τοῦ ἀπειρου ὡς μὲν ἀνωτάτω ἢ κατω-
 τάτω οὐ δεῖ κατηγορεῖν τὸ ἄνω ἢ κάτω, ἴσμεν τοι τὸ
 ὑπὲρ κεφαλῆς, ὅθεν ἂν ὄωμεν εἰς ἀπειρον ἀγειν ὄν,
 μηδέποτε φανεῖσθαι τοῦτο ἡμῖν, ἢ τὸ ὑποκάτω τοῦ
 10 νοηθέντος εἰς ἀπειρον ἅμα ἄνω τ' εἶναι καὶ κάτω πρὸς
 τὸ αὐτό· τούτου γὰρ ἀδύνατον διανοηθῆναι. ὥστ' ἔστι
 μίαν λαβεῖν φορᾶν τὴν ἄνω νοουμένην εἰς ἀπειρον καὶ
 μίαν τὴν κάτω, ἂν καὶ μυριάκις πρὸς τοὺς πόδας
 τῶν ἐπάνω τὸ παρ' ἡμῶν φερόμενον ἐπὶ τοὺς ὑπὲρ κε-
 15 φαλῆς ἡμῶν τόπους ἀφικνῆται ἢ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς
 ὑποκάτω τὸ παρ' ἡμῶν κάτω φερόμενον· ἢ γὰρ ὅλη
 φορὰ οὐθὲν ἦττον ἑκατέρω ἑκατέρω ἀντικειμένη ἐπ'
 ἀπειρον νοεῖται. (61) καὶ μὴν καὶ ἰσοταχεῖς ἀναγκαῖον
 τὰς ἀτόμους εἶναι, ὅταν διὰ τοῦ κενοῦ εἰσφέρονται μη-
 20 ὄνους ἀντικείμενους· οὔτε γὰρ τὰ βαρέα θᾶττον οἰ-
 σθήσεται τῶν μικρῶν καὶ κούφων, ὅταν γε δὴ μηδὲν
 ἀπαντᾷ αὐτοῖς· οὔτε τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων, πάντα
 πόρον σύμμετρον ἔχοντα, ὅταν μηθὲν μηδ' ἐκείνοις
 ἀντικώπη· οὐθ' ἢ ἄνω οὐθ' ἢ εἰς τὸ πλάγιον διὰ τῶν
 25 κρούσεων φορὰ οὐθ' ἢ κάτω διὰ τῶν ἰδίων βαρῶν· ἐφ'
 ὅποσον γὰρ ἂν κατὰ τὴν ἑκατέρω (ἑκατέρω), ἐπὶ τοσοῦτον
 ἅμα νοῆματι τὴν φορᾶν σχήσει, ἕως ἂν μηθὲν ἀντι-
 κόπη ἢ ἔξωθεν ἢ ἐκ τοῦ ἰδίου βάρους πρὸς τὴν τοῦ
 πληζαντος δύναμιν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ τὰς συγ-
 30 κρίσεις θᾶττον ἑτέρα ἑτέρας οἰσθήσεται, τῶν ἀτόμων
 ἰσοταχῶν οὐσῶν, τῷ ἐφ' ἓνα τόπον φέρεσθαι τὰς ἐν τοῖς
 ἀθροίσμασιν ἀτόμους καὶ κατὰ τὸν ἐλάχιστον συνεχῆ
 χρόνον· (62) εἰ δὲ μὴ ἐφ' ἓνα τόπον φέρονται, ἀλλὰ
 πυκνὸν ἀντικώπτουσι κατὰ τοὺς λόγῳ θεωρητοὺς χρό-
 35 νους, ἕως ἂν ὑπὸ τῆν αἰσθησιν τὸ συνεχές τῆς φορᾶς
 γνηται. τὸ γὰρ προσδοκᾶζόμενον πρὸς τὸ ἀοράτου,
 ὡς ἄρα καὶ οἱ διὰ λόγου θεωρητοὶ χρόνοι τὸ συνεχές
 τῆς φορᾶς ἔξουσιν, οὐκ ἀληθές ἐστιν ἐπὶ τῶν τοιούτων·
 ἐπεὶ τὸ γε θεωρούμενον πᾶν ἢ κατ' ἐπιβολὴν λαμβανό-
 40 μενον τῇ διανοίᾳ ἀληθές ἐστιν. (63) μετὰ δὲ ταῦτα
 δεῖ συνορᾶν περὶ τῆς ψυχῆς, ἀναφέροντ' ἐπὶ τὰς αἰ-
 σθήσεις καὶ τὰ πάθη· οὕτω γὰρ ἢ βεβαιωτάτη πίστις
 ἔσται ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἐστὶ λεπτομερές, παρ' ὅλον τὸ
 ἀθροίσμα παρεσπαρμένον, προσεμπερέστατον δὲ πνεύ-
 45 ματι θερμοῦ τινὰ κρᾶσιν ἔχοντι καὶ πῆ μὲν τούτῳ
 προσεμπερές, πῆ δ' ἐκείνῳ. ἔστι δὲ τὸ μέρος πολλὴν
 παραλλαγὴν εἰληπρὸς τῇ λεπτομερείᾳ καὶ αὐτῶν τούτων,
 συμπαθές δὲ τούτῳ μᾶλλον καὶ τῷ λοιπῷ ἀθροίσματι.
 τοῦτο δὲ πᾶν αἰ δυνάμεις τῆς ψυχῆς δηλοῦσι καὶ τὰ
 50 πάθη καὶ αἰ εὐκρινεῖται καὶ αἰ διανοήσεις καὶ ὧν στε-
 ρόμενοι θυήσχομεν. καὶ μὴν καὶ ὅτι ἔχει ἢ ψυχὴ τῆς
 αἰσθησεως τὴν πλείστην αἰτίαν δεῖ κατέχειν. (64) οὐ
 μὴν εἰλήφει ἂν ταύτην, εἰ μὴ ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἀθροί-
 σματος ἐστεγάζετο πως· τὸ δὲ λοιπὸν ἀθροίσμα παρα-

*tudinum, dimensionem ex ipsis primam majoribus ac
 minoribus parando rationis speculatione in iis quae
 sunt invisibilia : nam commune illud quod eis interce-
 dit cum immutabilibus, sufficit quod hactenus est per-
 ficere : concursus autem ex his quae motum habent fieri
 non potest. (60) Verum et in infinito, tanquam su-
 premum aut infimum sit, praedicandum non est supra
 aut infra : scimus tamen quod supra caput est, unde-
 cumque statuerimus, in infinitum deductum nunquam
 nobis istud visum iri, aut quod infra id quod intelle-
 ctum est, in infinitum simul supra esse atque infra ad
 idem : hoc enim intelligi non potest. Itaque licet
 unum accipere superiorem qui in infinitum cogitetur
 motum, unumque inferiorem si vel millies ad supe-
 riorum pedes id quod a nobis fertur ad ea quae supra
 caput nostrum sunt loca peringat aut ad inferiorum
 caput quod a nobis fertur inferius : namque motus
 universus nihilominus uterque utriusque oppositus in in-
 finitum intelligitur. (61) Verum enim et aequa celeri-
 tate atomos esse necesse est, quum per inane invehun-
 tur nullo reluctante : neque enim gravia parvis ac
 levibus celerius ferentur, quandoquidem nihil occurrit
 eis ; nec parva itidem magnis, quum meatum omnia
 habeant aequalem, ubi ne illis quidem aliquid obtuctur-
 tur ; neque supernus neque obliquus per collisiones
 motus neque inferior per propria pondera : in quan-
 tum enim altera alteram contineat, in tantum una cum
 cogitatione habebit motum, donec aut extrinsecus aut
 ex pondere proprio nihil reluctetur adversus ferentis
 vim. At verone per concreciones quidem altera celerius
 quam altera feretur, quando atomorum aequa celeritas
 sit eo quod in unum ferantur locum atomi quae in aggre-
 gationibus sunt et minimo continuo tempore ; (62) sin mi-
 nus in unum locum ferantur, sed frequentes obtucten-
 tur temporibus ex ratione spectandis, donec sub sen-
 sum motus assiduitas cadat. Quod enim de invisibili
 opinamur, quod scilicet tempora ratione spectanda
 perpetuum motum habitura sunt, in huiusmodi rebus
 verum non est : nam quodcumque contemplando aut
 per intuitum mente percipitur, verum est. (63) Post
 haec dispiciendum de anima est ad sensus passionesque
 referendo : ita enim erit firmissima probatio quod anima
 sit corpus tenuibus partibus per totam congregationem
 seminatam, ceterum spiritui simillimum caloribus quod-
 dam temperamentum habenti, atque huic alicubi simile,
 alicubi illi. Est autem pars quae multam accepit immu-
 tationem exilitate partium etiam horum ipsorum, con-
 sentit autem huic magis et reliquae congregationi. Atque
 istud omne ostendunt vires animi et perturbationes agi-
 litatesque et cogitationes et ea quibus privati morimur.
 Enimvero et id oportet tenere, quod habeat anima sensus
 plurimam causam. (64) Non tamen istam accepisset, nisi
 a congregatione reliqua ferme roboraretur : reliqua
 autem congregatio quum illi hanc paraverit causam, et*

σχειάσαν τὴν αἰτίαν ταύτην μετείληψε καὶ αὐτὸ τοιοῦτου συμπτώματος παρ' ἐκείνης, οὐ μέντοι πάντων ὧν ἐκείνη κέκτηται. διὸ ἀπαλλαγείσης τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχει τὴν αἰσθησίν· οὐ γὰρ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ταύτην ἐκ-
 5 κτητο τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἑτέρω ἅμα συγγενημένῳ αὐτῷ παρεσκεύαζεν, ὃ διὰ τῆς συντελεσθείσης περὶ αὐτὸ δυνάμει· κατὰ τὴν κίνησιν σύμπτωμα αἰσθητικὸν εὐθὺς ἀποτελοῦν ἑαυτῷ ἀπεδίδου κατὰ τὴν ὁμοῦρησιν καὶ συμπάθειαν καὶ ἐκείνῳ, καθάπερ εἶπον. (65)
 10 διὸ δὴ καὶ ἐνυπάρχουσα ἡ ψυχὴ οὐδέποτε, ἄλλου τινὸς μέρους ἀπηλλαγμένου, ἀναισθητεῖ, ἔάνπερ δυναμένη τὸ ὄξύ κατὰ τὴν αἰσθησιν, ἀλλ' ἐὰν καὶ αὕτη ζυναπόληται, τοῦ στεγάζοντος λυθέντος εἴθ' ὄλων εἶτε καὶ μέρους τινός· τὸ δὲ λοιπὸν ἄθροισμα διαμένον καὶ ὄλων καὶ
 15 κατὰ μέρος οὐκ ἔχει τὴν αἰσθησιν, ἐκείνου ἀπηλλαγμένου ὅσον ποτέ ἐστι τὸ συντείνον τῶν ἀτόμων πλῆθος εἰς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν. καὶ μὴν καὶ διαλυομένου τοῦ ὄλου ἄθροισματος ἡ ψυχὴ διασπείρεται καὶ οὐκέτι ἔχει τὰς αὐτὰς δυνάμεις οὐδὲ κινεῖται, ὥςτ' οὐδ' αἰσθη-
 20 σιν κέκτηται. (66) οὐ γὰρ οἷον τὴν νοεὶν αὐτὴν αἰσθα- νομένην, μὴ ἐν τούτῳ τῷ συστήματι καὶ ταῖς κινήσεσι ταύταις χρωμένην, ὅταν τὰ στεγάζοντα καὶ περιέχοντα μὴ τοιαῦτ' ἢ ἐν οἷς νῦν οὕσα ἔχει ταύτας τὰς κινήσεις. (Ἄλλὰ μὴν καὶ τὸδε λέγει ἐν ἄλλοις, καὶ ἐξ ἀτόμων
 25 αὐτὴν συγκεῖσθαι λειοτάτων καὶ στρογγυλωτάτων, πολλῶν τινι διαφερουσῶν τῶν τοῦ πυρός· καὶ τὸ μὲν τι ἄλογον αὐτῆς ἐν τῷ λοιπῷ παρεσπάρθαι σώματι, τὸ δὲ λογικὸν ἐν τῷ θώρακι, ὡς ὄηλον ἐκ τῶν φύδων καὶ τῆς χαρᾶς. ὕπνον τε γίνεσθαι τῶν τῆς ψυχῆς με-
 30 ρῶν τῶν παρ' ὄλην τὴν σύγκρισιν παρεσπαρμένων ἐγ- κατεχομένων ἢ διαφορουμένων, εἶτα συμπιπτόντων τοῖς ἐσπαρμένοις. τὸ τε σπέρμα ἀφ' ὄλων τῶν σωμάτων φέρεσθαι.) (67) ἀλλὰ μὴν καὶ τὸδε γε δεῖ προσκατα- νοεῖν, ὅτι τὸ ἀσώματον λέγειν κατὰ τὴν πλείστην ὁμιλίαν
 35 τοῦ ὀνόματος ἐπὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸ νοηθέντος ἄν· καθ' ἑαυτὸν δὲ οὐκ ἔστι νοῆσαι τὸ ἀσώματον πλὴν ἐπὶ τοῦ κενοῦ. τὸ δὲ κενὸν οὔτε ποιῆσαι οὔτε παθεῖν δύναται, ἀλλὰ κίνησιν μόνον δι' ἑαυτοῦ τοῖς σώμασι παρέχεται. ὥςθ' οἱ λέγοντες ἀσώματον εἶναι τὴν ψυχὴν ματαίχουσιν·
 40 οὐθὲν γὰρ ἂν ἐδύνατο ποιεῖν οὔτε πάσχειν, εἰ ἦν τοιαύτη· νῦν δ' ἐναργῶς ἀμφοτέρω ταῦτα διαλαμβά- νομεν περὶ τὴν ψυχὴν τὰ συμπτώματα. (68) ταῦτ' οὖν πάντα τὰ διαλογίσματα ἀνάγων τις ἐπὶ τὰ πάθη καὶ τὰς αἰσθήσεις, μνημονεύων τῶν ἐν ἀρχῇ βηθέντων
 45 ἰκανῶς κατόψεται τοῖς τύποις ἐμπεριειλημμένα εἰς τὸ κατὰ μέρος ἀπὸ τούτων ἐξακριβοῦσθαι βεβαίως. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα καὶ τὰ μεγέθη καὶ τὰ βάρη καὶ ὅσ' ἄλλα κατηγορεῖται τοῦ σώματος, ὡς ἀνεῖ συμβεθεχότα ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς ὄρατοῖς καὶ κατὰ
 50 τὴν αἰσθησιν αὐτὴν γνωστοῖς, οὐθ' ὡς καθ' ἑαυτὰς εἶσι φύσεις δοξαστέον· οὐ γὰρ δυνατόν ἐπινοῆσαι τοῦτο· (69) οὐθ' ὄλων ὡς οὐκ εἰσίν, οὐθ' ὡς ἑτέρα τινα προσυ- πάρχοντα τούτῳ ἀσώματα, οὐθ' ὡς μόρια τούτου, ἀλλ' ὡς τὸ ὄλον σῶμα καθόλου μὲν ἐκ τούτων ἀπάντων τὴν

ipsa subinde hujusmodi casus ab illa particeps fit, non tamen omnium quæ illa possidet. Idcirco discedente anima sensu caret: neque enim ipsum in se ipso possidebat hanc vim, sed alteri quod simul factum fuerat parabat, quod per consummatam circa se virtutem secundum motum sibi ipsi continuo sensibilem incidentiam perficiens et illi per conjunctionem atque consensum, ut dixi, reddebat. (65) *Idcirco igitur et insita anima nunquam alia aliqua parte discedente sensus expers erit, si quidem acumen in sensu persistat, sed si etiam illa una perierit soluto eo quod continebat, sive toto sive etiam parte aliqua: porro congregatio reliqua permanens et tota et per partes non habet sensum illa abscedente, quantalibet sit quæ se intendat atomorum multitudo in animæ naturam. Verum enim in soluta congregatione tota disseminatam anima, neque jam eadem vires habet neque movetur, ut ne sensum quidem habeat.* (66) *Neque enim intelligi potest sentire illam nisi in compositione ista etiam his motibus utatur, quando ea quæ tegunt et quæ continent hujusmodi non sint in quibus quæ nunc est anima tales motus habet.* (Atqui et hoc in aliis libris dicit, et ex levissimis atomis atque rotundissimis illam esse compositam, multum ab iis differentibus quæ ignis sunt: et partem ejus quæ ratione caret, in reliquo corpore disseminatam esse, rationalem autem partem in thorace sedem habere, ut ex metu et gaudio manifestum est. Somnumque fieri quum partes animæ quæ per omnem concretionem disseminatæ sunt continentur aut evacuantur, deinde una cum disseminatis concidunt. Semen præterea ab universis corporibus ferri.) (67) *At vero illud quoque cogitare oportet, quod incorporeum dico per plurimum nominis usum de eo quod per se cogiletur: incorporeum autem per se cogitare non possumus nisi de vacuo. Porro vacuum neque facere aliquid neque pati potest, sed motum tantum per se corporibus præbet. Itaque qui incorpoream dicunt esse animam, desipiunt: nihil enim aut facere posset aut pati, si esset hujusmodi: at nunc evidenter hæc utraque animæ accidere sumimus.* (68) *Has igitur omnes ratiocinationes si quis ad perturbationes sensusque referens memoria teneat quæ principio diximus, satis intelliget formis comprehensa esse, ut singula ex his firmiter ac diligenter exponantur. Verum enim et figuras et colores et magnitudines et pondera et quæcumque alia de corpore prædicantur veluti accidentia sive omnibus seu visibilibus et per sensum ipsum cognitis, neque per se ipsas naturas esse opinandum: non enim id intelligere possumus: (69) neque omnino non esse, neque alia quædam quæ huic præterea insunt incorporea, neque hujus particulas, sed totum corpus quod universaliter quidem ex his omnibus naturam suam sempiternam habeat, non autem*

5 ἔαυτοῦ φύσιν ἔχον αἰδίον· οὐχ οἷον δ' εἶναι συμπεφο-
 ρημένον, ὡς περ ὅταν ἐξ αὐτῶν τῶν ὄγκων μεῖζον
 ἄθροισμα συστήῃ, ἦτοι τῶν πρώτων ἢ τῶν τοῦ ὄλου με-
 γεθῶν, τοῦ δέ τινος ἐλαττόνων, ἀλλὰ μόνον, ὡς λέγω,

10 5 ἐκ τούτων ἀπάντων τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔχον αἰδίον. καὶ
 ἐπιβολὰς μὲν ἔχοντα ἰδίαις πάντα ταῦτ' ἐστὶ καὶ δια-
 λήψεις, συμπαρακολουθοῦντος δὲ τοῦ ἀθρόου καὶ οὐδαμῆ
 ἀποσχίζομένου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀθρόαν ἔννοιαν τοῦ

15 10 σώματος κατηγορίαν εἰληφότος. (70) καὶ μὴν καὶ τοῖς
 σώμασι συμπίπτει πολλαχίς καὶ οὐκ αἰδίον τι παρα-
 κολουθεῖν, οὔτ' ἐν τοῖς ἀοράτοις καὶ οὔτ' ἀσώματα·
 ὥστε δὴ κατὰ τὴν πλείστην φορὰν τούτῳ τῷ ὀνόματι

20 15 χρώμενοι φανερὸν ποιοῦμεν τὰ συμπτώματ' οὔτε τὴν
 τοῦ ὄλου φύσιν ἔχειν, ὁ συλλαβόντες κατὰ τὸ ἀθρόον
 20 20 σῶμα προσαγορεύομεν, οὔτε τὴν τῶν αἰδίων παρακο-
 λουθούτων, ὧν ἄνευ σῶμα οὐ δυνατόν νοεῖσθαι· κατ'
 ἐπιβολὰς δ' ἂν τινος παρακολουθούτος τοῦ ἀθρόου

25 25 ἕκαστα προσαγορευθῆναι, (71) ἀλλ' ὅτε δὴ ποθ' ἕκαστα
 συμβαίνοντα θεωρεῖται, οὐκ αἰδίον τῶν συμπτωμάτων
 30 30 παρακολουθούτων. καὶ οὐκ ἐξελατέον ἐκ τοῦ ὄντος
 ταύτην τὴν ἐνάργειαν, ὅτι οὐκ ἔχει τὴν τοῦ ὄλου φύσιν
 ὁ συμβαίνει, ὁ δὴ καὶ σῶμα προσαγορεύομεν, οὐδὲ τὴν

35 35 τῶν αἰδίων παρακολουθούτων, οὐδ' αὖ καθ' αὐτὰ ὑπε-
 στάναι νομιστέον· οὐδὲ γὰρ τοῦτο διανοητέον οὔτ' ἐπὶ
 40 40 τούτων οὔτ' ἐπὶ τῶν αἰδίων συμβεβηκότων, ἀλλ' ὅπερ
 καὶ φαίνεται, συμπτώματα πάντα τὰ σώματα νομι-
 στέον, καὶ οὐκ αἰδίον παρακολουθούντα, οὐδ' αὖ φύσεως

45 45 καθ' ἑαυτὰ τάγμα ἔχοντα, ἀλλ' ὅν τρόπον αὐτῆ ἢ αἰ-
 σθησις τὴν ἰδιότητα ποιεῖ θεωρεῖται. (72) καὶ μὴν καὶ
 50 50 τὸδε δεῖ προσακατόνοησαι σφοδρῶς· τὸν γὰρ δὴ χρόνον
 οὐ ζητητέον, ὡς περ καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ
 ζητοῦμεν, ἀνάγοντες ἐπὶ τὰς βλεπομένας παρ' ἡμῖν

55 55 αὐτοῖς προλήψεις· ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐνάργημα, καθ' ὃ τὸν
 πολλὸν ἢ ὀλίγον χρόνον ἀναφωνοῦμεν, συγγενικῶς τοῦτο
 60 60 περιφέροντες, ἀναλογιστέον. καὶ οὔτε διαλέκτους ὡς
 βελτίους μεταληπτέον, ἀλλ' αὐταῖς ταῖς ὑπαρχούσαις
 κατ' αὐτοῦ χρηστέον· οὔτ' ἄλλο τι κατ' αὐτοῦ κατηγο-
 ρητέον, ὡς τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἔχοντος τῷ ἰδιώματι

65 65 τούτῳ· καὶ γὰρ τοῦτο ποιοῦσιν τινες· ἀλλὰ μόνον ἔ-
 70 70 συμπλέκομεν τὸ ἴδιον τοῦτο καὶ παραμετροῦμεν, μά-
 λιστ' ἐπιλογιστέον. (73) καὶ γὰρ τοῦτ' οὐκ ἀποδείξωσι
 προδεῖται, ἀλλ' ἐπιλογισμοῦ, ὅτι ταῖς ἡμέραις καὶ

75 75 ταῖς νυξὶ συμπλέκομεν (χρόνον) καὶ τοῖς τούτων μέ-
 ρεσιν· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς ἀπαθείαις
 80 80 καὶ κινήσεσι καὶ στάσεσιν, ἰδίον τι συμπτωμα περὶ
 ταῦτα πάλιν αὐτὸ τοῦτο ἐννοοῦντες, καθ' ὃ χρόνον
 ὀνομάζομεν. (Φησὶ δὲ τοῦτο· καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ περὶ

85 85 φύσεως καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ.) ἐπὶ τε τοῖς προει-
 σημένοις τοὺς κόσμους δεῖ καὶ πᾶσαν σύγκρισιν πεπε-
 90 90 ρασμένην, τὸ δημοσιδὲς τὰς θεωρουμένοις πυκνῶς ἔχου-
 σαν, νομίζειν γεγονέναι ἀπὸ τοῦ ἀπειροῦ, πάντων
 τούτων ἐκ συστροφῶν ἰδίων ἀποκεκριμένων καὶ μειζόνων
 καὶ ἐλαττόνων· καὶ πάλιν διαλύσθαι πάντα, τὰ μὲν
 ἄττον, τὰ δὲ βραδύτερον· καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τοιῶνδε, τὰ

*ita ut ex ipsis compositum sit, sicuti quum ex ipsis cor-
 pusculis major constiterit congregatio, sive primis sive
 universi magnitudinibus, aliquo autem minoribus, sed
 ut dico, ex his omnibus solis perpetuam habens suam
 naturam. Atque intuitus quidem proprios habent haec
 omnia et perceptiones, ceterum consequente universa
 complexione et nusquam scissionem admittente, sed
 secundum subitam cognitionem corporis praedicamen-
 tum accipiente. (70) Quin imo et corporibus contingit
 saepe ut sequatur et quod sempiternum non est, neque
 in invisibilibus, neque incorporea: ut nimirum secun-
 dum plurimam propensionem hoc nomine utentes mani-
 feste colligamus casus neque universi habere naturam,
 quod in unum comprehensum corpus appellamus, ne-
 que item consequentium sempiternorum, sine quibus
 corpus cogitare non possumus: per intuitus autem
 quosdam subsequente universa complexione singula
 appellari possunt, (71) verum quandocumque singula
 contentia inspiciuntur, non sempiternis casibus sub-
 sequentibus. Neque haec evidentia expellenda ex eo quod
 est, quia non habet naturam universi quod contingit,
 quod profecto etiam corpus appellamus, neque item sem-
 piternorum subsequentium, neque rursus per se subsi-
 stere existimandum: neque enim hoc vel in his vel in
 sempiternis contingentibus intelligendum, sed id quod
 etiam apparet, casus omnia corpora existimandum,
 neque sempiternae subsequentia neque per se rursus na-
 turae ordinem habentia, ceterum quemadmodum sensus
 ipse proprietatem facit considerandum. (72) Sed
 enim et hoc vehementer praeterea considerare opus est:
 namque tempus minime quaerendum est, sicut et reli-
 qua quae in subjecto quaerimus, referentes ad eas quae
 apud nos ipsos inspiciuntur anticipationes, sed ipsam
 evidentiam per quam tempus aut multum aut exi-
 guum vocamus, ex cognitione hoc circumferentes, re-
 putandum. Neque locutiones quasi meliores ascen-
 scendum, sed iis quae sunt ad manus in ea re utendum:
 neque aliud quid de ipso praedicandum, quasi ean-
 dem quam idioma hoc vim habeat: nam et hoc faci-
 ciunt quidam: sed solum quo proprium hoc connec-
 timus atque submetimur, maxime est animadverten-
 dum. (73) Nam hoc demonstratione non indiget,
 sed animadversione, quod diebus ac noctibus hor-
 rumque partibus connectimus tempus, similiter et
 perturbationibus ac tranquillitatibus et motibus et
 statibus, proprium aliquem casum circa haec rursus
 hoc ipsum cogitantes, secundum quod tempus nomina-
 mus. (Ait autem hoc et in secundo de Natura libro et in
 magna Epitome.) Atque praeter haec quae praediximus
 mundos et omnem finitam concretionem similem iis
 quae frequenter inspiciuntur speciem habentem existi-
 mandum est ex infinito prodixisse, omnibus his ex agi-
 tationibus propriis discretis, et majoribus et minoribus,
 rursusque dissolvi omnia, celerius alia, alia tardius,
 quum alia hoc ab his, alia ab illis patiantur. (74)*

δ' ὑπὸ τοιῶνδὲ τοῦτο πάσχοντα. (74) δῆλον οὖν ὡς καὶ φθαρτοὶ οἱ κόσμοι, μεταβαλλόντων τῶν μερῶν, καὶ ἡ γῆ τῷ ἀέρι ἐποχεῖται. ἔτι δὲ καὶ τοὺς κόσμους οὐτ' ἐξ ἀνάγκης δεῖ νομίζειν ἕνα σχηματισμὸν ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ διαφόρους αὐτούς, οὓς μὲν σφαιροειδεῖς, οὓς δ' ὀβοειδεῖς, καὶ ἀλλοιοσχημόνας ἄλλους· οὐ μὲντοι πᾶν σχῆμα ἔχειν. οὐδὲ ζῶα εἶναι ἀποκριθέντα ἀπὸ τοῦ ἀπείρου· οὐδὲ γὰρ ἂν ἀποδείξειεν οὐδεὶς, ὡς ἐν μὲν τῷ τοιοῦτῳ κόσμῳ ἐμπεριελήφθη τὰ τοιαῦτα σπέρματα, 5 ἐξ ὧν ζῶα τε καὶ φυτὰ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τὰ θεωρούμενα συνίσταται, ἐν δὲ τῷ τοιοῦτῳ οὐκ ἂν ἐδυνήθη καὶ ἐντραφῆναι. ὡσαύτως δὲ [τὸν αὐτὸν τρόπον] καὶ ἐπὶ γῆς νομιστέον. (75) ἀλλὰ μὴν ὑποληπτέον καὶ τὴν φύσιν πολλὰ καὶ παντοῖα ὑπὸ τῶν αὐτῶν πραγμάτων 15 διδαχθῆναι τε καὶ ἀναγκασθῆναι· τὸν δὲ λογισμὸν τὰ ὑπὸ ταύτης παρεγγυηθέντα καὶ ὕστερον ἐπακριβοῦν καὶ προσεξευρίσκειν, ἐν μὲν τισι θάττων, ἐν δὲ τισι βραδύτερον· καὶ ἐν μὲν τισι κατὰ περιόδους καὶ χρόνους μελλόντων ἀπὸ τῶν τοῦ ἀπείρου, ἐν δὲ τισι κατ' ἐλάττους. 20 ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματα ἐξ ἀρχῆς μὴ θέσει γενέσθαι, ἀλλ' αὐτὰς τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων καθ' ἕκαστα ἔθνη ἴδια πασχούσας πάθη καὶ ἴδια λαμβανούσας φαντάσματα ἰδίως τὸν ἀέρα ἐκπέμπειν, στελλόμενον ὑφ' ἐκάστων τῶν παθῶν καὶ τῶν φαντασμάτων, ὡς ἂν ποτε καὶ ἡ 25 παρὰ τοὺς τόπους τῶν ἔθνων διαφορὰ εἴη. (76) ὕστερον δὲ κοινῶς καθ' ἕκαστα ἔθνη τὰ ἴδια τεθῆναι πρὸς τὸ τὰς ἀηλοῦσας ἦττον ἀμφιβόλους γενέσθαι ἀλλήλοισι καὶ συντομωτέροις δηλοουμένας· τινὰ δὲ καὶ οὐ συνωρόμενα πράγματα· εἰσφέροντας τοὺς συνειδότας παρεγγυησαί 30 τινας φθόγγους, ὧν τοὺς μὲν ἀναγκασθέντας ἀναφωνήσαι, τοὺς δὲ τῷ λογισμῷ ἐπομένους κατὰ τὴν πλείστην αἰτίαν οὕτως ἐρμηνεύσαι. καὶ μὴν ἐν τοῖς μετεώροις φορὰν καὶ τροπήν καὶ ἔκλειψιν καὶ ἀνατολήν καὶ δύσιν καὶ τὰ σύστοιχα τοῦτοις μῆτε λειτουργούντος 35 τινος νομίζειν δεῖ γίνεσθαι καὶ διατάττοντος ἢ διατάξαντος, καὶ ἅμα τὴν πᾶσαν μακαριότητα ἔχοντος μετ' ἀφθαρσίας· (77) οὐ γὰρ συμφωνοῦσι πραγματεῖαι καὶ φροντίδες καὶ ὄργανα καὶ χάριτες τῇ μακαριότητι, ἀλλ' ἀσθενεία καὶ φόβῳ καὶ προσδεήσει τῶν πλησίων ταῦτα 40 γίνονται· μῆτ' αὖ πυρόδη τινὰ συνεστραμμένα, τὴν μακαριότητα κεκτημένα, κατὰ βούλησιν τὰς κινήσεις ταύτας λαμβάνειν, ἀλλὰ πᾶν τὸ σέμνωμα τηρεῖν κατὰ πάντ' ὀνόματα φερόμενα ἐπὶ τὰς τοιαύτας ἐννοίας, ἐὰν μὴδὲν ὑπεναντίον ἐξ αὐτῶν τῷ σεμνώματι δόξῃ· εἰ δὲ 45 μῆ, τὸν μέγιστον τάραχον ἐν ταῖς ψυχαῖς αὕτη ἡ ὑπεναντίότης παρασκευάσει. ὅθεν δὴ κατὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς ἑναπολήψεις τῶν συστροφῶν τούτων ἐν τῇ τοῦ κόσμου συστάσει δεῖ δοξάζειν καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ περιόδον συντελεῖσθαι. (78) καὶ μὴν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν 50 κυριωτάτων αἰτίαν ἐξακριβῶσαι φυσιολογίας ἔργον εἶναι δεῖ νομίζειν, καὶ τὸ μακάριον ἐν τῇ περὶ τῶν μετεώρων γνώσει ἐναυθῶτα πεπωκέναι, καὶ ἐν τῷ τίνες φύσεις αἱ θεωρούμεναι κατὰ τὰ μετέωρα ταῦτα καὶ ὅσα συγγενῆ πρὸς τὴν εἰς ταῦτα ἀκριβείαν. ἔτι τε καὶ τὸ πλεοναγῶς

Manifestum est igitur et mundos interire, quum partes mutantur; et terram aeri superveli. Præterea, et mundos neque ex necessitate arbitrari oportet unam habere figuram, imo et differentes eos esse, alios quidem sphaeræ, alios ovi præferre speciem, aliosque aliam idem formam; non tamen omnem formam admittere. Neque animantes esse ab infinito discretas: neque enim probaverit quispiam huiusmodi mundo comprehensa esse huiusmodi semina, ex quibus et animalia et arbores et cetera quæcumque conspiciuntur constant, in huiusmodi vero non potuisse etiam innutriri. Pari ratione et de terra existimandum. (75) Sedet naturam quoque opinandum est multa et varia a rebus eisdem edoclam esse atque coactam: porro rationem, quæ ab ea credita essent, ea postmodum diligentius explicare atque novis inventis augere, in quibusdam celerius, in aliis tardius, præterea in quibusdam secundum periodos atque tempora majora ab iis quæ sunt ex infinito, in quibusdam vero secundum minora. Quocirca et nomina ab initio non positione facta, sed ipsas hominum naturas per singulas nationes propriis affectas perturbationibus ac propria percipientes visa, proprie aerem emittere, dimissum a perturbationibus singulis ac visis, ut esset quandoque etiam gentium per loca differentia. (76) Postmodum autem communiter per gentes singulas fuisse imposita propria, ut significationes minus ambiguae fierent ad se invicem breviusque significarentur: quasdam insuper res etiam quæ non conspiciuntur inferendo eos qui earum conscii essent commendasse quosdam sonos, eorumque alios edidisse coactos, alios vero ratione duce plurima ex causa ita interpretatos esse. Enimvero in meteoris motum et conversionem ac defectum ortumque et occasum et his similia neque ministerio cuiuspiam fieri existimandum est et ordinatione sive imperio, qui omnem simul beatitudinem et immortalitatem habeat: (77) neque enim beatitati conveniunt negotia et curæ et iræ et gratiæ, sed infirmitate ac timore et indigentia proximorum ista fiunt: neque rursus ignea quædam contorta, eam beatitudinem consecuta, secundum voluntatem hos motus accipere, verum omnem servare decetiam per omnia nomina quæ ad huiusmodi ducunt notiones, si nihil contrarium ex iis decetiae videatur; alioquin maximam in animis perturbationem huiusmodi repugnantia faciet. Quocirca secundum eas quæ ab initio sunt huiusmodi conversionum in mundi compositione interclusiones oportet opinari et necessitatem hanc et ambitum perfici. (78) Sed enim causam eorum quæ sunt maximi momenti diligenter exponere physiologie opus esse putandum est, beatitudinemque in scientia de cælestibus corporibus huc eccidisse, et in eo quænam sint nature quæ in sublimibus hisce spectantur et quæcumque his propinqua ad harum exactam cognitionem conferunt. Præterea in

ἐν τοῖς τοιοῦτοις εἶναι καὶ τὸ ἐνδεχομένους καὶ ἄλλως
 πως εἶναι, ἀλλ' ἀπλῶς μὴ εἶναι ἐν ἀφάρτῳ καὶ μα-
 χαρία φύσει τῶν διάκρισιν υποβαλλόντων ἢ τάραχον
 μηθὲν, καὶ τοῦτο καταλαβεῖν τῇ διανοίᾳ ἔστιν ἀπλῶς
 οὕτως εἶναι. (79) τὸ δ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ πεπτωκὸς τῆς
 δυνάμεως καὶ ἀνατολῆς καὶ τροπῆς καὶ ἐκλείψεως καὶ
 ὅσα συγγενῆ τούτοις μηθὲν ἔτι πρὸς τὸ μακάριον τῆς
 γνώσεως συντείνειν, ἀλλ' ὁμοίως τοὺς φόβους ἔχειν τοὺς
 ταῦτα κατιδόντας, τίνες δ' αἱ φύσεις ἀγνοοῦντας καὶ
 10 τίνες αἱ κυριώταται αἰτίαι, καὶ εἰ μὴ προήδεσαν ταῦτα,
 τάχα δὲ καὶ πλείους, ὅταν τὸ θάμβος ἐκ τῆς τούτων
 προκατανοήσεως μὴ δύνηται τὴν λύσιν λαμβάνειν καὶ
 τὴν περὶ τῶν κυριωτάτων οἰκονομίαν. διὸ δὴ καὶ
 πλείους αἰτίαι εὐρίσκομεν τροπῶν καὶ δύσεων καὶ ἀνα-
 15 τολῶν καὶ ἐκλείψεων καὶ τῶν τοιουτοτρόπων, ὥσπερ
 καὶ ἐν τοῖς κατὰ μέρος γινομένοις. (80) καὶ οὐ δεῖ
 νομίζειν τὴν ὑπὲρ τούτων χρεῖαν ἀκριβείαν μὴ ἀπει-
 λῆσθαι, ὅση πρὸς τὸ ἀτάραχον καὶ μακάριον ἡμῶν
 συντείνει. ὥστε παραθεωροῦντας ποσᾶν παρ' ἡμῶν
 20 τὸ ὅμοιον γίνεται, αἰτιολογητέον ὑπὲρ τε τῶν μετεώρων
 καὶ παντὸς τοῦ ἀδήλου, καταφρονοῦντας τῶν οὐτε τὸ
 μοναχῶς ἔχον ἢ γινόμενον γνωρίζοντων, οὐτε τὸ πλεο-
 ναχῶς συμβαῖνον κατὰ τὴν ἐκ τῶν ἀποστημάτων φαν-
 τασίαν παραδιδόντων, ἔτι τ' ἀγνοοῦντων καὶ ἐν ποίοις
 25 οὐκ ἔστιν ἀταραχῆσαι. ἂν οὖν οἰώμεθα καὶ ὠδὶ πως
 ἐνδεχόμενον αὐτὸ γίνεσθαι καὶ ἐφ' οἷοις ὁμοίως ἔστιν
 ἀταραχῆσαι, αὐτὸ τὸ ἐν πλεοναχῶς γίνεται γνωρί-
 ζαντες, ὥσπερ κἂν ὅτι ὠδὶ πως γίνεται εἰδῶμεν, ἀτα-
 ραχῆσομεν. (81) ἐπὶ δὲ τούτοις ἅσπασιν ἐκεῖνο δεῖ
 30 κατανοεῖν, ὅτι τάραχος ὁ κυριώτατος ταῖς ἀνθρωπίναις
 ψυχαῖς γίνεται ἐν τῷ ταῦτα μακαρία τε δοξάζειν καὶ
 ἀφάρτα καὶ ὑπεναντίας ἔχειν τούτοις βουλήσεις ἅμα
 καὶ πράξεις καὶ αἰτίαι, καὶ ἐν τῷ αἰώνιόν τι δεινὸν καὶ
 προσδοκᾶν καὶ ὑποπτέειν κατὰ τοὺς μύθους, [εἴτε
 35 κατὰ] ταύτην τὴν ἀναίσθησιαν τὴν ἐν τῷ τεθνάναι φο-
 βούμενους ὥσπερ ὅσταν κατ' αὐτοῦς, καὶ ἐν τῷ μὴ
 δοξάζει ταῦτα πάσχειν, ἀλλ' ἀλόγῳ γέ τι παραστάσει·
 ὅθεν μὴ ὀρίζοντας τὸ δεινὸν τὴν ἴσπην ἢ καὶ ἐπιτεταμένην
 ταραχὴν λαμβάνειν τῷ εἰ καὶ ἐδόξαζον ταῦτα. (82) ἢ
 40 δ' ἀταραξία τὸ τούτων πάντων ἀποελύσθαι καὶ συνεχῆ
 μνήμην ἔχειν τῶν θλων καὶ κυριωτάτων. ὅθεν [τοῖς]
 πᾶσι προσεκτέον τοῖς παροῦσι καὶ ταῖς αἰσθήσεσι, κατὰ
 μὲν τὸ κοινὸν ταῖς κοιναῖς, κατὰ δὲ τὸ ἴδιον ταῖς ἰδίαις
 καὶ πάσῃ τῇ παρούσῃ καθ' ἕκαστον τῶν χρητηρίων
 45 ἐναργεῖα. ἂν γὰρ τούτοις προσέχωμεν, τὸ ὅθεν ὁ τά-
 ραχος καὶ ὁ φόβος ἐγένετο, ἐξαιτιολογήσομεν ὀρθῶς καὶ
 ἀπολύσομεν, ὑπὲρ τε μετεώρων αἰτιολογοῦντες καὶ τῶν
 λοιπῶν τῶν αἰεὶ παρεπιπτόντων καὶ ὅσα φοβεῖ τοὺς
 λοιποὺς ἀνθρώπους ἐσχάτως. Ταῦτά σοι, ὦ Ἡρόδοτε,
 50 ἔστι κεφαλαιωδέστατα περὶ τῆς τῶν θλων φύσεως ἐπιτε-
 τμημένα· (83) ὥστ' ἂν γένοιτο οὗτος ὁ λόγος δυνατός,
 κατεσχέθῃ μετ' ἀκριβείας, οἷμαι, ἐὰν μὴ καὶ πρὸς
 ἅπαντα βραδύσῃ τις τῶν κατὰ μέρος ἀκριβομάτων,
 ἀσύγκριτον αὐτὸν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ἀδρό-

*hujusmodi rebus etiam id esse quod dicitur multis
 modis et quod quovis modo et quod aliter dicitur se ha-
 bere, sed simpliciter nihil esse quidquam in incorru-
 ptibili ac beata natura eorum quae discretionem sugge-
 runt aut perturbationem ullam : et hoc mente licet
 comprehendere simpliciter ita esse. (79) Porro quod
 in nolitiam cadit de occasu et ortu et de conversione ac
 defectu et quae his similia sunt, nihil amplius ad bea-
 tudinem scientiae conferre, sed similiter habere metus
 eos qui ista perspexerint, quemam vero naturae sint
 nesciunt et quemam causae vel maxime ratae, ac si
 haec non prius cognovissent, fortasse aulem etiam plu-
 res, quum pavor, quanquam his antea recte perceptis,
 nequeat dissipari secundum dispositionem eorum quae
 sunt maximi momenti. Idcirco et plures invenimus
 causas conversionum et occasus et ortus et defectus et
 hujusmodi, sicut et in iis quae particulatim fiunt. (80)
 Atqui existimandum non est tractationem harum dili-
 gentiam non accepisse, quanta possit ad tranquillitatem
 nostram beatitudinemque conferre. Itaque quasi per
 transitum intuentes quoties apud nos similitudo sit
 de ratione caelestium omniscie incerti disserendum
 est, eos aspernando qui neque id sciunt quod uno modo
 se habet aut fit, neque quod multis contingat modis se-
 cundum imaginationem ex recessibus reddunt, ignorant-
 que praeterea in quibus non liceat perturbari. Si igitur
 arbitramur etiam hoc modo id fieri posse et in
 quibus similiter perturbatione licet vacare, ipsum quod
 nullis fiat modis non ignorantes, quemadmodum etiam
 si quod ita se habeat noverimus; perturbatione care-
 bimus. (81) Ad haec omnia illud oportet intelligere,
 quod perturbatio humanis animis maxime propria fit
 in eo quod haec et beata opinentur et incorruptibilia et
 una contrarias his voluntates habeant et actiones et cau-
 sas, et sempiternum malum esse aliquid secundum
 fabulas et sperent et suspicentur, hanc privationem
 sensus quae in morte est metuentes ac si ad ipsos per-
 tineat et in eo quod non opinionibus ista patiantur,
 verum quadam a ratione aversa animi inductione :
 unde qui non definiant malum aequam sive etiam ma-
 jorem perturbationem capere, quasi haec opinarentur.
 (82) Porro hujusmodi perturbationis vacatio est
 his omnibus evadere liberum et absolutum, perpetuam-
 que omnium et eorum quae sunt maximi momenti, ser-
 vare memoriam. Quocirca omnibus inherendum est
 presentibus ac sensibus, communi quidem ratione com-
 munitibus, propria vero propriis, ac presenti omni per
 singula judicium evidentiam. Si enim hisce intenderimus,
 id unde perturbatio metusque fiebat, habita recta ra-
 tione inveniemus atque solvemus, deque caelestibus et
 reliquis quae semper incidunt quaeque maximopere
 terrent reliquos homines, causas afferentes. Haec
 tibi, o Herodote, de natura omnium summatim per-
 strinximus, (83) ut, si vi res obtineat hic sermo ailigen-
 terque memoria retineatur, etiam si quis non ad omnia
 per partes pervestiganda se dederit, incomparabilem
 tamen eum opiner firmitatem atque constantiam ad ce-*

τητα λήψεσθαι. καὶ γὰρ καὶ καθαρά ἀφ' ἑαυτοῦ ποιήσει πολλά τῶν κατὰ μέρος ἐξηκριθωμένων κατὰ τὴν ὅλην πραγματείαν ἡμῖν, καὶ αὐτὰ τοῦτα ἐν μνήμῃ τιθέμενα συνεχῶς βοηθήσει. τοιαῦτα γὰρ ἐστὶν ὥστε
 5 καὶ τοὺς τὰ κατὰ μέρος ἤδη ἐξακριβοῦντας ἰκανῶς ἢ καὶ τελείως, εἰς τὰς τοιαύτας ἀναλύοντας ἐπιβολάς, τὰς πλείστας τῶν περιοδείων ὑπὲρ τῆς ὅλης φύσεως ποιῆσθαι. ὅσοι δὲ μὴ παντελῶς αὐτῶν τῶν ἀποτελειουμένων ἐκ τούτων εἰσὶν, ἢ κατὰ τὸν ἀνευ φθόγγων τρόπον, τὴν
 10 ἄμα νοήματι περιοδείαν τῶν κυριωτάτων πρὸς γαληνισμόν ποιοῦνται.

Καὶ ἤδε μὲν ἐστὶν αὐτῷ ἐπιστολὴ περὶ τῶν φυσικῶν. 25
 περὶ δὲ τῶν μετεώρων ἤδε.

Ἐπίκουρος Πυθοκλεῖ εὖ πράττειν.

15 84. Κλέων ὁ περικαλλὴς τὴν παρὰ σοῦ μοι ἡγεγην ἐπιστολὴν ἐν ἧ φιλοφρονούμενός τε περὶ ἡμᾶς διετέλεις ἀξίως τῆς ἡμετέρας περὶ σεαυτὸν σπουδῆς καὶ οὐκ ἀπιθάνως ἐπειρῶ μνημονεύειν τῶν εἰς μακρῶν βίον συντεινόντων διαλογισμῶν· ἐδέου τε σεαυτῷ περὶ τῶν μετεώρων σύνομον καὶ εὐπερίγραφον διαλογισμόν ἀποστῆλαι, ἵνα βραδύως μνημονεύσῃ· τὰ γὰρ ἐν ἄλλοις ἡμῖν γεγραμμένα δυσμνημόνευτα εἶναι, * καίτοι ὡς ἔφη συνεχῶς αὐτὰ βαστάζειν. ἡμεῖς δ' ἠδέως τε σοῦ τὴν δέησιν ἀπεδεξάμεθα καὶ ἐλπίζω ἡδέϊαις συνεχέσθημεν.
 25 (86) γράψαντες οὖν τὰ λοιπὰ πάντα συντελοῦμεν ἅπερ ἠξιώσας, πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἐσόμενα χρῆσιμα τὰ διαλογίσματα ταῦτα, καὶ μάλιστα τοῖς νεωστὶ φυσιολογίας γνησίως γεγευμένοις καὶ τοῖς εἰς ἀσχολίας βαθυτέροις τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπτεπλεγμένοις. καλῶς δὲ αὐτὰ
 30 διάλαβε καὶ διὰ μνήμης ἔχων ὁξέως αὐτὰ περιόδευε μετὰ τῶν λοιπῶν ὄν ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ πρὸς Ἡρόδοτον ἀπεστείλαμεν. Πρῶτον μὲν οὖν μὴ ἄλλο τι τέλος ἐκ τῆς περὶ μετεώρων γνώσεως, εἴτε κατὰ συναφὴν λεγομένων εἴτ' αὐτοτελῶς, νομίζειν δεῖ εἶναι ἢ περ
 35 ἀταραξίαν καὶ πίστιν βέβαιον, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν (86) μῆτε τὸ ἀδύνατον παραδιόχεσθαι μὴθ' ὁμοίαν κατὰ πάντα τὴν θεωρίαν ἔχειν ἢ τοῖς περὶ βίον λόγοις ἢ τοῖς κατὰ τὴν τῶν ἄλλων φυσικῶν προβλημάτων καθαρσιν, οἷον ὅτι τὸ πᾶν σῶμα καὶ
 40 ἀναφῆς φύσις ἐστὶν ἢ ὅτι ἄτομα στοιχεῖα καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὅσα μοναχὴν ἔχει τοῖς φαινόμενοις συμφωνίαν, ἅπερ ἐπὶ τῶν μετεώρων οὐχ ὑπάρχει· ἀλλὰ ταῦτα γε πλεοναχὴν ἔχει καὶ τῆς γενέσεως αἰτίαν καὶ τῆς οὐσίας ταῖς αἰσθήσεσι σύμφωνον κατηγορίαν. οὐ
 45 γὰρ κατ' ἀξιώματα κενὰ καὶ νομοθεσίας φυσιολογήσειον, ἀλλ' ὡς τὰ φαινόμενα ἔκκαλεῖται· (87) οὐ γὰρ δὴ ἰδιολογίας καὶ κενῆς ἰδέσεως ὁ βίος ἡμῶν ἔχει χρεῖαν, ἀλλὰ τοῦ ἀθορύβως ἡμᾶς ζῆν. πάντα μὲν οὖν γίνεται ἀσειστος κατὰ πάντων, κατὰ πλεοναχὸν τρόπον ἐκκαθαί-
 50 ρομένως συμφώνως τοῖς φαινόμενοις, ὅταν τις τὸ πιθανολογούμενον ὑπὲρ αὐτῶν δεόντως καταλίπη. ὅταν δὲ τις τὸ μὲν ἀπολίπη, τὸ δὲ ἐκβάλη ὁμοίως σύμφωνον ὄν τῷ φαινόμενῳ, ὁῦλον ὅτι καὶ ἐκ παντὸς ἐκπίπτει

DIOGENES.

teros homines adepturum. Nam et ex se ipso in lucem proferet multa eorum quæ per partes a nobis accurate exposita sunt in universa tractatione, atque hæc ipsa mandata memoriæ perpetuo emolumento erunt. Sunt enim hujusmodi ut ii quoque qui jam particularia satis accurate aut etiam perfecte perspexerint, ad hujusmodi intuentes notitias plurimæ possint de tota natura tractatus facere. Quicumque autem non prorsus pervenerint ex his ad perfectionem, vel nulla viva voce, citam lectionem eorum quæ sunt omnium maximi ad tranquillitatem momenti facient.

Et ista quidem de naturalibus ejus epistola. Sequitur de meteoris hæcce :

Epicurus Pythocli bene agere.

84. Reddidit mihi Cleon formosus abs te epistolam, in qua nos fovere atque diligere persistis, digne pro nostro in te studio, et haud inepte earum meminisse niteris quæ ad beatam vitam ducunt rationum; precarisque ut tibi de meteoris brevem mittam explicatuque facilem tractatum quo facilius memoria teneas: ea quippe quæ in aliis scripsimus difficillime teneri memoria* quamvis, ut ais, continue ea feras. Nos autem perlibenter preces admisimus tuas ac jucunda spe fruimur. (85) Itaque omnia quæ postulasti perscripsimus, multis et aliis emolumento futuras rationes, et iis maxime qui nuper germanam naturæ rationem degustarunt, his item qui alicujus officiorum vulgarium sunt gravioribus curis impliciti. Ea igitur recte percipe mandataque memoriæ acriter revolve cum ceteris quæ in brevi Epitome ad Herodotum misimus. Primum igitur nullum alium aliquem finem celestium corporum scientiæ, sive per connexionem sive absolute dicantur, propositum esse putandum est, quam perturbationis vacationem ac probationem certam, sicuti et in reliquis; (86) neque quod sit impossibile vi protrudi neque speculationem habere per omnia similem aut his libris quos de vitis scripsimus, sive iis quos de reliquarum naturalium quæstionum explicatione, puta quod univversum corpus et impalpabilis natura sit; sive quod invisibilia elementa et omnia hujusmodi quæ unicam cum iis quæ videntur concordiam habent; quod in meteoris non est; verum ista quidem multiplicem habent generationis causam substantiæque explicationem sensibus consentientem. Neque enim secundum enunciationes vanas legumque decreta de natura disserendum, sed sicut ea quæ videntur hortantur: (87) neque enim singularibus opinionibus manibusque decretis vita nostra indiget, sed ut tranquille ac secure vivamus. Omnia igitur immobili ac stabili ratione fiunt in omnibus, quando multiplici ratione iis quæ apparent concorditer explicantur, quum quis quod probabiliter de iis dicitur, ut oportet, reliquerit. Quum vero quispiam hoc quidem omiserit, hoc autem ejecerit, quod æque ei quod

φυσιολογήματος, ἐπὶ δὲ τὸν μῦθον καταρρεῖ. σημεία
 δὲ τινα τῶν ἐν τοῖς μετεώροις συντελουμένων φέρει τῶν
 παρ' ἡμῖν τινα φαινομένων ἃ θεωρεῖται ἢ ὑπάρχει, καὶ
 οὐ τὰ ἐν τοῖς μετεώροις φαινόμενα· ταῦτα γὰρ οὐκ ἐνδέ-
 5 χεται πλεοναχῶς γενέσθαι. (88) τὸ μέντοι φάντασμ'
 ἐκάστου τηρητέον καὶ ἐπὶ τὰ συναπτόμενα τούτω διαιρε-
 τέον, ἃ οὐκ ἀντιμαρτυρεῖται τοῖς παρ' ἡμῖν γινομένοις
 πλεοναχῶς συντελεῖσθαι. Κόσμος ἐστὶ περισχὴ τις
 οὐρανοῦ ἄστρα τε καὶ γῆν καὶ πάντα τὰ φαινόμενα
 10 περιέχουσα, ἀποτομῆν ἔχουσα ἀπὸ τοῦ ἀπείρου καὶ
 καταλήγουσα ἐν πέρασιν ἢ ἀραιῶν ἢ πυκνῶν ἢ ἐν περι-
 γομένῳ ἢ ἐν στάσιν ἔχοντι καὶ στρογγύλῃν ἢ τρίγωνον
 ἢ οἰαδὴποτε περιγραφῆν. πανταχῶς γὰρ ἐνδέχεται·
 τῶν γὰρ φαινομένων οὐδὲν ἀντιμαρτυρεῖ τῶδε τῷ κόσμῳ,
 15 ἐν ᾧ λῆγον οὐκ ἔστι καταλαβεῖν, καὶ οὐ λυομένου πάντα
 τὰ ἐν αὐτῷ σύγχευσι λήψεται. (89) ὅτι δὲ καὶ τοιοῦτοι
 κόσμοι εἰσὶν ἄπειροι τὸ πλῆθος ἔστι καταλαβεῖν, καὶ
 ὅτι ὁ τοιοῦτος δύναται κόσμος γίνεσθαι καὶ ἐν κόσμῳ
 καὶ μετακοσμίῳ, ὃ λέγομεν μεταξύ κόσμων διάστημα,
 20 ἐν πολυκένῳ τόπῳ καὶ οὐκ ἐν μεγάλῳ εἰλικρινεῖ καὶ
 ἀκένῳ, καθάπερ τινές φασι, ἐπιτηδεῖων τινῶν σπερ-
 ματίων βυέντων ἀφ' ἐνὸς κόσμου ἢ μετακοσμίου ἢ καὶ
 ἀπὸ πλειόνων κατὰ μικρὸν προσβάσεις τε καὶ διαρ-
 θρώσεις καὶ μεταστάσεις ποιοῦντων ἐπ' ἄλλον τόπον,
 25 ἂν οὗτοι τύχη, καὶ ἐπαρδεύσεις ἐκ τινων ἐχόντων ἐπι-
 τηδεῖους ἕως τελειώσεως καὶ διαμονῆς, ἐφ' ὅσον τὰ
 ὑποβληθέντα θεμέλια τὴν προσδοχὴν δύναται ποιῆσθαι.
 (90) οὐ γὰρ ἀθροισμὸν δεῖ μόνον γενέσθαι οὐδὲ δῖνον
 ἐν ᾧ ἐνδέχεται κόσμον γίνεσθαι κενῷ κατὰ τὸ δοξάζο-
 30 μενον ἐξ ἀνάγκης, αὐξήσθαι ὅ' ἕως ἂν ἐτέρῳ προσ-
 κρούσῃ, καθάπερ τῶν φυσικῶν καλουμένων φησί τις·
 τοῦτο γὰρ μαχόμενόν ἐστι τοῖς φαινομένοις. ἥλιός τε
 καὶ σελήνη καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα καὶ ὅσα * γὲ δὴ σίζει,
 οὐ καθ' αὐτὰ γενόμενα ὑστερον ἐμπεριελαμβάνεθ' ὑπὸ
 35 τοῦ κόσμου, ἀλλ' εὐθύς διεπλάττετο καὶ αὐξήσιν ἐλάμ-
 βανεν, ὁμοίως δὲ καὶ γῆ καὶ θάλαττα, κατὰ προσκρίσεις
 καὶ δινήσεις λεπτομερῶν τινων φύσεων ἧτοι πνευμα-
 τικῶν ἢ πυροειδῶν ἢ συναμφοτέρων· καὶ γὰρ ταῦτα
 οὕτως ἢ αἴσθησις ὑποβάλλει. (91) τὸ δὲ μέγεθος τοῦ
 40 ἡλίου τε καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρον κατὰ μὲν τὸ πρὸς ἡμᾶς
 τηλικούτον ἐστὶν ἡλικὸν φαίνεται· (Τοῦτο καὶ ἐν τῇ
 ἐνδεκάτῃ περὶ φύσεως. « Εἰ γὰρ, φησί, τὸ μέγεθος
 διὰ τὸ διάστημα ἀποβεβλήκει, πολλῶν ἂν μάλλον τὴν
 χροάν. ») ἄλλο γὰρ τούτω συμμετρότερον διάστημα
 45 οὐθέν ἐστι· κατὰ δὲ τὸ κατ' αὐτὸ ἦτοι μείζον τοῦ ὁρι-
 μένου ἢ ἕλαττον μικρῶν ἢ τηλικούτων ἡλικῶν ὁρᾶται·
 οὕτω γὰρ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν πυρὰ ἐξ ἀποστήματος θεω-
 ρούμενα κατὰ τὴν αἴσθησιν θεωρεῖται. καὶ πᾶν δὲ τὸ
 εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἐνστημα βραδίως διαλυθῆσεται, ἐάν
 50 τις τοῖς ἐναργήμασι προσέχη, ὅπερ ἐν τοῖς περὶ φύσεως
 βιβλίοις δείκνυμεν. (92) ἀνατολαὶ καὶ δύσεις ἡλίου
 καὶ σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρον καὶ κατ' ἀναψιν
 γίνεσθαι δύνανται καὶ κατὰ σβέσιν, τοιαύτης οὐσης πε-
 ριστάσεως. καὶ καθ' ἑτέρους δὲ τρόπους, ὥστε τὰ

videtur consonum est, eum profecto constat omni natura excidisse ratione atque ad fabulas esse devolutum. Signa vero quaedam eorum quae in supernis consummantur ferunt quaedam ex iis quae nobis apparent, quae quidem inspicuntur aut sunt; non autem ea quae in supernis apparent: haec enim non possunt multis modis fieri. (88) Singulorum vero visum observandum est atque in ea quae illi conjuncta sunt dividendum, quibus minime reclamatur per ea quae apud nos fiunt quin plurimis modis perficiantur. Mundus est caeli quaedam continentia stellae et terrae et quae videntur omnia continens, abscessionemque ex infinito habens atque in finem desinens sive rarum sive densum, aut in eum qui circumagitur aut qui stabilitatem habet et rotundam aut triangularem aut quamcumque circumscriptionem: omnibus quippe modis fieri potest, quando eorum quae videntur nihil obsistit mundo huic, in quo finem comprehendere nequimus, et quo soluto quae in illo sunt omnia confusionem accipiant. (89) Quod autem et huiusmodi mundi sunt infiniti multitudinem colligi potest, et quod talis fieri mundus potest in mundo et intermandio, quod intervallum dicimus inter mundos, in loco vacui pleno et non in magno, puro et non vacuo, quemadmodum aiunt quidam, idoneorum quorundam seminum, quae ab uno mundo sive intermundio fluxerunt, sive etiam a pluribus sensim adjectionesque et compositiones atque migrationes facientibus in locum alium, si sic contigerit, et irrigationes ex quibusdam opportunas habentibus quoad consummentur accipiantque constantiam, in quorum subjecta fundamenta receptionem efficere possunt. (90) Non enim concretionem fieri oportet solum neque vertiginem in eo vacuo in quo mundus fieri potest secundum id quod ex necessitate putatur, augetur tam diu quoad alterum offendant, ut ait quispiam ex iis qui physici vocantur: hoc enim iis quae videntur repugnans est. Sol item et luna et sidera cetera et quaecumque non ipsa per se facta postmodum a mundo comprehensa sunt, sed statim universa formam et incrementum ceperunt, similiterque terra et mare, per admixtiones et vertigines quarundam tenuibus partibus constantium naturarum sive spiritalium sive ignis praeferebantur speciem sive utrorumque simul: et haec enim ita suggerit sensus. (91) Porro solis ceterorumque siderum magnitudo, si quidem ex nobis spectentur, tanta est quanta videtur: (Hoc etiam in undecimo de Natura dixit. Nam si, inquit, magnitudinem intervalli ratione amisisset, longe profecto magis colorem.) namque alia huic convenientior distantia nulla: ceterum si ex se ipso consideratur, sive major est quam videtur sive paulo minor sive tantus quantus videtur: ita enim et quae apud nos ignea ex intervallo cernuntur, per sensum conspiciuntur. Omnis autem in hanc partem instantia solvetur facile, si quis rebus certis intendat, quod in libris de Natura monstravimus. (92) Ortus et occubitus solis ac lunae siderumque ceterorum et per incensionem et extinctionem fieri possunt, quum talis sit circumstantia. Sed etiam aliis modis, ea quae

προειρημέν' ἀποτελεῖσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἀντιμαρτυρεῖ. κατ' ἐμφάνειάν θ' ὑπὲρ γῆς καὶ πάλιν ἐπιπρόσθησιν τὸ προειρημένον δύναται· ἂν συντελεῖσθαι· οὐδὲν γάρ τι τῶν φαινομένων ἀντιμαρτυρεῖ. τὰς τε

6 κινήσεις αὐτῶν οὐκ ἀδύνατον μὲν γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ θίου οὐρανοῦ δίνην, ἢ τούτου μὲν στάσιν, αὐτῶν δὲ δίνην, κατὰ τὴν ἀρχῆθην ἐν τῇ τοῦ κόσμου γενέσει ἀνάγκην ἀπογεννηθεῖσαν ἐπ' ἀνατολῇ, (93) εἶτα τῇ θερμασίᾳ κατὰ τιν' ἐπιπέμῃσιν τοῦ πυρὸς αἰεὶ ἐπὶ τοὺς

10 ἐξῆς τόπους ἰόντος. τροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης ἐνδέχεται μὲν γίνεσθαι κατὰ λόξωσιν οὐρανοῦ, οὕτω τοῖς χρόνοις κατηναγκασμένον· ὁμοίως δὲ καὶ κατ' αἴρος ἀντέξωσιν, ἢ καὶ ὕλης αἰεὶ ἐπιτηδείας τῆς μὲν ἐχόμενης ἐμπιπραμένης, τῆς δὲ καταλιπούσης, ἢ καὶ ἐξ ἀρχῆς

15 τοιαύτην δίνην κατελιθῆναι τοῖς ἀστροῖς τούτοις, ὡς θ' οἷόν θ' ἔλικα κινεῖσθαι. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ οὐθὲν τῶν ἐναργημάτων διαφωνεῖ, ἐάν τις αἰεὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων μερῶν ἐχόμενος τοῦ δυνατοῦ εἰς τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις ἕκαστον τούτων δύ-

20 νηται· ἀπάγειν, μὴ φοβούμενος τὰς ἀνδραποδώδεις τῶν ἀστρολόγων τεχνιτείας. (94) κενώσεις τε σελήνης καὶ πάλιν συμπληρώσεις καὶ κατὰ στροφὴν τοῦ σώματος τούτου δύναται· ἂν γίνεσθαι καὶ κατὰ σχηματισμοὺς αἴρος ὁμοίως, ἔτι τε καὶ κατ' ἐπιπροσθήσεις καὶ κατὰ

25 πάντας τρόπους, καθ' οὓς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν φαινόμενα ἐκκαλεῖται εἰς τὰς τούτου τοῦ εἶδους ἀποδόσεις, ἐάν μὴ τις τὸν μοναχῆν τρόπον κατηγαπηκῶς τοὺς ἄλλους ὡς κενούς ἀποδοκιμάζῃ, οὐ θεωρηκῶς τί δυνατόν ἀνθρώπῳ θεωρῆσαι καὶ τί ἀδύνατον, καὶ διὰ τοῦτ' ἀδύ-

30 νατὰ θεωρεῖν ἐπιθυμῶν. ἔτι τ' ἐνδέχεται τὴν σελήνην ἐξ ἑαυτῆς ἔχειν τὸ φῶς, ἐνδέχεται δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἡλίου· (95) καὶ γὰρ παρ' ἡμῖν θεωρεῖται πολλὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν ἔχοντα, πολλὰ δ' ἀφ' ἐτέρων. καὶ οὐθὲν ἐμποδοστατεῖ τῶν ἐν τοῖς μετεώροις φαινομένων, ἐάν τις τοῦ πλεοναχοῦ

35 τρόπου αἰεὶ μνήμην ἔχῃ, καὶ τὰς ἀκολουθούς αὐτῶν ὑποθέσεις ἅμα καὶ αἰτίας συνθεωρῆ καὶ μὴ ἀναβλέπων εἰς τὰ ἀνακόλουθα ταῦτα καταρρέπῃ ἄλλοτ' ἄλλως ἐπὶ τὸν μοναχὸν τρόπον. ἢ δ' ἔμφασιν τοῦ προσώπου ἐν αὐτῇ δύναται μὲν γίνεσθαι καὶ κατὰ παραλλαγὴν

40 μερῶν καὶ κατ' ἐπιπρόσθησιν καὶ κατὰ πάντας τρόπους ὅσοι ἂν θεωροῖντο τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις κεκτημένοι. (96) ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν μετεώρων τὴν τοιαύτην (αἰτίαν) ἱχνεύειν οὐ προθετόν· αἰεὶ γάρ τις μαχόμενος τοῖς ἐναργήμασιν οὐδέποτε δύνησεται ἀτα-

45 ραξίως γνησίον μεταλαθεῖν. ἔκλειψις ἡλίου καὶ σελήνης δύναται μὲν γίνεσθαι καὶ κατὰ σβέσιν, καθάπερ καὶ παρ' ἡμῖν τοῦτο θεωρεῖται καὶ γινόμενον· καὶ δὴ καὶ κατ' ἐπιπρόσθησιν ἄλλων τιῶν, ἢ γῆς ἢ οὐρανοῦ ἢ τινος ἐτέρου τοιούτου. καὶ ὧδε τοὺς οἰκείους ἀλλήλοις τρό-

50 πους συνθεωρητέον καὶ τὰς ἅμα συγχυρήσεις τινῶν ὅτι οὐκ ἀδύνατον γίνεσθαι. (Ἐν δὲ τῇ δωαδεκάτῃ περὶ φύσεως ταῦτα λέγει, καὶ τὸν ἥλιον ἐκλείπειν σελήνης ἐπισκοτούσης, σελήνην δὲ τοῦ τῆς γῆς σκιάσματος· ἀλλὰ καὶ κατ' ἀναχώρησιν. (97) τοῦτο δὲ καὶ

prædiximus perfici possunt: nihil enim eorum quæ videntur obluclatur. Per apparentiam quoque super terra et rursum per oppositionem quod prædiximus confici possent: nihil enim refragatur quidquam eorum quæ cernuntur. Ipsorum quoque motus non quidem fieri impossibile secundum vertiginem totius cæli sive secundum ipsius quidem quietem, horum vero vertiginem, secundum eam quæ ab initio in generatione mundi genita est ad ortum necessitatem, (93) deinde calorē per quandam ignis distributionem semper ad loca quæ deinceps sunt tendentis. Conversiones solis ac lunæ fieri quidem possunt per obliquum cæli, ita temporum necessitate coacti; similiter et secundum aeris obsistentiam, sive etiam materiæ semper aptæ, quæ partim proxima inflammetur, partim vero deficiat; potuit etiam ab initio vertigo hujusmodi istis illigari sideribus, ut in gyrum moveantur. Cuncta enim hujusmodi atque his similia nihil ab evidentibus rebus dissentiunt, si quis semper in hujusmodi partibus possibili adhaerens horum singula ad eorum quæ videntur consonantiam possit adducere, nihil metuens serviles astrologorum artes. (94) Evacuacionesque lunæ ac rursus impletiones et secundum conversionem hujusce corporis fieri profecto possunt, itidem et secundumfigurationes aeris similiter; item et secundum oppositiones et omnes alios modos, per quos et ea quæ apud nos apparent evocantur ad hujusmodi speciem reddendam, nisi forte quis unico illo modo contentus reliquos ut vanos repudiet, neque contemplando quid possit homo contemplari. et quid non possit; atque ideo innumera contemplari cupiens. Præterea possibile est lunam ex se ipsa habere lumen, possibile item et a sole mutuari: (95) nam et apud nos multa cernuntur quæ ex se ipsis habeant, multa item quæ ab aliis. Nihilque impedit eorum quæ in cælestibus videntur, si quis multiplicis rationis semper memoriam habeat, consequentique ipsi fundamenta et causas simul inspiciat et non respiciens ad hæc quæ non consequuntur delabatur alias aliter in illum unicum modum. Porro faciei manifestatio fieri quidem in ipsa potest et per immutationem partium et per oppositionem modisque omnibus quotquot cernuntur cum his quæ apparent concordiam habere. (96) Nempe non in omnibus meteoris hujusmodi rationem investigare velle oportet: nam qui semper evidentie repugnat, nunquam vera tranquillitate poterit frui. Solis ac lunæ defectus potest quidem fieri et per extinctionem, quem admodum et apud nos hoc fieri videmus; porro per oppositionem quorundam aliorum, aut terræ aut cæli aut cujuslibet alterius ejusmodi. Atque ita aptos intersese modos considerandum est et conjunctos fieri casus impossibile non esse. (In duodecimo autem de Natura hæc dicit, obumbrante luna solem, lunam vero terræ umbra se opponente deficere; verum etiam secundum recessum. (97) Hoc vero et Epicureus Diogenes in primo

Διογένης ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἐπιλέκτων.)
 ἔτι τε τάξις περιόδου καθάπερ ἓνια καὶ παρ' ἡμῶν τῶν
 τυχόντων γίνεται λαμβανέσθω καὶ ἡ θεία φύσις πρὸς
 ταῦτα μηδαμῇ προσαγέσθω, ἀλλ' ἀλειτούργητος δια-
 6 τηρείσθω καὶ ἐν τῇ πάσῃ μακαριότητι, ὡς εἰ τοῦτο μὴ
 πραγθήσεται, ἅπαντα ἢ περὶ τῶν μετεώρων αἰτιολογία
 ματαία ἔσται· καθάπερ τισὶν ἤδη ἐγένετο οὐ δυνατοῦ
 τρόπου ἐφαρμένους, εἰς δὲ τὸ μάταιον ἐκπεσοῦσι τῷ
 10 καθ' ἓνα τρόπον οἴεσθαι γίνεσθαι μόνον τούτ' ἄλλους
 ἅπαντας τοὺς κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐκβάλλειν, εἰς τε τὸ
 ἀδιανόητον φερομένοις καὶ τὰ φαινόμενα ἃ δεῖ σημεῖα
 ἀποδέχεσθαι μὴ δυναμένοις συνθεωρεῖν. (98) μήκη
 νυκτῶν καὶ ἡμερῶν παραλλάττειν καὶ παρὰ τὸ ταχέως
 ἡλίου κινήσεις γίνεσθαι καὶ πάλιν βραδείας ὑπὲρ γῆς
 15 παρὰ τὰ μήκη τόπων παραλλάττοντα· καὶ τόπους τι-
 νὰς περαιούσθαι τάχιον ἢ καὶ βραδύτερον, ὡς καὶ παρ'
 ἡμῶν τινα θεωρεῖται, οἷς συμφώνως δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν
 μετεώρων. οἱ δὲ τὸ ἐν λαμβάνοντες τοῖς τε φαινο-
 μένοις μάχονται καὶ τοῦ τί δυνατὸν ἀνθρώπῳ θεωρη-
 20 σαι διαπεπτώχασιν. ἔπισημασίαι δύνανται γίνεσθαι
 καὶ κατὰ συγκυρήσεις καιρῶν, καθάπερ ἐν τοῖς ἐμφα-
 νέσι παρ' ἡμῶν ζῳίσι, καὶ παρ' ἕτερα, ὡσεὶ καὶ ἀέρος
 μεταβολῇ· ἀμφοτέρα γὰρ ταῦτα οὐ μάχεται τοῖς φαι-
 νομένοις· (99) ἔτι δὲ ποῖσις παρὰ τοῦτ' ἢ τοῦτο τὸ αἴτιον
 25 γίνεται οὐκ ἔστι συνιδεῖν. νέφη γίνεσθαι καὶ συνίστα-
 σθαι δύνανται καὶ παρὰ πηλῆσεις ἀέρος καὶ πνευμάτων
 συνώσεις, καὶ παρὰ περιπλοκάς ἀλληλούχων ἰτόμων
 καὶ ἐπιτηδείων εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι, καὶ κατὰ βρυμά-
 των συλλογῇ ἀπὸ τε γῆς καὶ ὑδάτων· καὶ κατ' ἄλ-
 30 λους δὲ τρόπους πλείους αἱ τῶν τοιούτων συστάσεις οὐκ
 ἀδυνατοῦσι συντελεῖσθαι. ἤδη δ' ἀπ' αὐτῶν ἢ μὲν
 θλιβομένων, ἢ δὲ μεταβαλλόντων ὑδάτα δύνανται συν-
 τελεῖσθαι. (100) ἔτι δὲ βρύματα κατ' ἀποφορὰν ἀπ'
 ἐπιτηδείων τόπων δι' ἀέρος κινουμένων, βριαιοτέρως
 35 ἐπαρδύσεως γινομένης ἀπὸ τινῶν ἀθροισμάτων, ἐπιτη-
 δείων εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιπέμψεις. βροντὰς ἐνδέχεται
 γίνεσθαι καὶ κατὰ πνεύματος ἐς τοῖς κοιλώμασι τῶν νεφῶν
 ἀνείλησιν, καθάπερ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀγγεῖοις, καὶ παρὰ
 πυρὸς πεπνευματωμένου βόμβου ἐν αὐτοῖς, καὶ κατὰ
 40 ῥήξεις δὲ νεφῶν καὶ διαστάσεις, καὶ κατὰ παραρτίψεις
 δὲ νεφῶν καὶ καταξείσε πῆξιν εἰληφότων κρυσταλλοειδῆ.
 καὶ τὸ ὅλον καὶ τοῦτο τὸ μέρος πλεοναχῶς γίνεσθαι
 λέγειν ἐκκαλεῖται τὰ φαινόμενα. (101) καὶ ἀστραπαὶ δ'
 ὡσαύτως γίνονται κατὰ πλείους τρόπους· καὶ γὰρ κατὰ
 45 παραρτίψιν καὶ σύγκρουσιν νεφῶν ὁ πυρὸς ἀποτελεστικὸς
 σχηματισμὸς ἐξολισθάνων ἀστραπῆν γεννᾷ, καὶ κατ'
 ἐκτριπιδῶν ἐκ τῶν νεφῶν ὑπὸ πνευμάτων ἃ τὴν λαμ-
 πηδόνα ταύτην παρασκευάζει· καὶ κατ' ἐκπιασμόν,
 θλίψεις τῶν νεφῶν γινομένης, εἴθ' ὑπ' ἀλλήλων εἴθ'
 50 ὑπὸ πνευμάτων· καὶ κατ' ἐμπερίληψιν δὲ τοῦ ἀπὸ τῶν
 ἀστρων κατεσπαρμένου φωτός, εἴτα συνελαινομένου
 ὑπὸ τῆς κινήσεως νεφῶν τε καὶ πνευμάτων καὶ διεκ-
 πίπτοντος διὰ τῶν νεφῶν· ἢ κατὰ διήθησιν τῶν νεφῶν
 τοῦ λεπτομερεστάτου φωτός, ἢ τῷ ὑπὸ τοῦ πυρὸς νέφῃ

Electorum tradit.) *Præterea circuitiois ordo sic accipitur sicuti et quedam apud nos sunt, divinaque ad hæc natura nusquam admoveatur, sed imminis a ministerio et in omni sua beatitate servetur, ut si minus hoc fiat, omnis de caelestibus inanis futura sit causarum investigatio, sicuti jam quibusdam fuit, qui modum attingere non possibilem, verum in vanitatem deciderunt, dum uno tantum modo arbitrantur hæc fieri aliosque omnes posibles eludunt, quique et ad id quod intelligi nequeat feruntur et quæ signa suscipere oportet apparentia non possunt considerare.* (98) *Noctium ac dierum prolixitates immutari propterea quod solis motus ceteres sunt rursusque tardiores super terram, prouti locorum longitudines immutantur; et loca quedam celerius peragrari sive etiam tardius, sicuti et apud nos quedam conspiciuntur, quibus consona de meteoris dicendum. Qui autem unum assument, quum iis quæ apparent reluctantur, tum illud ignorant quid sit quod homo contemplari possit. Significationes fieri possunt etiam per eventa temporum, sicuti in iis quæ apud nos videntur animantibus; et secundum alia, sicut et aeris mutationem: hæc enim utraque iis quæ videntur non repugnant: (99) quilibet præterea ab hac aut ab illa fiat causa, non licet intelligere. Nubes fieri atque cogi possunt secundum condensationes aeris compressionesque ventorum, atque secundum implicationes se invicem tenentium atomorum et eorum quæ ad hoc perficiendum idonea sunt, fluxumque ex terra aquisque collectionem: item modis aliis pluribus hujusmodi concretiones fieri impossibile non est. Jam vero ab iis partim se collidentibus, partim vero mutantibus pluvie perfici possunt; (100) diuturnæ item pluvie per delationem ex locis idoneis quæ per aerem moventur, ubi inundatio vehementior fit ex quibusdam ad hujusmodi immissiones idoneis congregationibus. Tonitrus fieri possunt et per spiritus in concavis nubium revolutionem, sicuti in vasis nostris contingit, atque ex ignis inspirati sonitu in ipsis, et per fractiones nubium atque dissidentias, item per confricationes nubium atque attritus quæ concretionem crystalli instar acceperint. Et in universum etiam hanc partem ut nullis modis fieri dicamus, quæ videntur inducunt. (101) Coruscationes item eadem ratione modis pluribus fiunt: nam per confricationem collisionemque nubium figura illa ignis effectricis elabens coruscationem gignit et per elisionem ex nubibus a ventis factam qui hunc splendorem efficiant; et per pressuram, quum collisio nubium fit sive ab se invicem sive a ventis; et per interceptionem a sideribus disseminatæ lucis, deinde a motu nubium ventorumque compulsæ et per nubes decidentis; sive per percolationem tenuissimi nubium luminis; sive eo quod ex igne*

συνειλέχθαι καὶ τὰς βροντὰς ἀποτελεῖσθαι· καὶ κατὰ τὴν τούτου κίνησιν καὶ κατὰ τὴν τοῦ πνεύματος ἐκπύρωσιν τὴν γινομένην διὰ τε συντονίαν φορᾶς καὶ διὰ σφοδρὰν κατελιγσιν· (102) καὶ κατὰ ῥήξεις δὲ νεφῶν ὑπὸ πνευμάτων καὶ ἐκπύωσιν τῶν πυρὸς ἀποτελεστικῶν ἀτόμων καὶ τὸ τῆς ἀστραπῆς φάντασμα· ἀποτελουσῶν. καὶ κατ' ἄλλους δὲ πλείους τρόπους βραδίως ἔσται καθορᾶν ἐγόμενον καὶ τῶν φαινομένων καὶ τὸ τούτοις ὁμοίον δυνάμενον συνθεορεῖν. προτερεῖ δ' ἀστραπὴ βροντῆς ἐν τοιαύτῃ τινι περιστάσει νεφῶν καὶ διὰ τὸ ἅμα τῷ τὸ πνεῦμα ἐκπίπτειν ἐξωθεῖσθαι τὸν ἀστραπῆς ἀποτελεστικὸν σχηματισμόν, ὕστερον δὲ τὸ πνεῦμα ἀνειλούμενον τὸν βόμβον ἀποτελεῖν τοῦτον· καὶ κατ' ἐμπύωσιν δ' ἀμφοτέρων ἅμα τῷ τάχει συντονωτέρῳ κεχρησθαι πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀστραπὴν, (103) ὕστερον δὲ τὴν βροντὴν, καθάπερ ἐπ' ἐνίων ἐξ ἀποστήματος θεωρουμένων καὶ πληγὰς τινὰς ποιουμένων. κεραυνὸς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πλείονας πνευμάτων συλλογὰς καὶ κατ' αὐτῶν ἀνείλησιν ἰσχυρὰν τε 20 ἐκπύρωσιν, καὶ κατὰ ῥήξιν μέρους καὶ ἐκπύωσιν ἰσχυροτέραν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς κάτω τόπους, τῆς ῥήξεως γινομένης διὰ τὸ τοὺς ἐξῆς τόπους πυκνοτέρους εἶναι διὰ πίλησιν τῶν νεφῶν, καὶ κατὰ ταύτην δὲ τὴν τοῦ πυρὸς ἐκπύωσιν ἀνειλούμενου. καθὰ καὶ βροντὴν ἐνδέχεται 25 γίνεσθαι πλείονος γενομένου πυρὸς καὶ πνευματωθέντος ἰσχυροτέρον καὶ ῥήξαντος τὸ νέφος, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ὑποχωρεῖν εἰς τὰ ἐξῆς τῶν πίλησιν γίνεσθαι τὸ μὲν πολὺ πρὸς ὅρασις τι ὑψηλόν, ἐν ᾧ μάλιστα κεραυνοὶ πίπτουσιν, αἰεὶ δὲ πρὸς ἄλληλα. (104) καὶ κατ' ἄλλους δὲ 30 τρόπους πλείονος ἐνδέχεται κεραυνὸς ἀποτελεῖσθαι, μόνον ὁ μῦθος ἀπέστω· ἀπέσται δέ, ἐάν τις καλῶς τοῖς φαινομένοις ἀκολουθῶν περὶ τῶν ἀφανῶν σημειῶται. πρῆσθηρας ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ κάθεσιν νέφους εἰς τοὺς κάτω τόπους ἐλικαιοῦδης ὑπὸ πνεύματος ἀθρόου, 35 ὡσθέντος καὶ διὰ τοῦ πνεύματος πολλοῦ φερομένου ἅμα καὶ τὸ νέφος εἰς τὸ πλησίον ὠθοῦντος τοῦ ἐκτὸς πνεύματος· καὶ κατὰ περιστάσιν δὲ πνεύματος εἰς κύκλον ἀέρος τινὸς ἐπισυνωθουμένου ἄνωθεν καὶ βύσεως πολλῆς πνευμάτων γενομένης καὶ οὐ δυναμένης 40 εἰς τὰ πλάγια διαρρῆσθαι διὰ τὴν πέριξ τοῦ ἀέρος πίλησιν. (105) καὶ ἕως μὲν γῆς τοῦ πρῆσθηρος καθιεμένου στροβίλοι γίνονται, ὡς ἂν καὶ ἡ ἀπογέννησις κατὰ τὴν κίνησιν τοῦ πνεύματος γένηται· ἕως δὲ θαλάττης δῖνοι ἀποτελοῦνται. σεισμὸς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ 45 κατὰ πνεύματος ἐν τῇ γῇ ἀποληψίῃ καὶ παρὰ μικροῦς ὄγκους αὐτῆς παραθεσιν καὶ συνεχῆ κίνησιν, ὅταν κραδασμὸν τῇ γῇ παρασκευάζῃ, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἢ ἐξῶθεν περιλαμβάνῃ ἐκ τοῦ πίπτειν ἐδάφῃ ἢ εἰς ἀντροειδεῖς τόπους τῆς γῆς ἐκπνευματοῖ τὸν πεπιλημένον ἀέρα. κατὰ ταύτην δὲ τὴν διάδοσιν τῆς κινήσεως 50 ἐκ τῶν πύωσεων ἐδαφῶν πολλῶν καὶ πάλιν ἀναπόδοσιν, ὅταν πυκνώμασι σφοδροτέροις τῆς γῆς ἀπαντήσῃ, ἐνδέχεται σεισμὸς ἀποτελεῖσθαι. (106) καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους πλείους τὰς κινήσεις ταύτας τῆς γῆς

nubes colliguntur et tonitrua efficiuntur; item per hujus motum et per spiritus inflammationem quae fit per contentionem motus volubilitatisque vehementiam; (102) etiam per ruptiones nubium vi ventorum et quod excidunt atomi ignem efficietes coruscationisque speciem peragentes. Aliis item modis pluribus facile erit observare ei qui et quae apparent teneat iisque similia queat conspiciari. Praecedit autem coruscatio tonitru in hujusmodi habitu nubium et quod simul atque flatus eruperit, emittatur figura coruscationis efficiens, postmodum vero spiritus involutus hujusmodi efficiat sonitum, item per utrorumque incidentiam coruscatione majore ad nos celeritate utatur, (103) postremo autem veniat tonitru, sicuti in quibusdam quae ex intervallo inspiciuntur ictusque quosdam efficiunt. Fulmina fieri possunt et secundum plures ventorum collectiones eorumque evolutionem validamque evaporationem, et secundum fractionem partis ejusque vehementiorem ad inferiora loca lapsum, fragore illo contingente quod consequentia loca densiora sunt ob implicitas nubes; item per hunc ignis involuti lapsum. Quemadmodum fieri potest ut tonitru quoque, quum ignis amplior fuerit inspiratusque vehementius perruperit nubem, quod in ea quae deinceps sunt loca procedere nequeat idcirco quod concretio fiat plurimum quidem ad excelsum aliquem montem, ubi maxime fulmina cadunt, semper autem ad invicem. (104) Et aliis item modis pluribus fulmina fieri possunt, modo longe absit fabula: aberit autem, si quis rite ea quae apparent sequens de iis quae sunt occultiora ad eam normam judicavit. Preterea quoque et per demissionem nubis ad inferiora loca gyri specie a repentino impulsae flatu fieri possunt, et per flatum qui una et feratur vehemens et nubem ad proxima impellat loca exterior flatus: praeterea et per circumstantiam spiritus, quum in circumulum aer quidam superne compellitur vehemensque ventorum fluxio fit neque valet in transversa diffluere propter eam quae circa est aeris densitatem. (105) Atque ad terram quidem usque praeterea descendente turbines fiunt, ut generatio secundum motum spiritus fuerit: porro usque ad mare vertigines fiunt. Terrae motus autem et quum se in terram recipit ventus fieri possunt et quum haec parvis corporibus perpetuoque motu se objicit, quando agitationem terrae parat, et hic quidem ventum aut extrinsecus complectitur ex ruina fundamentorum aut in speluncis similia terrae loca densatum exhalat aerem. Propter hanc autem distributionem motus ex lapsibus fundamentorum multorum itemque redditionem, ubi condensationibus vehementioribus terrae obviarit, terrae motus perfici possibile est. (106) Et aliis item modis pluribus has terrae agitationes fieri. Porro ventos secundum tempus fieri

γίνεσθαι. τὰ δὲ πνεύματα συμβαίνει γίνεσθαι κατὰ χρόνον, ἀλλοφυλίας τινὸς ἀεὶ καὶ κατὰ μικρὸν παρεισθουμένης, καὶ καθ' ὕδατος ἀφθόνου συλλογῆν· τὰ δὲ λοιπὰ πνεύματα γίνεσθαι καὶ ὀλίγων πεσόντων· εἰς τὰ
 5 πολλά κοιλώματα, διαδόσεως τούτων γινομένης. χάλαια συντελεῖται καὶ κατὰ πῆξιν ἰσχυροτέραν, πάντοθεν δὲ πνευματωδῶν περίστασιν τινῶν· καὶ κατὰ μέρισιν καὶ πῆξιν μετριωτέραν ὑδατοειδῶν τινῶν, * ὁμοῦ ῥῆξιν ἅμα τὴν τε σύνωσιν αὐτῶν ποιουμένην καὶ τὴν
 10 διαρρηξιν πρὸς τὸ κατὰ μέρος συνίστασθαι πηγνύμενα καὶ κατ' ἀθροότητα. (107) ἢ δὲ περιφέρεια οὐκ ἀδυνάτως μὲν ἔχει γίνεσθαι, πάντοθεν τῶν ἄκρων ἀποπικνουμένων καὶ ἐν τῇ συστήσει πάντοθεν, ὡς λέγεται, κατὰ μέρος ὁμαλῶς περισταμένῳ εἶθ' ὑδατοειδῶν τινῶν εἴτε πνευματωδῶν. χιόνα δ' ἐνδέχεται συντελεῖσθαι
 15 καὶ ὕδατος λεπτοῦ ἐκχυομένου ἐκ τῶν νεφῶν διὰ πόρων συμμετρῶν καὶ θλίψεως ἐπιτηδείων νεφῶν καὶ ὑπὸ πνεύματος φορᾶς, εἴτα τούτου πῆξιν ἐν τῇ φορᾷ λαμβάνοντος διὰ τινὰ ἰσχυρὰν ἐν τοῖς κατωτέρω τόποις
 20 τῶν νεφῶν ψυχρασίας περίστασιν. καὶ κατὰ πῆξιν δ' ἐν τοῖς νέφεσιν ὁμαλῆν ἀραιότητα ἔχουσι τοιαύτη πρόεσις ἐκ τῶν νεφῶν γίνουσι· ἂν πρὸς ἄλληλα θλιβομένῳ ὑδατοειδῶν καὶ συμπαρακειμένων, ἃ οἶονεὶ σύνωσιν ποιούμενα χάλαιαν ἀποτελεῖ· ὁ μάλιστα γίνεται ἐν τῷ ἀέρι.
 25 (108) καὶ κατὰ τρίψιν δὲ νεφῶν πῆξιν εἰληφότων ἀποτελεσθαι ἂν λαμβάνουσι τὸ τῆς χιόνης τούτου ἄθροισμα. καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους ἐνδέχεται χιόνα συντελεῖσθαι. ὁρόσος συντελεῖται καὶ κατὰ σύνοδον πρὸς ἄλληλα
 30 ἐκ τοῦ ἀέρος τῶν τοιούτων, ἃ τῆς τοιαύτης ὑγρασίας ἀποτελεστικὰ γίνεται, καὶ κατὰ φορὰν δ' ἢ ἀπὸ νοτερῶν τόπων ἢ ὕδατα κεκτημένων, ἐν οἷς τόποις μάλιστα ὁρόσος συντελεῖται· εἴτα σύνοδον τούτων εἰς τὸ αὐτὸ λαβόντων καὶ ἀποτελεσθαι ὑγρασίας καὶ πάλιν φορὰν ἐπὶ
 35 τοῦς κάτω τόπους, καθάπερ ὁμοίως καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ πλειόνων συντελεῖται τοιαῦτά τινα. (109) πᾶγχην δὲ συντελεῖται τῶν ὁροσερῶν τούτων πῆξιν τινὰ ποιῶν λαβόντων διὰ περίστασιν τινὰ ἀέρος ψυχροῦ. κρύσταλλος συντελεῖται καὶ κατ' ἐκθλίψιν μὲν τοῦ περιφεροῦς σχηματισμοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος, σύνωσιν δὲ τῶν σκαληνῶν καὶ ὀζυγωνίων τῶν ἐν τῷ ὕδατι ὑπαρχόντων·
 40 καὶ κατὰ τὴν ἐξωθεν δὲ τῶν τοιούτων πρόσκρισιν, ἃ συντελεσθέντα πῆξιν τῷ ὕδατι παρεσκευάσε, ποσὰ τῶν περιφερῶν ἐκθλίψαντα. ἴρις γίνεται κατὰ πρόσλαμψιν ὑπὸ τοῦ ἡλίου πρὸς ἀέρα ὑδατοειδῆ ἢ κατὰ φύσιν ἰδίαν
 45 τοῦ τε φωτὸς καὶ τοῦ ἀέρος, ἢ τὰ τῶν χρωμάτων τούτων ἰδιώματα ποιήσει εἴτε πάντα εἴτε μονοειδῶς, ἀφ' οὗ πάλιν ἀπολάμποντος τὰ ὁμοιοῦντα τοῦ ἀέρος χρωμάτων λήψεται ταύτην, οἷαν θεωροῦμεν κατὰ πρόσλαμψιν πρὸς τὰ μέρη. (110) τὸ δὲ τῆς περιφερείας τούτου φάντασμα γίνεται διὰ τὸ τὸ διάστημα πάντοθεν ἴσον ὑπὸ τῆς
 50 ὀφθῆς θεωρεῖσθαι ἢ σύνωσιν τοιαύτην λαμβανουσῶν τῶν ἐν τῷ ἀέρι ἀτόμων ἢ ἐν τοῖς νέφεσιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀέρος προσφερομένων πρὸς τὴν σελήνην, ἀποφερομένων ἀτόμων, περιφέρειάν τινὰ καθίσθαι εἰς τὴν σύγκρισιν

contingit, quum semper sensimque subrepat aliena materia, et per collectionem aquæ copiosæ: venti autem reliqui fiunt et quum pauci in concava irruerint nulla, quando horum divisio fit. Grando perficitur et per concretionem vehementiorem, undique autem ventosus quibusdam circumstantibus; item secundum partitionem et levio rem concretionem quorundam aquæ speciem præferentium** simul eruptionem una cum compulsione ipsorum facientem ac disruptionem, ut secundum partes consistant concreta et per totum. (107) Verum etiam circumferentiam fieri impossibile non est, extremis undique coalescentibus et in concretionem undique, ut dicitur, secundum partes æquabiliter sive aquosis quibusdam seu ventosis circumstantibus. Nix autem perfici potest et quum aqua tenuis ex nubibus funditur per meatus medicos et pressura nubium idonearum et venti motu, deinde dum fertur concretionem accipiens propter vehementiorem quandam in locis inferioribus nubium congelationis circumstantiam. Jam vero et per concretionem in nubibus æquabilem raritatem habentibus hujusmodi emissio ex nubibus fieri possit, dum se invicem collidunt quæ aquæ speciem præferunt et quæ his una adjacent, quæ dum veluti compulsione faciunt, id quod maxime in aere fit. (108) Item per hujusmodi collisionem nubium quæ coagmentum acceperunt perficitur nivis iste congestus. Et aliis item modis nix confici potest. Ros autem efficitur et per conventum ad invicem ex aere talium quæ sint hujusce humoris efficientia; sed et quod aut ab humentibus locis aut aquas habentibus fertur, quibus in locis maxime perficitur ros: deinde quum hæc in unum locum coagmentum accepere perfectionemque humiditatis et motum rursus ad inferiora loca, quemadmodum fieri et apud nos plerumque hujusmodi cernimus. (109) Pruina vero efficitur ubi hi rores concretionem quandam acceperunt ob circumstantem rigidum faerem. Glacies efficitur et per detritionem quidem globosæ formationis ac rotundæ ex aqua, compulsioneque scalenorum et acutorum angulorum qui in aqua sunt; item per eam quæ extrinsecus fit talium collisionem, quæ compulsiva ut aqua in concretionem transiret effecerunt, detritis rotundorum quantitativibus. Iris fit dum sol aquosum aera sua luce perstringit sive per propriam naturam lucis et aeris, ex qua colorum istorum proprietates fiant sive omnes, sive una tantum species, ex qua iterum effulgente propinquiora quæque aeris eum percipient colorem quo adversus partes has fulgere conspiciunt. (110) Fit autem hujusmodi par circumferentiæ species eo quod par omni ex parte intervallum oculis cernitur, sive quod hujusmodi compulsione recipiant atomi quæ in aere sunt aut in nubibus ex eodem aere lucæ se ingrente, absistentibus atomis, circumferentia quædam in hanc concretionem

ταύτην. ἄλλως περὶ τὴν σελήνην γίνεται καὶ παρὰ πυρὸς πάντοθεν προςφερομένου πρὸς τὴν σελήνην καὶ τὰ ἀπ' αὐτῆς ἀποφερόμενα βρέματα δμαλῶς ἀναστελλόντος ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ' ὅσον κύκλω περιστήσῃ τὸ νεφροειδές τοῦτο καὶ μὴ τὸ παράπαν διακρίνη ἢ καὶ τὸν περίξιάρα αὐτῆς ἀναστελλόντος συμμετέρωσ πάντοθεν εἰς τὸ περιφερές τὸ περὶ αὐτὴν καὶ παχυμερές περιστήσῃσι. (111) ὃ γίνεται κατὰ μέρη τινὰ ἤτοι ἐξωθεν βιασαμένου τινός βρέματος ἢ τῆς θερμασίας ἐπιτηδείων πόρων ἐπιλαμβανομένης εἰς τὸ τοῦτο ἀπεργάσασθαι. κομῆται ἀστέρες γίνονται ἤτοι πυρὸς ἐν τόποις τισὶ διὰ χρόνων τινῶν ἐν τοῖς μετεώροις συστρεφόμενου περιστάσεως γινομένης ἢ ἰδίαν τινὰ κίνησιν διὰ χρόνων τοῦ οὐρανοῦ ἴσχυοντος ὑπὲρ ἡμᾶς, ὥστε τὰ τοιαῦτα ἄστρα ἀναφανῆναι, ἢ αὐτὰ ἐν χρόνοις τισὶν ὀρμηῆσαι διὰ τινὰ περίστασιν καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς τόπους ἔλθεῖν καὶ ἐκφανῆ γενέσθαι. τὴν τ' ἀφάνισιν τούτων γίνεσθαι παρὰ τὰς ἀντικειμένης ταύταις αἰτίας. (112) τινὰ τῶν ἄστρον ἀναστρέφεται αὐτοῦ, ὃ συμβαίνει οὐ μόνον τῷ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κόσμου ἐστάναι, περὶ δὲ τὰ λοιπὰ στρέφεται, καθάπερ τινές φασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ δίνῃ ἀέρος ἐγκυκλιον αὐτοῖς προσεστάναι, ἢ κυλιτικῆ γίνεται τοῦ περιπολεῖν, ὥς καὶ τὰ ἄλλα ἢ καὶ διὰ τὸ ἐξῆς μὲν αὐτοῖς ὕλην ἐπιτηδεῖαν μὴ εἶναι, ἐν δὲ τούτῳ τῷ τόπῳ ἐν ᾧ κείμενα θεωρεῖται. καὶ κατ' ἄλλους δὲ πλείονας τρόπους τοῦτο δυνατόν συντελεῖσθαι, ἂν τις δύνῃται τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις συλλογίσασθαι, τινὰ τῶν ἄστρον πλανᾶσθαι, εἰ οὕτως αἰτίας κινήσει χρώμενα συμβαίνει, τινὰ δὲ μὴ κινεῖσθαι. (113) ἐνδέχεται μὲν καὶ παρὰ τὸ τὰ κύκλω κινούμενα ἐξ ἀρχῆς οὕτω κατηναρχᾶσθαι, ὥστε τὰ μὲν κατὰ τὴν αὐτὴν δίνην φέρεσθαι δμαλῆν οὔσαν, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἄμα τισὶν ἀνωμαλίαις χρωμένην. ἐνδέχεται δὲ καὶ καθ' οὗς τόπους φέρεται οὐ μὲν παρεκτάσεις ἀέρος εἶναι δμαλᾶς, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνωθούσας κατὰ τὸ ἐξῆς δμαλῶς τ' ἐκκαίουσας· οὐ δὲ ἀνωμαλείς οὕτως ὥστε τὰς θεωρουμένας παραλλαγὰς συντελεῖσθαι. τὸ δὲ μίαν αἰτίαν τούτων ἀποδιδόναι, πλεοναχῶς τῶν φαινομένων ἐκκαλουμένων, μανικῶν καὶ οὐ καθηκόντως πραττόμενον ὑπὸ τῶν τὴν ματαίαν ἀστρολογίαν ἐξηλωκότων καὶ εἰς τὸ κενὸν αἰτίας τινῶν ἀποδιδόντων, ὅταν τὴν θεῖαν φύσιν μηδαμῆ λειτουργιῶν ἀπολύωσι. (114) τινὰ ἄστρα ἀπολειπόμενά τινων θεωρεῖσθαι συμβαίνει καὶ παρὰ τὸ βραδύτερον συμπεριφέρεσθαι τὸν αὐτὸν κύκλον περιόντα καὶ παρὰ τὸ τὴν ἐναντίαν κινεῖσθαι, ἀντισπώμενα ὑπὸ τῆς αὐτῆς δίνης, καὶ παρὰ τὸ περιφέρεσθαι τὰ μὲν διὰ πλείονος πόπου, τὰ δὲ δι' ἐλάττονος τὴν αὐτὴν δίνην περικυκλῶντα. τὸ δ' ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι περὶ τούτων καθήκον ἐστὶ τοῖς τερατεύεσθαι τι πρὸς τοὺς πολλοὺς βουλομένοις. οἱ δὲ λεγόμενοι ἀστέρες ἐκπίπτειν καὶ παρὰ μέρος καὶ παρὰ τρίψιν ἑαυτῶν δύνανται συντελεῖσθαι καὶ παρ' ἐκπτώσιν οὐ ἂν ἢ ἐκπνευμάτωσις γένηται, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστραπῶν ἐλέγομεν· (115)

demitatur. Area circa lunam fit et dum ignis ex omni parte ad lunam refertur et qui ex ipsa manant fluxus æquabiliter eatenus coerctet quoad in gyro circa ipsam nubes consistat hæc et non omnino dividat, sive etiam eum qui in circuitu est aerem ipsa undique cogente æquabiliter ad circumferentiam suam crassitudinēque circa constituendam : (111) quod fit per partes quasdam, sive extrinsecus fluxu aliquo impellente sive calore idoneos poros ad id efficiendum nasciscente. Cometæ stellæ fiunt sive igne quibusdam in locis temporibus suis in sublimi coalescente circumstantia facta, sive quod proprium quandam motum in tempore cælum supra nos habeat, ut hujusmodi appareant stellæ, sive ipsæ temporibus quibusdam per quandam moveantur casum atque ad loca nostra veniant et manifestæ omnibus fiant. Harum item defectus fieri propter his oppositas causas. (112) Quædam astrorum ibi revertuntur, quod contingit non modo quod pars hæc mundi stet circum quam versentur reliqua, ut quidam aiunt, sed quod aeris vertigo circularis ipsis adstet, quæ impedimento fit uti ne circumeant, sicut et stellæ reliquæ; sive etiam quod deinceps materia illis congrua non est, sed hoc in loco ubi constitutæ cernuntur. Etiam aliis pluribus modis hoc fieri potest, si quis colligere possit id quod est iis quæ cernuntur congruens, vagu quædam sidera ferri, si sic forte motibus suis utuntur, quædam vero immota durare. (113) Possibile est quidem etiam eo quod quæ in circuitu moventur ita ab initio coacta sint, ut alia quidem secundum eandem ferantur vertiginem quæ æqualis sit, alia vero secundum eam quæ simul inæqualitatibus quibusdam utantur. Fieri autem etiam potest ut quibus feruntur locis alicubi extensiones aeris esse æquabiles, quæ in eundem locum deinceps compellant æquabiliterque extendant; alibi vero ita inæquales ut quæ videntur immutationes fiant. Enimvero unam earum rerum causam assignare, quum multiplices ea quæ in conspectu sunt præbeant, insanum est et minime congrue ab iis fit qui vanam astrologiam profitentur inaniterque quorundam causas reddunt, quandoquidem divinam naturam nequaquam absolvunt ministeriis. (114) Sidera quædam aliis minora conspici contingit tum quia tardiore motu circumferuntur quum eundem orbem circumeant, tum quia contrario feruntur motu ab eadem abducta vertigine, tum etiam quia circumferuntur alia majore loco, minore alia, quum eandem vertiginem ambiunt. Porro simpliciter de hisce definire illis convenit qui apud vulgus præstigiari volunt. Quæ autem cadere dicuntur stellæ et ex parte et ex collisione sua fieri possunt et quod illic excidant ubicumque exspiratio fuerit, sicuti et de coruscationibus diximus; (115) ex concursu

καὶ κατὰ σύνοδον δ' ἀτόμων πυρὸς ἀποτελεστικῶν, συμφυλίας γενομένης εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι, καὶ παρὰ κίνησιν οὐ ἂν ἡ ὀρμηὶ κατὰ τὴν σύνοδον ἐξ ἀρχῆς γένηται· καὶ κατὰ πνεύματος δὲ συλλογῆν ἐν πυκνώμασί
 5 τισιν ὀμιγλοειδέσι, κατ' ἐκπύρωσιν τούτων διὰ τὴν κατείλησιν, εἴτ' ἐπέκρηξιν τῶν περιεχόντων, καὶ ἐφ' ὃν ἂν τόπον ἡ ὀρμηὶ γένηται, τῆς φορᾶς εἰς τοῦτον φερομένης. καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι ἀμύθητοί εἰσιν. αἱ δ' ἐπισημασίαι αἱ γινόμεναι ἐπί τισι
 10 ζώοις κατὰ συγκύρημα γίνονται τοῦ καιροῦ· οὐ γὰρ τὰ ζῶα ἀνάγκην τινὰ προσφέρειν τοῦ ἀποτελεσθῆναι χειμῶνα, οὐδὲ κἀθηταί τις θεία φύσις παρατηροῦσα τὰς τῶν ζῶων τούτων ἐξόδους, κἀπειτα τὰς ἐπισημασίαις ταύτας ἀποτελεῖ. (116) οὐδὲ γὰρ ἂν εἰς τὸ τυχόν
 15 ζῶον, κἂν μικρῶν χαριέστερον ᾦ, ἡ τοιαύτη μωρία ἐκπέσει, μὴ ὅτι εἰς τὸ παντελῆ εὐδαιμονίαν κεκτημένον. Ταῦτα δὲ πάντα; ὦ Πυθόκλεις, μνημόνευσον· κατὰ πολὺ τε γὰρ τοῦ μύθου ἐκθήσῃ καὶ τὰ ὁμογενῆ τούτοις συνορᾶν ὀνήσῃ· μᾶλλον δὲ σεαυτῶν ἀποδώσεις τὴν τῶν
 20 ἀρχῶν καὶ ἀπειρίας καὶ τῶν συγγενῶν τούτοις θεωρίαν, εἴτε κριτηρίων καὶ παθῶν καὶ οὐ ἔνεκεν ταῦτα ἐκλογιζόμεθα· ταῦτα γὰρ μάλιστα συνθεωρούμενα βραδίως τὰς περὶ τῶν κατὰ μέρος αἰτίας συνορᾶν ποιήσῃ. οἱ δὲ ταῦτα μὴ καταγαπήσαντες ἢ μάλιστα οὐτ' αὐτὰ
 25 ταῦτα καλῶς συνθεωρήσαντες οὐθ' οὐ ἔνεκεν δεῖ θεωρεῖν ταῦτα περιεποιήσαντο.

117. Ταῦτα αὐτῶν καὶ περὶ τῶν μετεώρων δοκεῖ. Περὶ 26 δὲ τῶν βιωτικῶν καὶ ὅπως χρῆ τὰ μὲν ἡμᾶς ἐκφεύγειν, τὰ δ' αἰρεῖσθαι οὕτως γράφει. πρότερον δὲ διέλωμεν
 30 ἄ, τ' αὐτῶν δοκεῖ περὶ τοῦ σοφοῦ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ βλάβας ἐξ ἀνθρώπων ἢ διὰ μίσους ἢ διὰ φθόνου ἢ διὰ καταφρόνησιν γίνεσθαι, ὣν τὸν σοφὸν λογισμῶν περιγίνεσθαι. ἀλλὰ καὶ τὸν ἄπαξ γενομένον σοφὸν μηκέτι τὴν ἐναντίαν λαμβάνειν διαθέσιν μηδὲ πλάττειν ἐχόντα·
 35 πάθει μᾶλλον συσχεθῆσθαι· οὐκ ἂν ἐμποδίσει σοφὸν τὴν σοφίαν. οὐδὲ μὴν ἐκ πάσης σώματος ἐξέως σοφὸν γενέσθαι ἂν οὐδ' ἐν παντί ἔθνη. (118) κἂν στρεβλωθῇ, δ' ὁ σοφός, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. μόνον τε χάριν ἔξῃ τὸν σοφὸν φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως.
 40 * διὰ τε ὀδοῦ. ὅτε μέντοι στρεβλοῦται, ἔνθα καὶ μύζει καὶ οἰμώζει. γυναικί τ' οὐ μιγήσεται τὸν σοφὸν ἢ οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσιν, ὡς φησὶ Διογένης ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν Ἐπικούρου ἠθικῶν δογμάτων. τούτ' οἰκέτας κολάσειν, ἐλεήσειν μέντοι καὶ συγγνώμην τινὲν ἔξῃ
 45 τῶν σπουδαίων. ἐρασθῆσθαι τὸν σοφὸν οὐ δοκεῖ αὐτοῖς· οὐδὲ ταφῆς φροντιεῖν· οὐδὲ θεόπεμπτον εἶναι τὸν ἔρωτα, ὡς Διογένης ἐν τῷ δωδεκάτῳ φησίν, οὐδὲ βρτορεύσειν καλῶς. συνουσία δέ, φασίν, ὤνησε μὲν οὐδέποτε, ἀγαπητὸν δὲ εἰ μὴ καὶ ἔβλαψεν. (119) καὶ
 50 μὴδὲ γαμήσειν μηδὲ τεκνοποιήσειν τὸν σοφόν, ὡς Ἐπίκουρος ἐν ταῖς διαπορίαις καὶ ἐν ταῖς περὶ φύσεως· κατὰ περιστάσιν δέ ποτε βίου γαμήσειν καὶ διατραπήσεται τινὰς. οὐδὲ μὴν ληρήσειν ἐν μέθῃ, ὡς φησὶν ὁ Ἐπίκουρος ἐν τῷ Συμποσίῳ, οὐδὲ πολιτεύεσθαι,

quoque atomorum ignis efficientium, consensu facto ad hoc perficiendum; porro ex motu ubicumque impetus a principio secundum concursum fuerit; ex collectione item venti in condensationibus quibusdam nebulae praferentibus speciem, secundum evaporationem horum per involuptionem, tum eruptionem continentium et in quemcumque locum impetus fuerit, motu quoque in eum subsequente. Sunt et alii modi quibus hoc fiat innumerabiles. Porro significatio quae in quibusdam animalibus sunt, per casum temporis sunt: non enim animalia necessitatem aliquam afferunt ut fiat tempestas, neque sedet aliqua natura divina quae horum animalium observet exitus ac deinde hujusmodi efficiat signa. (116) Neque enim in animal quodlibet, modo id sit paullo elegantius, hujusmodi fatuitas cadet, nedum in id quod plenissimam obtinet felicitatem. Haec igitur omnia, o Pythocles, memoriter tene: longe enim devitabis fabulam et quae his propinqua et similia sunt perspicere poteris, meliusque tibi rationem reddes principiorum et infiniti, et quae cum iis conjuncta sunt, criteriorum praeterea et perturbationum et cujus gratia ista ratiocinamur. Haec enim inprimis considerata causas quoque singularum rerum cognitu faciles reddent. Qui vero ista vel maxime amplexati non fuerit, neque haec ipsa rite perspexerint neque cujus rei gratia illa inspicienda erant consecuti sunt.

117. Haec ille de caelestibus corporibus opinatus est. Ceterum de iis quae ad vitam degendam pertinent et quomodo repudianda sint alia et alia eligenda, sic scribit. Prius autem quid de sapiente opinetur ipse et qui ab eo profecti sunt exponamus. Detrimenda ex hominibus sive odii sive invidiae sive contemptus gratia fieri, quae sapientem ratione superare. Eum item qui semel fuerit sapiens, in contrarium habitum transire amplius non posse nec vero fingere sua sponte: perturbationibus potius oppressum iri; non oppositum se sapientia. Neque tamen ex omni quidem corporis habitu neque in omni gente fieri sapientem. (118) Etiam si torqueatur sapiens, futurum nihilominus felicem. Solumque sapientem gratiam amicis praesentibus aequae et absentibus habiturum. ** Is tamen tum quum torquetur, et ingemiscet et ejulabit. Cum muliere item non congressurum sapientem, quacum per leges non liceat, ut Diogenes in Epitome Epicuri dogmatum moralium ait. In servos animadversurum, miserturum tamen veniamque daturum alicui bonorum. Amatorem sapientem esse non videtur ipsis, nec de sepultura sollicitum futurum: neque a deo amorem immitti, ut Diogenes refert in duodecimo: neque item oratoriae eleganti daturum operam. Concubitus, aiunt, nihil quidem unquam profruit, satisque habendum si non noceat. (119) Porro neque uxorem ducturum nec liberos procreaturum sapientem, ut Epicurus in Quaestionibus et in libris de Natura: ceterum pro vita aliquando conditione ducturum uxorem et a proposito aberraturus aliquos. Nec vero deliraturum in ebrietate ait Epicurus in Symposio, neque accessurum ad rempu-

ὡς ἐν τῇ πρώτῃ περὶ βίων, οὐδὲ τυραννεύσειν· οὐδὲ κυνιῖν, ὡς ἐν τῇ δευτέρῃ περὶ βίων, οὐδὲ πτωχεύσειν· ἀλλὰ καὶ πηρωθεὶς τὰς ὄψεις μετὰξεν αὐτὸν τοῦ βίου, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ φησι. καὶ λυπηθῆσθαι δὲ τὸν σοφόν, ὡς ὁ Διογένης ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν ἐπιλέκτων· καὶ δικάσασθαι καὶ συγγράμματα καταλείβειν, οὐ πανηγυριεῖν δέ· (120) καὶ κτήσεως προνοήσασθαι καὶ τοῦ μέλλοντος· φιλαργήσειν τύχη τ' ἀντιτάξασθαι * φίλων τ' οὐδὲν κτήσεσθαι. εὐδοξίας ἐπὶ τοσοῦτον προνοήσασθαι ἐφ' ὅσον μὴ καταφρονήσασθαι· μᾶλλον τ' εὐφρανθῆσθαι τῶν ἄλλων ἐν ταῖς θεωρίαις. τὰ ἀμαρτήματα ἄνισα εἶναι. καὶ τὴν ὑγίειαν τισὶ μὲν ἀγαθόν, τισὶ δ' ἀδιάφορον. τὴν δὲ ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι, λογισμῶ δὲ τοῦ συμφέροντος· καὶ τὴν φιλίαν διὰ τὰς χρείας· δεῖν μέντοι προκατέρχεσθαι· καὶ γὰρ τὴν γῆν σπείρομεν συνίστασθαι δ' αὐτὴν κατὰ κοινωνίαν ἐν ταῖς ἡδοναῖς. (121) τὴν εὐδαιμονίαν διγῆ νοεῖσθαι, τὴν τ' ἀκροτάτην, οἷα ἐστὶ περὶ τὸν θεόν, ἐπίτασιν οὐκ ἔχουσαν· καὶ τὴν προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν ἡδονῶν. εἰκόνας τ' ἀναθήσειν εἰ ἔχοι, ἀδιαφόρως ἂν σχοίης. μόνον τε τὸν σοφὸν ὀρθῶς [ἂν] περὶ τε μουσικῆς καὶ ποιητικῆς διαλέξασθαι· ποιήματά τε * ἐνεργεῖν οὐκ ἂν ποιῆσαι. εἶναι θ' ἕτερον ἑτέρου σοφώτερον. χρηματιεῖσθαι τε, ἀλλ' ἀπὸ μόνης σοφίας, ἀπορήσαντα. καὶ μόναραχον ἐν καιρῷ θεραπεύσειν καὶ ἐπιχαρήσασθαι τι ἐπὶ τῷ διορθώματι· καὶ σχολῆν κατασκευάσειν, ἀλλ' οὐχ ὡς τ' ὄχλαγωγῆσαι· καὶ ἀναγνώσεσθαι ἐν πλήθει, ἀλλ' οὐχ ἐκόνα· δογματιεῖν τε καὶ οὐκ ἀπορήσειν· καὶ καθ' ὑπνοῦς δ' ὁμοίον ἔσσεσθαι καὶ ὑπὲρ φίλου ποτὲ τεθνήξασθαι. Ταῦτα δοκεῖ²⁷ αὐτοῖς. μετιτέον δ' ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν.

Ἐπίκουρος Μεναικεῖ χαίρειν.

122. Μῆτε νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν μῆτε γέρον ὑπάρχων κοπιᾶτω φιλοσοφῶν· οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδέ τις ἐστὶν οὔτε πάρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν υγιαινόν.
 35 δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν τὴν ὄραν ἢ παρεληλυθέναι [τὴν ὄραν], ὁμοίως ἐστὶ τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μήπω παρῆναι τὴν ὄραν ἢ μηκέτι εἶναι [τὴν ὄραν]. ὥστε φιλοσοφετέον καὶ νέω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δ' ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιός ἢ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιῶντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς, πάντ' ἔχομεν· ἀπουσίας δὲ, πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν. (123) ἀ δὲ σοὶ συνεχῶς παρήγγελλον, ταῦτα καὶ πράττε καὶ μελέτα, στοιχεῖα τοῦ καλῶς ζῆν ταῦτα διαλαμβάνων εἶναι. Πρῶτον μὲν τὸν θεὸν ζῶν ἀφθαρτον καὶ μακαρίον νομίζων, ὡς ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράφη, μὴτὲν μῆτε τῆς ἀφθαρσίας ἀλλότριον μῆτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον
 40 αὐτῷ πρόσπατε· πᾶν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν μετ' ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτοῦ δόξαζε. θεοὶ μὲν γὰρ εἰσιν. ἐναργῆς δὲ ἐστὶν αὐτῶν ἡ γνώσις· οἷους δ' αὐτοὺς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν οὐκ εἰσιν· οὐ γὰρ

blicam, ut in primo de Vitis, neque tyrannidem quaesturum : neque Cynicorum rationem secuturum, ut in secundo de Vitis, neque unquam mendicaturum : eundemque si oculis captus fuerit, semet de medio sublaturum, ut in eodem ait. Mœrore item affectum iri sapientem, ut ait Diogenes in quinto Electorum : porro litigaturum, item libros atque monumenta relicturum, non autem celebritatibus panegyricis daturum operam : (120) opibusque provisorum et tempori futuro. Libenterque ruri futurum, fortunæque relicturum * amicorumque nihil penes se habiturum. Bonæ famæ hactenus curam habiturum quoad contemptui non habeatur : magis autem ceteris lætitia affectum iri in speculationibus. Peccata esse inæqualia. Porro bonam valetudinem quibusdam conducere, quibusdam indifferentem esse. Fortitudinem per naturam non contingere, sed ratione utilitatis : amicitiam gratia utilitatis iniri : a nobis tamen inchoandam : quippe et terram serinus : constare autem illam voluptatum consortio ac societate. (121) Felicitatem bifariam intelligi, supremam illam quæ in deo est, quæ incrementum non admittat ; adjunctionemque et ablationem voluptatum. Imagines quoque positurum, si habeat, indifferenter . . . Solumque sapientem recte de musica et poetica verba facturum : carminaque . . . non facere. Alterum esse altero sapienterem. Eundem inopia laborantem quaestum facturum, sed ex sola sapientia. Principem in tempore obsequio deliniturum, gratificaturumque cuilibet propter correctionem : scholam item habiturum, non tamen ut turbam duceret ; recitaturumque in multitudine, sed non ultro : dogmata quoque illaturum, non questiones dubias : in somnis quoque sibi similem futurum ac pro amico quandoque moriturum. Isæ Illorum sunt placita. Sed transeundum ad epistolam est.

Epicurus Menæceo salutem.

122. Neque juvenis quispiam philosophari cunctetur, neque senex philosophando fatigetur : neque enim intempestivus ullus est neque ad animæ sanitatem tempus non habet idoneum. Qui autem dicit aut nondum philosophandi tempus esse aut præterivisse, ei similis est qui dicit ad beatam vitam aut nondum adesse tempus aut non amplius esse tempus. Philosophandum igitur et juveni et seni, illi quidem ut senescens in virtutibus vigeat præteriorum gratia, huic ut juvenis una et vetulus sit, quod futurorum careat metu. Meditandum ergo quæ faciant beatam vitam, siquidem si adsit illa, omnia suppetunt ; sin autem absit, agimus omnia ut illam habeamus. (123) Quæ autem assidue te admonebam, ea et age et meditare, honeste vivendi elementa hæc esse arbitrans. Primum quidem deum esse animal immortale ac beatum putans, sicut communis de deo dictat intelligentia, nihil illi aut ab immortalitate alienum aut a beatitudine applica : ceterum omne quod illius cum immortalitate beatitudinem servare possit, de eo crede. Nam dii sunt, et certa est illorum cognitio : non autem ejusmodi sunt cujusmodi eos plerique arbitrantur : neque enim eos quales

φυλάττουσιν αὐτοὺς οἷους νομίζουσιν. ἀσεβῆς δ' οὐχ ὁ τοὺς τῶν πολλῶν θεοὺς ἀναγρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δόξας θεοῖς προσάπτων. (124) οὐ γὰρ προλήψεις εἰσὶν, ἀλλ' ὑπολήψεις ψευδοῦς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποράσεις· ἐνθεν αἱ μέγιστα βλάβαι αἴτιαι τοῖς κακοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ ὠφελειαί τοῖς ἀγαθοῖς. ταῖς γὰρ ἰδίαις οἰκειούμενοι διὰ παντὸς ἀρεταῖς τοὺς ὁμοίους ἀποδέχονται, πᾶν τὸ μὴ τοιοῦτον ὡς ἀλλότριον νομίζοντες. συνέθιξε δ' ἐν τῷ νομίζειν μὴθὲν πρὸς ἡμᾶς ἔσθαι τὸν θάνατον, ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει, στερήσεις δ' ἐστὶν αἰσθήσεως ὁ θάνατος. ὅθεν γνῶσις ὀρθῆ τοῦ μὴθὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητόν, οὐκ ἀπειρον προστιθεῖσα χρόνον, ἀλλὰ τὸν τῆς ἀθανασίας ἀφελομένη πτόθον. (125) οὐθὲν γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν τῷ κατελιχρότι γνησίως τὸ μὴθὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. ὥστε μάταιος ὁ λέγων δεδιέναι τὸν θάνατον, οὐχ ὅτι λυπήσει παρών, ἀλλ' ὅτι λυπεῖ μέλλων. ὁ γὰρ παρὸν οὐκ ἐνοχλεῖ, τότε προσδοκώμενον κενῶς λυπεῖ. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος οὐθὲν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ περ ὅταν μὲν ἡμεῖς ὄμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δ' ὁ θάνατος παρῆ, τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἔσμεν. οὐτ' οὖν πρὸς τοὺς ζῶντας ἐστὶν οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας, ἐπειδὴ περ περὶ οὓς μὲν οὐκ ἔστιν, οἱ δ' οὐκέτι εἰσὶν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὸν θάνατον ὅτε μὲν ὡς μέγιστον τῶν κακῶν φεύγουσιν, ὅτε δ' ὡς ἀνάπαυσιν τῶν ἐν τῷ ζῆν κακῶν ποθοῦσιν. (126) οὕτε φοβεῖται τὸ μὴ ζῆν· οὔτε γὰρ αὐτῷ προσίσταται τὸ ζῆν· οὔτε δοξάζεται κακὸν εἶναι τὸ μὴ ζῆν. ὥσπερ δὲ τὸ σιτίον οὐ τὸ πλεῖον πάντως, ἀλλὰ τὸ ἥδιστον αἰρεῖται, οὕτω καὶ χρόνον οὐ τὸν μῆξιστον, ἀλλὰ τὸν ἥδιστον καρπίζεσθαι. ὁ δὲ παραγγέλλων τὸν μὲν νέον καλῶς ζῆν, τὸν δὲ γέροντα καλῶς καταστρέφειν, εὐθὺς ἐστὶν οὐ μόνον διὰ τῆς ζωῆς ἀσπαστόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν αὐτῆν εἶναι μελέτην τοῦ καλῶς ζῆν καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ δὲ χεῖρον καὶ ὁ λέγων, κάλλιστον μὲν μὴ φῦναι,

φύντα δ' ὅπως ὥκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι.

(127) εἰ μὲν γὰρ πεποθῶς τοῦτο φησί, πῶς οὐκ ἀπέργεταί ἐκ τοῦ ζῆν; ἐν ἐτοίμῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτ' ἐστὶν, εἴπερ ἦν βεβουλευμένον αὐτῷ βεβαίως· εἰ δὲ μωκῶμενος, μάταιος ἐν τοῖς οὐκ ἐπιδεχόμενοις. μνημονεύεον δ' ὡς τὸ μέλλον οὐθ' ἡμέτερον οὔτε πάντως οὐχ ἡμέτερον, ἵνα μῆτε πάντως προσμένωμεν ὡς ἐσόμενον μῆτ' ἀπελιπίζωμεν ὡς πάντως οὐκ ἐσόμενον. ἀναλογιστέον δ' ὡς τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσὶ φυσικαί, αἱ δὲ κεναί. καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ μόνον τῶν δὲ ἀναγκαίων αἱ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀοχλησίαν, αἱ δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ ζῆν. (128) τούτου γὰρ ἀπλανῆς θεωρία πᾶσαν αἴρεσιν καὶ φυγὴν ἐπανάγειν οἶδεν ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀταραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο τοῦ μακαρίως ζῆν ἐστὶ τέλος. τούτου γὰρ χάριν ἀπαντα πρᾶττομεν ὅπως μῆτ' ἀλγῶμεν μῆτε ταρ-

putant observant. Impius autem est non qui tollit multitudinis deos, sed qui diis opiniones multitudinis applicat. (124) Non enim sunt anticipationes, sed opinioniones falsæ plurimorum de diis enuntiationes : unde detrimenta maxima pessimis quibusque a diis inferuntur, et commoda item probis. Quippe suis virtutibus per omnia delectati similes amplectuntur, omne quod hujusmodi non est alienum existimantes. Conuesce autem putare nihil ad nos pertinere mortem : bonum enim omne ac malum in sensu est, sensus autem privatio mors est. Unde recta cognitio quod nihil ad nos sit mors, jucundam efficit vitæ mortalitatem, non infinitum adjiciens tempus, sed immortalitatis desiderium auferens. (125) Nihil enim in vita malum est ei qui vere comprehendit nihil esse in vitæ privatione mali. Vanus ergo est qui mortem se timere dicit, non quia præsens mærore conficiat, sed futura contristet : nam quod præsens nihil perturbat, id expectatum inaniter mærore conficit. Itaque maxime horrendum malorum mors nihil ad nos, quoniam quum nos sumus, mors non adest ; quum vero mors adest, nos jam non sumus. Neque igitur ad viventes neque ad mortuos pertinet : nam iis qui sunt, illa non est ; quibus vero adest, jam illi non sunt. Atqui plurimi mortem aliquando ut malorum maximum fugiunt, aliquando vero ut requiem eorum quæ in vita sunt tristium cupiunt. (126) Neque igitur non vivere metuit ; neque enim ei vita lædio est : neque opinatur mali aliquid esse non vivere. Quemadmodum vero cibum non plurimum omnino, sed suavissimum eligit, ita et tempore non longissimo, sed suavissimo fruatur. Porro qui juvenem bene vivere, senem bene ex vitâ discedere admonet, fatuus est, non moxio ob amorem vitæ ac studium, verum etiam quod eadem sit meditatio bene vivendi ac bene moriendi. Longe autem deterior qui dicit, Optimum quidem non natum esse,

at natum Inferni quam primum claustra subire.

(127) Nam si quod ita crederet hoc dixit, quomodo non discedebat ex vitâ ? id quippe illi in promptu erat, si quidem hæc illi fuisset rata sententia ; sin autem ludificans, vanus est in iis quæ fieri non possunt. Memoria vero tenendum, quod futurum est, neque nostrum esse neque omnino non nostrum, ut ne tanquam futurum prorsus expectemus neque item quasi non futurum desperemus. Reputandum præterea concupiscentias partim esse naturales, partim inanes. Atque naturalium alia quidem necessaria, alia vero tantum naturales : necessaria quæ sunt partim ad felicitatem, partim ad corporis tranquillitatem, partim ad vitam ipsam sunt necessaria. (128) Horum quippe sine errore speculatio omnem electionem et fugam revocare novit ad bonam corporis valetudinem et animi perturbationum vacuitatem, quoniam hic finis est beate vivendi. Hujus enim gratia omnia agimus ut neque doleamus

βῶμεν· ὅταν δ' ἄπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται, λύεται
 πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χειμῶν, οὐκ ἔχοντος τοῦ ζῴου βαδί-
 ζειν ὡς πρὸς ἐνδόν τι καὶ ζητεῖν ἕτερον ἢ τὸ τῆς ψυ-
 χῆς καὶ τὸ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμπληρωθήσεται.
 5 τότε γὰρ ἡδονῆς χρεῖαν ἔχομεν, ὅταν ἐκ τοῦ μὴ παρῆ-
 ναι τὴν ἡδονὴν ἀλγῶμεν· ὅταν δὲ μὴ ἀλγῶμεν, οὐκέτι
 τῆς ἡδονῆς δεόμεθα. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν
 καὶ τέλος λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν· (129) ταύ-
 την γὰρ ἀγαθὸν πρῶτον καὶ συγγενικὸν ἔγνωμεν, καὶ
 10 ἀπὸ ταύτης καταρχόμεθα πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς,
 καὶ ἐπὶ ταύτην κατανώμεν ὡς κανὼν τῶ πάθει πᾶν
 ἀγαθὸν κρίνοντες. καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦτο καὶ
 σύμφυτον, διὰ τοῦτο καὶ οὐ πᾶσαν ἡδονὴν αἰρούμεθα,
 ἀλλ' ἔστιν ὅτε πολλὰς ἡδονὰς υπερβαίνομεν, ὅταν πλεῖον
 15 ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἐπιγῆται· καὶ πολλὰς ἀλγη-
 δόνας ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν, ἐπειδὴν μείζων ἡμῖν
 ἡδονὴ παρακολουθῆ, πολὺν χρόνον ὑπομείναισι τὰς ἀλ-
 γηδόνας. πᾶσ' οὖν ἡδονῆ, διὰ τὸ τῆ φύσει ἔχειν οἰκείως,
 ἀγαθόν, οὐ πᾶσα μέντοι αἰρετὴ καθάρπε καὶ ἀλγηδῶν
 20 πᾶσα κακόν, οὐ πᾶσα δὲ φευκτὴ αἴει. (130) τῇ μέντοι
 συμμετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέψει
 ταῦτα πάντα κρίνειν καθήκει· χρώμεθα γὰρ τῶ μὲν
 ἀγαθῷ κατὰ τινὰς χρόνους ὡς κακῷ, τῷ δὲ κακῷ τοῦμ-
 παλιν ὡς ἀγαθῷ. καὶ τὴν αὐτάρκειαν δ' ἀγαθὸν μέγα
 25 νομίζομεν, οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, ἀλλ'
 ὅπως, ἐὰν μὴ ἔχομεν τὰ πολλὰ, τοῖς ὀλίγοις ἀρκώμεθα,
 πεπεισμένοι γνησίως ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύου-
 σιν οἱ ἥμιστα ταύτης δεόμενοι· καὶ ὅτι τὸ μὲν φυσικόν
 πᾶν εὐπόριστόν ἐστι, τὸ δὲ κεκὸν δυσπόριστόν. οἱ τε
 30 λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτη τὴν ἡδονὴν προσφέ-
 ρουσιν, ὅταν ἄπαν τὸ ἀλγῶν κατ' ἐνδείαν ἐξαιρεθῆ·
 (131) καὶ μᾶζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν
 ἡδονήν, ἐπειδὴν ἐνδόν τις αὐτὰ προσενέγκηται. τὸ
 συνεθίζειν οὖν ἐν ταῖς ἀπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαί-
 35 ταις καὶ ὑγείας ἐστὶ συμπληρωτικὸν καὶ πρὸς τὰς ἀναγ-
 καίας τοῦ βίου χρήσεις ἄκορον ποιεῖ τὸν ἀνθρωπίνον·
 καὶ τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσερχομένους
 κρείττον ἡμᾶς διατίθησι καὶ πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους
 παρασκευάζει. ὅταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος εἶναι,
 40 οὐ τὰς τῶν ἀσώτων ἡδονὰς καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κει-
 μένας λέγομεν, ὡς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐκ ὁμολογοῦν-
 τες ἢ κακῶς ἐκδεχόμενοι νομίζουσιν, ἀλλὰ τὸ μήτ' ἀλ-
 γεῖν κατὰ σῶμα μήτε ταράττεσθαι κατὰ ψυχὴν. (132)
 οὐ γὰρ πότοι καὶ κῶμοι συνείροντες οὐδ' ἀπολαύσεις
 45 παίδων καὶ γυναικῶν οὐδ' ἰχθύων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα
 φέρει πολυτελής τράπεζα, τὸν ἡδὸν γενεᾷ βίον, ἀλλὰ
 νήφων λογισμὸς καὶ τὰς αἰτίας ἐξερευνῶν πάσης αἰρέ-
 σεως καὶ φυγῆς καὶ τὰς ὁσῶς ἐξελαύνων ἀφ' ὧν πλεῖ-
 στος τὰς ψυχὰς καταλαμβάνει θάρυθος. τούτων δὲ
 50 πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν φρόνησις· διὸ
 καὶ φιλοσοφίας τιμιώτερον ὑπάρχει φρόνησις, ἐξ ἧς οἱ
 λοιπαὶ πᾶσαι πεφύκασι ἀρεταί, διδάσκουσαι ὡς οὐκ
 ἔστιν ἡδῶς ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικ-
 αίως, οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως ἄνευ τοῦ

neque perturbemur : ubi vero semel id consecuti eri-
mus, solvitur omnis tempestas animi, quum non possit
animal tendere quasi ad minus aliquid et aliud quæverere
quo animi corporisque consummetur bonum. Tunc enim
voluptate nobis opus est, quum ejus absentia dolemus ;
quum autem non dolemus, non amplius voluptate in-
digemus. Quocirca voluptatem principium dicimus ac-
tinem beatæ vitæ : (129) hanc enim primum bonum
atque ingentium novimus, atque ab hac electionem
omnem ac deviationem inchoamus, atque ad hanc dela-
timur, affectu animi tanquam norma bonum quodvis
discernentes. Quoniam vero primum istud est quibus-
bonum est, idcirco non omnem voluptatem eligimus ;
verum interdum multas voluptates transgredimur,
quando ex iis major molestia sequitur ; doloresque
multos voluptatibus præstare arbitramur, quando ex
diutina toleratione dolorum major nos voluptas sequit-
tur. Omnis itaque voluptas eo quod naturæ congruit
bonum est, non tamen eligenda omnis ; sicuti et dolor
omnis malum est, non tamen omnis semper est fugien-
das. (130) Commensione itaque et utilium inutilium-
que consideratione hæc omnia judicare convenit : uti-
mur enim bono temporibus quibusdam ut malo ; rursus
autem malo tanquam bono. Frugalitatem præterea ma-
gnam existimamus bonum, non ut semper utamur mo-
dicis, verum ut, quando non habemus multa, contenti
simus paucis, credentes verissime illos magnificentia
frui suavissime qui minimum ea indigent ; quodque
naturale sit omne parabile, inane vero difficulter pa-
rari possit. Dapes item simplices æquam magnifico
victui afferunt voluptatem, quando omne quod dolet
per inedia sublatum sit : (131) et panis ergo cibarius
et aqua summam voluptatem afferunt, quum egens
quis illa in cibum assumpserit. Itaque simplicibus et
non magnifice paratis cibus assuescere et sanitatem con-
summat et hominem ad vitæ usus necessarios impigrum
reddit ; magnificentioribusque per interalla accedentes
nos melius afficit atque adversus fortunam interritos
facit. Quum itaque dicimus voluptatem finem esse, non
luxuriosorum voluptates easque quæ in sensibus dele-
ctandis sunt positæ, ut quidam ignorantes et a nostra
sententia dissentientes aut male accipientes arbitran-
tur, sed non dolere corpore animoque tranquillum esse
et perturbatione vacare dicimus. (132) Non enim compo-
tationes et comessiones diuturnæ, non puerorum mu-
lierumque congressus, non piscium gustatus et cetero-
rum quæ affert pretiosior mensa, suavem gignit vitam ;
verum ratio sobria causasque perscrutans cur quæque
vel eligenda vel fugienda sint, opinionisque expellens
a quibus animi ut plurimum perturbantur. Horum
omnium initium maximumque bonum prudentia est :
quocirca philosophiam quoque prudentia estimatione
antecellit, ex qua reliquæ virtutes omnes oriuntur,
docentes non posse jucunde vivi, nisi prudenter, ho-
neste et juste vivatur ; nec prudenter, honeste et juste,

διττῶν

ἡδέως· συμπερύκασαι γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῷ ζῆν ἡδέως καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων ἐστὶν ἀγώριστον. (133) ἐπεὶ τίνα νομίξεις εἶναι κρείττονα τοῦ καὶ περὶ θεῶν ὅσα δοξάζοντος καὶ περὶ θανάτου διὰ παντὸς ἀφόβως ἔχοντος καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογισμένου τέλος καὶ τὸ μὲν τῶν ἀγαθῶν πέρασ ὡς ἐστὶν εὐσυμπλήρωτόν τε καὶ εὐπόριστον διαλαμβάνοντος, τὸ δὲ τῶν κακῶν ὡς ἢ γρόνους ἢ πόνους ἔχει βραχεῖς, τὴν δ' ὑπὸ τιῶν δεσποτῶν εἰσαγομένην πάντων ἀνάγκην ἀγγέλλοντος, ἀ μὲν ἀπὸ τύχης, ἀ δὲ παρ' ἡμᾶς, διὰ τὸ τὴν μὲν ἀνάγκην ἀνυπεύθυνον εἶναι, τὴν δὲ τύχην ἄστατον ἔρᾶν, τὸ δὲ παρ' ἡμᾶς, ἀδέσποτον, ὃ καὶ τὸ μεμπτόν καὶ τὸ ἐναντίον παρακολουθεῖν πέφυκε; (134) ἐπεὶ καὶ κρείττον ἦν τῷ περὶ θεῶν μύθῳ κατακολουθεῖν ἢ τῇ τῶν φυσικῶν εἰμαρμένη δουλεύειν· ὁ μὲν γὰρ ἐλπίδα παραιτήσεως ὑπογράφει θεῶν διὰ τιμῆς, ἢ δ' ἀπαράιτητον ἔχει τὴν ἀνάγκην. τὴν δὲ τύχην οὔτε θεόν, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, ὑπολαμβάνει· οὐδὲν γὰρ ἀτάκτως θεῶν πράττεται· οὐτ' ἀδέσβαιον αἰτίαν· οἶεται γὰρ ἀγαθὸν μὲν ἢ κακὸν ἐκ ταύτης πρὸς τὸ μακαρίως ζῆν ἀνθρώποις μὴ δίδοσθαι, ἀρχὰς μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν ἢ κακῶν ὑπὸ ταύτης χορηγεῖσθαι· (135) κρείττον εἶναι νομίζων εὐλογίστως ἀτυχεῖν ἢ ἀλογίστως εὐτυχεῖν· βέλτιον γὰρ τὸ χριθὲν ἐν ταῖς πράξεσι καλῶς ὀρθοῦσθαι διὰ ταύτην. Ταῦτ' οὖν καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ μελέτα διὰ παντὸς ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς σεαυτὸν καὶ πρὸς τὸν ὅμιον σεαυτῷ, καὶ οὐδέποτε· οὐθ' ὕπαρ οὐθ' ὄναρ διαταραγήσει, ζήση δ' ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις· οὐθεν γὰρ ἔοικε θνητῷ ζῶν ζῶν ἀνθρώπος ἐν ἀθανάτοις ἀγαθῶν.

Μαντικὴν δ' ἄπασαν ἐν ἄλλοις ἀναιρεῖ ὡς καὶ ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ· καὶ φησι· « Μαντικὴ ὡς ἀνυπαρκτος, εἰ δὲ καὶ ὑπαρκτή, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ἡγού τὰ γινόμενα. » τὸσαῦτα καὶ περὶ τῶν βιωτικῶν καὶ ἐπὶ πλείω διελέχεται ἀλλαχῶθι. (136) Διαφέρεται δὲ πρὸς τοὺς Κυρηναίους περὶ τῆς ἡδονῆς· οἱ μὲν γὰρ τὴν καταστημτικὴν οὐκ ἐγχρίνουσι, μόνον δὲ τὴν ἐν κινήσει· ὁ δ' ἀμφοτέραν, ψυχῆς καὶ σώματος, ὡς φησιν ἐν τῷ περὶ εἰρήσεως καὶ φυγῆς καὶ ἐν τῷ περὶ τέλους καὶ ἐν τῷ πρῶτῳ περὶ βίων καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φιλοσόφους ἐπιστολῇ. ὁμοίως δὲ καὶ Διογένης ἐν τῇ ἑπτακαίδεκάτῃ τῶν ἐπιλέκτων καὶ Μητροδόωρος ἐν τῷ Τιμοκράτει λέγουσιν οὕτω· « Νοουμένης δ' ἡδονῆς τῆς τε κατὰ κίνησιν καὶ τῆς καταστημτικῆς. » ὁ δὲ Ἐπίκουρος ἐν τῷ περὶ αἰρέσεων οὕτω λέγει· « Ἡ μὲν γὰρ ἀταραξία καὶ ἀπονία καταστημτικαὶ εἰσιν ἡδοναί, ἢ δὲ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη κατὰ κίνησιν ἐνεργεῖα βλέπονται. » (137) εἶτι πρὸς τοὺς Κυρηναίους· οἱ μὲν γὰρ χεῖρους τὰς σωματικὰς ἀλγηδόνας τῶν ψυχικῶν κολάζεσθαι γούν τοὺς ἀμαρτάνοντας σώματα· ὁ δὲ τὰς ψυχικὰς τὴν γούν σάρκα τὸ παρὸν μόνον χειμάζειν, τὴν δὲ ψυχὴν καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. οὕτως οὖν καὶ μεῖζονας ἡδονὰς εἶναι τὰς τῆς ψυχῆς. ἀποδείξει δὲ χρῆται τοῦ τέλους εἶναι τὴν ἡδονὴν τῷ τὰ ζῶα αἰα

nisi jucunde : quippe virtutes jucundæ vitæ conjunctæ sunt, jucundaque vita separari a virtulibus nequit. (133) Nam quem tu arbitraris eo præstantiorem esse qui et pie de diis opinatur, mortemque nunquam metuit; finemque naturæ ratione habet subductum, extremumque bonorum facile ad implendum parabileque esse comprehendit, malorum autem finem aut tempora aut dolores breves habere, necessitatem vero, a quibusdam dominam inductam omnium, nuntiat partim a fortuna, partim penes nos esse, quod necessitatem nulli obnoxiam esse, instabilem autem fortunam cernat, quod autem a nobis est dominatu carere, id quod reprehensio et contrarium solet e vestigio subsequi? (134) quippe præstabat vel fabulam quæ de diis traditur sequi quam physicorum servire fato : illa enim spem veniæ ostendit cultu deorum, hæc inevitabilem necessitatem habet. Fortunam vero neque deam, ut plurimi suspicantur, esse putat (nihil enim deus agit temere), neque instabilem causam : nempe arbitratur nec bonum nec malum ex hac ad beate vivendum hominibus dari, principia tamen magnorum bonorum aut malorum ab ista suppeditari; (135) præstare putans cum ratione esse infelicem quam absque ratione felicem : melius est enim in actionibus quod bene judicatum est per eam digeri. Hæc igitur atque his similia tu tecum ipse et cum tui simili semper die noctuque meditare : ita nunquam per somnia insomniave perturbatione ulla capi poteris, verum quasi deus inter homines vivens : nihil enim similis est mortali animanti vivens homo in immortalibus bonis.

Divinationem autem omnem in aliis tollit, sicuti et in parva Epitome, dicitque : Divinatio non subsistit; sin autem subsistit, nihil ad nos existimes pertinere quæ fiunt. Hæc et de iis quæ vitam informant pluraque his Saliis etiam in locis disputata sunt. (136) Dissentit autem a Cyrenaicis de voluptate. Illi enim non eam quæ in statu est, sed eam solum quæ in motu sit admittunt; hic autem utramque, animi scilicet corporisque, complectitur, ut ait in libro de Electione et fuga, et in libro de Fine, et in primo de Vitis, et in Epistola ad Mytilenenses philosophos. Sic et Diogenes in septimo decimo Electorum et Metrodorus in Timocrate dicunt ita : Quum vero intelligatur voluptas et quæ in motu sit et quæ in statu. Epicurus autem in libro de Electionibus ita dicit : Namque perturbationis dolorisque vacatio constantes sunt voluptates, gaudium vero ac lætitia secundum motum actione cernuntur. (137) Item adversus Cyrenaicos : illi enim corporis dolores deteriores arbitrantur doloribus animi; corpore enim pecantes cruciari : hic autem animi dolores. Carnem enim præsentem tantummodo dolore affici, animum vero et præterito et præsentem et futuro. Hæc igitur ratione animi quoque majores esse voluptates. Demonstratione vero ulitur, quod sit voluptas finis, quod animalia simulatque nata sunt,

τῷ γεννηθῆναι τῇ μὲν εὐαρεστεῖσθαι, τῷ δὲ πόνῳ προσ-
κρούειν φυσικῶς καὶ χωρὶς λόγου. αὐτοπαθῶς οὖν
φρονοῦμεν τὴν ἀλγηδῶνα, ἵνα καὶ ὁ Ἡρακλῆς καταπι-
βρωσκόμενος ὑπὸ τοῦ χιτῶνος βοᾷ

5 Λάσκων, ἰύζων ἀμφὶ δ' ἔστενον πέτραι
Λοκρῶν τ' ὄρειοι πρῶνες Εὐβοίας τ' ἄκρα.

(138) διὰ δὲ τὴν ἡδονὴν καὶ τὰς τέχνας αἰρεῖσθαι, οὐδ' 3
δι' αὐτάς, ὡς περ τὴν ἱατρικὴν διὰ τὴν ὑγίειαν, καθά
φησι καὶ Διογένης ἐν τῇ εἰκοστῇ τῶν ἐπιλέκτων, ὃς
10 καὶ διαγωγὴν λέγει τὴν ἀγωγὴν. ὁ δ' Ἐπίκουρος καὶ
ἀχωριστόν φησι τῆς ἡδονῆς τὴν ἀρετὴν μόνην, τὰ δ'
ἄλλα χωρίζεσθαι, ὡς βροτά. Καὶ φέρε οὖν δὴ νῦν 3
τὸν κολοφῶνα, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐπιθῶμεν τοῦ παντὸς
συγγράμματος καὶ τοῦ βίου τοῦ φιλοσόφου, τὰς κυρίας
15 αὐτοῦ δόξας παραθέμενοι καὶ ταύταις τὸ πᾶν σύγ-
γραμμα κατακλείσαντες, τέλει χρῆσάμενοι τῇ τῆς εὐ-
δαιμονίας ἀρχῇ. (139) [α'.] Τὸ μακάριον καὶ ἀφθαρτον
οὐτ' αὐτὸ πράγματ' ἔχει οὐτ' ἄλλω παρέχει, ὡς τ'
οὐτ' ὄργαις οὐτε χάρισι συνέχεται· ἐν ἀσθενεὶ γὰρ πᾶν
20 τὸ τοιοῦτον. Ἐν ἄλλοις δὲ φησι τοὺς θεοὺς λόγῳ θεω-
ρητοὺς, οὓς μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑφραστῶτας, οὓς δὲ καθ'
ὁμοειδίαν ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπιρρύσεως τῶν ὁμοίων εἰ-
δῶλων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποτελεσεσμένων ἀνθρωποειδῶς.
[β'.] Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν
25 ἀναισθητεῖ, τὸ δ' ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. [γ'.]
Ὁρος τοῦ μεγέθους τῶν ἡδονῶν ἢ παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος
ὑπεξείρεσις. ὅπου δ' ἂν τὸ ἡδόμενον ἐνῆ, καθ' ὃν ἂν
χρόνον ἦ, οὐκ ἔστι τὸ ἀλγοῦν ἢ τὸ λυπούμενον ἢ τὸ
συναμφοτέρον. (140) [δ'.] Οὐ χρονίζει τὸ ἀλγοῦν συν-
30 εχῶς ἐν τῇ σαρκί, ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρον τὸν ἐλάχιστον
χρόνον πάρεστι, τὸ δὲ μόνον ὑπερτεῖνον τὸ ἡδόμενον
κατὰ σάρκα οὐ πολλὰς ἡμέρας συμβαίνει. αἱ δὲ πο-
λυχρόνιοι τῶν ἀρωστικῶν πλεονάζον ἔχουσι τὸ ἡδόμενον
ἐν τῇ σαρκὶ ἤπερ τὸ ἀλγοῦν. [ε'.] Οὐκ ἔστιν ἡδέως
35 ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως, οὐδὲ
φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως ἄνευ τοῦ ἡδέως. ὅτι
δὲ μὴ ὑπάρχει ζῆν φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως,
οὐκ ἔστι τοῦτον ἡδέως ζῆν. [ς'.] Ἐνεκα τοῦ θαρρεῖν
ἐξ ἀνθρώπων, μὴ κατὰ φύσιν ἀρχῆς καὶ βασιλείας
40 ἀγαθοῦ, ἐξ ὧν ἂν ποτε τοῦθ' οἷός τ' ἦ παρασκευάζεσθαι,
(141) ἐνδοξοὶ καὶ περίβληπτοί τινες ἐβουλήθησαν γενέ-
σθαι, τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀσφάλειαν οὕτω νομίζοντες πε-
ριποιήσεσθαι. ὡς τ' εἰ μὲν ἀσφαλῆς ὁ τῶν τοιοῦτων
βίος, ἀπέλαθον τὸ τῆς φύσεως ἀγαθόν· εἰ δὲ μὴ ἀσφα-
45 λής, οὐκ ἔχουσι οὐ ἕνεκα ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὸ τῆς φύ-
σεως οἰκτεῖν ὠρέθησαν. [ζ'.] Οὐδεμία καθ' ἑαυτὴν
ἡδονὴ κακόν, ἀλλὰ τὰ τινῶν ἡδονῶν ποιητικὰ πάλλα-
πλασίους ἐπιφέρει τὰς ὀχλήσεις τῶν ἡδονῶν. (142) [η'.]
Εἰ κατεσκευασθῶσι πᾶσα ἡδονὴ καὶ χρόνος καὶ περὶ ὅλων
50 τὸ ἀθροισμα ὑπῆρχεν ἢ τὰ κυριώτατα μέρη τῆς φύ-
σεως, οὐκ ἂν ποτε διέφερον ἀλλήλων αἱ ἡδοναί. [θ'.]
Εἰ τὰ ποιητικὰ τῶν περὶ τοὺς ἀσώτους ἡδονῶν ἔλυε
τοὺς φόβους τῆς διανοίας τοὺς τε περὶ μετεώρων καὶ

ista quidem deliniri, offendi contra dolore naturaliter et
absque rationis adminiculo cernimus. Nostra ergo sponte
dolorem fugimus, sicuti et Hercules ab tunica dum consu-
meretur, clamat

Friendens, lamentans : ingemiscebant petrae
circum, Locrorum montes, scopuli Euboeici.

(138) Voluptatis vero causa etiam artes nos amplecti, non
propter se, sicuti medicinam propter sanitatem, ut ait
et Diogenes in vicesimo Electorum, qui et eruditionem
dicit esse oblectamentum ad otium fallendum. At vero
Epicurus inseparabilem quoque dicit esse a voluptate virtu-
tem solum, cetera vero separari, quippe mortalia. Agedum
igitur nunc colophonem addamus, ut ita dixerim, et totius
operis et vitae philosophi, ratas ipsius sententias adjicientes
hisque omne hoc opus nostrum concludentes, sine illo utentes
qui felicitatis ac beatitudinis initium sit. (139) [I.] Quod
beatum atque immortale est, neque ipsum negotia habet
neque alii exhibet, ut neque ira neque gratia contineatur :
quippe huiusmodi omnia imbecilla sunt. In aliis vero ait
deos ratione perspicere, alios quidem numero subsistentes,
alios vero secundum speciei similitudinem ex perpetua simi-
lium simulacrorum affluentia quae in id ipsum perfecta sint
humana specie. [II.] Mors nihil ad nos : quod enim disso-
lutum est, sensu caret; quod autem sensu caret, nihil ad nos.
[III.] Terminus magnitudinis voluptatum omnis quod doleat
sublatio est. Ubi quomodo inest voluptas, quam diu
ibi est, nihil est quod doleat aut afficiatur dolore aut utrum-
que simul. (140) [IV.] Non moratur perpetuo in carne quod
dolet, sed summus dolor minimum tempus durat; alter qui
solum superat id quod delectat carnem, non multos dies
contingit. At diuturni morbi plus habent in carne quod
oblectet quam quod doleat. [V.] Non potest iucunde vivi,
nisi prudenter et honeste ac juste vivatur, neque prudenter
et honeste ac juste, nisi iucunde. Quoto autem cuique
non contingerit vivere prudenter et honeste ac juste, hic fieri
non potest ut iucunde vivat. [VI.] Propter fiduciam secu-
ritatemque ab hominibus, non secundum naturam princi-
patus et regni pro bono habitum, ex quibus potuerit aliquis
hoc sibi parare, (141) gloriosi atque conspicui quidam esse
cupierunt, ita se, ut ab hominibus tuti essent, adepturos
existimantes. Itaque si quidem tuta sit talium vita, naturae
bonum receperunt; sin minus, non habent cuius rei gratia
principio secundum naturae proprietatem appetierunt.
[VII.] Nulla per sese voluptas malum est, sed efficientia
quarundam voluptatum multiples ingerunt voluptatum
perturbationes. (142) [VIII.] Si cumlaretur voluptas
omnis et tempore et per totam concretionem fieret aut
maxime principales naturae partes, nequaquam a se
invicem differrent voluptates. [IX.] Si ea quae sunt
luxuriosis efficientia voluptatum metus animi solverent,
qui de caelestibus et de morte et de doloribus sum',

θανάτου καὶ ἀλγηδόνων, ἔτι τε τὸ πέρας τῶν ἐπιθυμιῶν ἐδίδασκεν, οὐκ ἂν ποτ' εἴχομεν ὃ τὴν μεμφαίμεθα αὐτοῖς πανταχόθεν εἰς πληρουμένους τῶν ἡδονῶν, καὶ οὐδαμῶθεν οὔτε τὸ ἀλγοῦν οὔτε τὸ λυπούμενον ἔχουσιν, ὅπερ ἐστὶ τὸ κακόν. [1.] Εἰ μὴθὲν ἡμᾶς αἰ περὶ τῶν μετεώρων ὑποψίαί ἡνώχλου καὶ αἰ περὶ θανάτου μήποτε πρὸς ἡμᾶς ἐστὶ, ἔτι τε * τετόληκα νοεῖν τοὺς θροῦς τῶν ἀλγηδόνων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, οὐκ ἂν προσεδεόμεθα φυσιολογίας. (143) [1α.] Οὐκ ἦν τὸ φοβούμενον λύειν ὑπὲρ τῶν κυριωτάτων, μὴ κατειδῶτα τίς ἢ τοῦ σύμπαντος φύσις, ἀλλ' ὑποπευμένον τι τῶν κατὰ τοὺς μούθους· ὥστ' οὐκ ἦν ἄνευ φυσιολογίας ἀκραιούς τὰς ἡδονὰς ἀπολαμβάνειν. [1β.] Οὐθὲν ὄφελος ἦν τῆν κατ' ἀνθρώπου ἀσφάλειαν κατασκευάζεσθαι, τῶν ἄνωθεν ὑπόπτων καθεστώτων καὶ τῶν ὑπὸ γῆς καὶ ἀπλῶς τῶν ἐν τῷ ἀπείρῳ. [1γ.] Τῆς ἀσφαλείας τῆς ἐξ ἀνθρώπων γινομένης μέχρι τινός, δυνάμει τ' ἐξερστικῆ καὶ εὐπορίᾳ εἰλικρινεστάτη γίνεται ἢ ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ ἐκχωρήσεως τῶν πολλῶν ἀσφάλεια. (144) [1δ.] Ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος καὶ ὀριστὰ καὶ εὐπόριστός ἐστιν, ὃ δὲ τῶν κενῶν δοξῶν εἰς ἀπειρον ἐκπίπτει. [1ε.] Βραχέα σοφῶ τύχῃ παρεμπίπτει, τὰ δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα ὁ λογισμὸς διώκηκε καὶ κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον τοῦ βίου διοικεῖ καὶ διοικήσει. [1ς.] Ὁ δίκαιος ἀταραχτότατος, ὃ δ' ἀδικὸς πλείστης ταραχῆς γέμων. [1ζ.] Οὐκ ἐπαύξεται ἡ ἡδονὴ ἐν τῇ σαρκί, ἐπειδὴν ἅπαξ τὸ κατ' ἐνδειαν ἀλγοῦν ἐξαίρεθῆ, ἀλλὰ μόνον ποικίλλεται. [1η.] Τῆς δὲ διανοίας τὸ πέρας τὸ κατὰ τὴν ἡδονὴν ἀπεγένησεν ἢ τε τούτων αὐτῶν ἐκλόγησις καὶ τῶν ὁμογενῶν τούτοις, ὅσα τοὺς μεγίστους φόβους παρεσκευάζει τῇ διανοίᾳ. (145) [1θ.] Ὁ ἀπειρος χρόνος ἴσην ἔχει τὴν ἡδονὴν καὶ ὁ πεπερασμένος, εἴαν τις αὐτῆς τὰ πέρατα καταμετρήσῃ τῷ λογισμῷ. [1κ.] Ἡ μὲν σὰρξ ἀπέλαθε τὰ πέρατα τῆς ἡδονῆς ἀπειρα, καὶ ἀπειρος αὐτὴν χρόνος παρεσκευάσεν. [1κα.] Ἡ δὲ διάνοια τοῦ τῆς σαρκὸς τέλους καὶ πέρατος λαβοῦσα τὸν ἐπιλογισμὸν καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ αἰῶνος φόβους ἐκλύσασα τὸν παντελῆ βίον παρεσκευάσεν καὶ οὐθὲν ἔτι τοῦ ἀπείρου χρόνου προσεδεθήμεν· ἀλλ' οὐτ' ἔφυγε τὴν ἡδονὴν, οὐδ' ἠνίκα τὴν ἐξαγωγήν ἐκ τοῦ ζῆν τὰ πράγματα παρεσκευάζεν ὡς ἐλλείπουσά τι τοῦ ἀρίστου βίου κατέστρεφεν. (146) [1κβ.] Ὁ τὰ πέρατα τοῦ βίου κατειδῶς οἶδεν ὡς εὐπόριστόν ἐστι τὸ τὸ ἀλγοῦν κατ' ἐνδειαν ἐξαιροῦν καὶ τὸ τὸν θλον βίον παντελῆ καθιστάν· ὥστ' οὐδὲν προσδεῖται πραγμάτων ἀγῶνας κεκτημένον. [1κγ.] Τὸ ὑπερτηκὸς δεῖ τέλος λογιέσθαι καὶ πᾶσαν τὴν ἐνάργειαν, ἐφ' ἣν τὰ δοξαζόμενα ἀνάγομεν· εἰ δὲ μὴ, πάντ' ἀκρισίας καὶ ταραχῆς ἔσται μεστά. [1κδ.] Εἰ μάχῃ πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐχ ἔξεις οὐδ' ἄς ἂν αὐτῶν φῆς διεψεῦσθαι πρὸς τί ποιούμενος τὴν ἀναγωγήν κρήνης. (147) [1κε.] Εἰ τιν' ἐκβαλεῖς ἀπλῶς αἰσθησιν καὶ μὴ διαίρησις τὸ δοξαζόμενον κατὰ τὸ προσμένον καὶ τὸ παρὸν ἤδη κατὰ τὴν αἰσθησιν καὶ τὰ πάθη καὶ πᾶσαν φανταστικὴν ἐπιβολὴν τῆς διανοίας, συνταράξει

prætereaque si voluptatum docerent finem, nihil haberemus quo eos culpæ possemus, undique voluptatibus hauriendis instantes nullaque ex parte nec quod doleret nec quod mœrore conficeretur habentes, id quod est malum. [X.] Si nihil nos de cœlestibus suspiciones perturbarent nec quæ sunt de morte aliquid ad nos pertinerent, et intelligere dolorum ac voluptatum fines, non indigeremus physiologia. (143) [XI.] Non liceret metum de iis quæ maximi momenti sunt excutere, nisi quis plane novisset quæ sit totius natura, sed fabulosum aliquid suspicaretur: itaque non liceret absque physiologia percipere sinceræ voluptates. [XII.] Nihil quidquàm prodesset humanæ sibi parare securitatem, quum et superna et quæ sub terra sunt suspecta essent ac simpliciter quæ sunt in infinito. [XIII.] Quum humana securitas progrediatur usque ad aliquid, e facultate detrahendi et opulentia integerrima provenit quæ quiete et secèssu a vulgo constat securitas. (144) [XIV.] Naturæ opes et definitæ et parabiles sunt, inanium autem opinionum divitiæ in infinitum excidunt. [XV.] Exigua quædam sapienti fortuna objicit, quæ vero sunt maxima et principalia, disposuit ratio et perpetuo vitæ tempore disponit atque disponet. [XVI.] Justus a perturbatione remotissimus, injustus vero plurima perturbatione plenus est. [XVII.] Non crescit in carne voluptas, quum semel quod per indigentiam dolebat ablatum est, sed solum variatur. [XVIII.] Porro mentis finis finem qui secundum voluptatem est genuit, horumque ipsorum et eorum quæ his propinqua sunt investigatio, quæ maximos quosque metus animo parabant. (145) [XIX.] Infinitum tempus ac finitum æquum habet voluptatem, si quis voluptatis ipsius fines ratione metiatur. [XX.] Caro quidem voluptatis fines accepit infinitos, infinitumque ipsam tempus effecit. [XXI.] Porro mens carnis finem ac terminum ratione pertractans æternique exuta timoribus vitam omni ex parte consummatam fecit, nihilque jam infinito tempore opus habuimus: sed nec voluptatem effugit, ne tum quidem quum exitum ex vita molestiæ parent, tanquam si ad optimam vitæ rationem aliquid deesset. (146) [XXII.] Qui vitæ terminos novit, non ignorat quam sit parabile id quod dolorem ex indigentia natum tollat omnemque vitam perfectam constituat: ut nihil negotiis opus sit quæ certamina habent. [XXIII.] Subsistentem vero finem versare animo oportet omnemque evidentiæ, ad quam ea quæ opinamur referamus: alioquin omnia rationem iudicii desiderabunt tumultuque plena erunt. [XXIV.] Si sensibus omnibus repugnans, ne illos quidem quos falsos esse dixeris habeas quorsum referendo dijudices. (147) [XXV.] Si quem simpliciter ejicias sensum neque dividas id quod opinaris secundum id quod expectat comprobationem quodque jam per sensum præsens est, in affectus insuper et omnem effectum imaginationis in animum, confundes etiam reliquos sensus opinione

καὶ τὰς λοιπὰς αἰσθήσεις τῆ ματαίᾳ δόξῃ, ὥστε τὸ κρι-
 τήριον ἅπαν ἐκβαλεῖς. [κς'.] Εἰ δὲ βεβαιώσεις καὶ τὸ
 μὴ προσμένον ἅπαν ἐν ταῖς δοξαστικαῖς ἐννοίαις καὶ τὸ
 6 πᾶσαν ἀμφισβήτησιν καὶ πᾶσαν κρίσιν τοῦ ὀρθῶς ἢ μὴ
 ὀρθῶς. (148) [κζ'.] Εἰ μὴ παρὰ πάντα καιρὸν ἐπανοίσεις
 ἕκαστον τῶν πραττομένων ἐπὶ τὸ τέλος τῆς φύσεως,
 ἀλλὰ προκαταστρέψεις εἴτε φυγὴν εἴτε διωξίν ποιούμενος
 εἰς ἄλλο τι, οὐκ ἔσονται σοι τοῖς λόγοις αἱ πράξεις ἀκό-
 10 λουθοι. [κη'.] Ἡ σοφία παρασκευάζεται εἰς τὴν τοῦ
 ὄλου βίου μακαριότητα, πολλὴ μέγιστόν ἐστιν ἢ τῆς φι-
 λίας κτήσις. [κθ'.] Ἡ αὐτὴ γνώμη θαρρῆν τ' ἐποίησεν
 ὑπὲρ τοῦ μηθὲν αἰώνιον εἶναι δεινὸν μηδὲ πολυχρόνιον
 καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς τοῖς ὀρισμένοις ἀσφάλειαν φιλίας μάλι-
 15 στα κατιδεῖν εἶναι συντελουμένην. (149) [λ'.] Τῶν ἐπιθυ-
 μιῶν αἱ μὲν εἰσι φυσικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαὶ
 καὶ οὐκ ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ οὕτε φυσικαὶ οὐτ' ἀναγκαῖαι,
 ἀλλὰ παρὰ κενὴν δόξαν γινόμεναι. Φυσικὰς καὶ ἀναγα-
 20 καῖας ἡγεῖται ὁ Ἐπίκουρος τὰς ἀληθόνας ἀπολουσάσας,
 ὡς ποτὸν ἐπὶ δίσκου· φυσικὰς δὲ καὶ οὐκ ἀναγκαῖας τὰς
 ποικιλλούσας μόνον τὴν ἡδονήν, μὴ ὑπεξαιρουμένας δὲ
 τὸ ἀληγμά, ὡς πολυτελεῖ στία· οὕτε δὲ φυσικὰς οὐτ'
 ἀναγκαῖας, ὡς στεφάνους καὶ ἀνδριάντων ἀναθέσεις·
 [λα'.] Τῶν ἐπιθυμιῶν ὅσαι μὴ ἐπ' ἀλοῦν ἐπανάγουσιν,
 25 ἐὰν μὴ συμπληρωθῶσιν, οὐκ εἰσὶν ἀναγκαῖαι, ἀλλ' εὐ-
 διάχυτον τὴν ὄρεξιν ἔχουσιν, ὅταν ἰδουσὶ πόριστοι ἢ βλάβης
 ἀπεργαστικαὶ δόξωσιν εἶναι. [λβ'.] Ἐν αἷς τῶν φυ-
 σικῶν ἐπιθυμιῶν, μὴ ἐπ' ἀλοῦν ὁ ἐπαναγουσῶν, ἐὰν
 μὴ συντελεσθῶσιν, ὑπάρχει ἢ σπουδὴ σύντονος, παρὰ
 30 κενὴν δόξαν αὐταὶ γίνονται καὶ οὐ παρὰ τὴν ἑαυτῶν
 φύσιν διαχέονται, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κeno-
 δοξίαν. (150) [λγ'.] Τὸ τῆς φύσεως δίκαιον ἐστὶ σύμ-
 βολον τοῦ συμφέροντος εἰς τὸ μὴ βλάπτειν ἀλλήλους
 μηδὲ βλάπτεσθαι. [λδ'.] Ὅσα τῶν ζῴων μὴ ἡδύνατο
 35 συνθήκας ποιῆσθαι τὰς ὑπὲρ τοῦ μὴ βλάπτειν ἀλλήλων
 μηδὲ βλάπτεσθαι, πρὸς ταῦτα οὐθὲν ἐστὶν οὐδὲ δίκαιον
 οὐδ' ἀδίκον. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἐθῶν ὅσα μὴ ἡδύ-
 νατο ἢ μὴ ἐβούλετο τὰς συνθήκας ποιῆσθαι τὰς ὑπὲρ
 τοῦ μὴ βλάπτειν μηδὲ βλάπτεσθαι. [λε'.] Οὐκ ἦν τι
 40 καθ' ἑαυτὸ δίκαιοσύνη, ἀλλ' ἐν ταῖς μετ' ἀλλήλων συ-
 στροφαῖς, καθ' ὀνηλίους δὴ ποτ' αἰεὶ τόπους συνθήκη
 τις ὑπὲρ τοῦ μὴ βλάπτειν μηδὲ βλάπτεσθαι. (151)
 [λς'.] Ἡ ἀδικία οὐ καθ' ἑαυτὴν κακόν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ
 τὴν ὑποψίαν φόβῳ εἰ μὴ λήσει τοὺς ὑπὲρ τῶν τοιούτων
 45 ἐφεστηκότας κολαστάς. [λζ'.] Οὐκ ἐστὶ τὸν λάθρα τι
 ποιοῦντα ὄν συνθέντο πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ μὴ βλά-
 πτειν μηδὲ βλάπτεσθαι, πιστεύειν ὅτι λήσει, κἂν μυ-
 ριακίαις ἐπὶ τοῦ παρόντος λανθάνῃ· μέχρι γὰρ καταστροφῆς
 ἀδελῶν εἰ καὶ λήσει. [λη'.] Κατὰ μὲν τὸ κοινὸν πᾶσι
 50 τὸ δίκαιον τοῦ αὐτοῦ· συμφέρον γάρ τι ἦν ἐν τῇ πρὸς ἀλ-
 λήλους κοινωνίᾳ· κατὰ δὲ τὸ ἴδιον, χῶρας καὶ ὁσῶν δὴ-
 ποτ' αἰτιῶν, οὐ πᾶσι συνέπεται τὸ αὐτὸ δίκαιον εἶναι.
 (152) [λθ'.] Τὸ μὲν ἐπιμαρτυρούμενον ὅτι συμφέροι ἐν
 ταῖς χρεαῖς τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας τῶν νομι-

inani, ut criterium ejicias omne. [XXVI.] At si et quod
 exspectat attestationem omne in opinabilibus notionibus
 firmes, idque quod attestationem non exspectat, quod fal-
 sum sit non dimittes, quasi observans omnem dubitationem
 omneque judicium recti sive non recti. (148) [XXVII.] Nisi
 per omne tempus quæ geruntur singula ad naturæ referas
 finem, sed antequam ad finem perveneris deficies sive fu-
 gam sive insectationem in aliud aliquid faciens, non erunt
 tibi verbis consentaneæ actiones. [XXVIII.] Eorum quæ
 ad totius vitæ beatitudinem sapientia parat, longe maximum
 est amicitiae acquisitio. [XXIX.] Eadem sententia confir-
 mavit animum ne quod aut sempiternum aut diuturnum
 timeret malum; quæ perspexit in hoc ipso vitæ spatio ami-
 citiæ præsidium esse firmissimum. (149) [XXX.] Cupi-
 ditatum aliæ naturales et necessariae sunt, aliæ naturales
 et non necessariae, aliæ vero neque naturales neque neces-
 sariae sunt, sed circa inanem opinionem versantur. Na-
 turales et necessariae existimat Epicurus eas quæ dolores
 sedant, ut est in siti potus; naturales vero et non neces-
 sarias, quæ voluptatem solum variant, non autem dolorem
 tollunt, ut sunt pretiosi cibi; neque naturales autem neque
 necessariae, ut sunt coronæ et statuarum collocationes.
 [XXXI.] Cupiditatum quæcumque ad dolorem non indu-
 cunt, nisi impletæ fuerint, non sunt necessariae, sed ap-
 petitum habent facile diffundendum, quoties paratu diffi-
 ciles auctoresve detrimenti esse constiterit. [XXXII.] In
 quibus naturalium cupiditatum, sed quæ dolorem non in-
 ferant, nisi consummatæ fuerint, fit vehemens studium,
 hæc inani ex opinione proficiscuntur et non ex ipsarum na-
 tura lætitia nos perfundunt, sed propter hominis vanam
 gloriam. (150) [XXXIII.] Justum naturæ est utilitatis
 pactum, ut neque invicem lædamus nos nec lædamur.
 [XXXIV.] Quæcumque animantes eo fœdere jungi non
 possunt ut neque lædant mutuo neque lædantur, in his jus
 nullum aut injuria est. Eadem est in iis gentibus ratio, quæ
 aut non potuerunt aut noluerunt ita fœderari ut neque læ-
 derent neque læderentur. [XXXV.] Justitia nihil per se
 est, verum in contractibus mutuis quibuslibet locis fœdus
 aliquod initur ut non lædamus neque lædamur. (151)
 [XXXVI.] Injustitia per se malum non est, verum in suspi-
 cionis metu id malum situm est, ne forte non lateat eos qui
 sunt hujusmodi rebus constituti vindices. [XXXVII.] Non est
 quod is qui clam aliquid facit contra id quod inter se con-
 stituerunt homines ne lædant se nec lædantur, credat se la-
 tere posse, etiamsi millies impræstentium lateat: ad finem
 enim incertum est an latere possit. [XXXVIII.] Commu-
 niter quidem omnibus jus idem est: utilitatis enim aliquid
 confert in mutua societate; secundum proprium autem, ut
 regionis et quarumcumque causarum, non omnibus idem
 consequitur justum esse. (152) [XXXIX.] Attestatione
 firmatum quod expediat in usu mutuae societatis eorum

σθέντων εἶναι δικαίων, τὴν τοῦ δικαίου φύσιν ἔχει, εἴαν
 τε τὸ αὐτὸ πᾶσι γένηται, εἴαν τε μὴ τὸ αὐτό. [μ'.]
 Ἐάν τε νομοθετῆται τι, μὴ ἀποδαίνῃ δὲ κατὰ τὸ συμ-
 φέρον τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας, οὐκέτι τοῦτο τὴν
 6 τοῦ δικαίου φύσιν ἔχει. κἂν μεταπίπτῃ τὸ κατὰ τὸ δι-
 καιον συμφέρον, χρόνον δὲ τινα εἰς τὴν πρόληψιν ἐναρ-
 μόττη, οὐδὲν ἦττον ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἦν δίκαιον τοῖς
 μὴ φωναῖς κεναῖς ἑαυτοῦς συνταράττουσιν, ἀλλὰ πλεῖ-
 στα πράγματα βλέπουσιν. (153) [μα'.] Ἐνθα μὴ και-
 10 νῶν γενομένων τῶν περιεστώτων πραγμάτων, ἀνεφάνη
 μὴ ἀρμόττονα εἰς τὴν πρόληψιν τὰ νομισθέντα δίκαια
 ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων, οὐκ ἦν ταῦτα δίκαια· ἐνθα δὲ
 καινῶν γενομένων τῶν περιεστώτων πραγμάτων, οὐκέτι
 συνέφερε τὰ αὐτὰ δίκαια κείμενα, ἐνταῦθα δὴ τότε μὲν
 15 ἦν δίκαια ὅτε συνέφερον εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινο-
 νίαν τῶν συμπολιτευομένων, ὕστερον δ' οὐκ ἦν ἔτι
 δίκαια, ὅτε μὴ συνέφερον. (154) [μβ'.] Ὁ τὸ θαρροῦν
 ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἄριστα συστησάμενος, οὔτος τὰ μὲν
 δυνατὰ δμόφυλα κατεσκευάσατο, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ οὐκ
 20 ἀλλόφυλά γε, ὅσα μὴδὲ τοῦτο δυνατὸς ἀνεπίμικτος
 ἐγένετο καὶ ἐξωρίσαθ' ὅσα τοῦτ' ἔλυσιτέλει πράττειν.
 [μγ'.] Ὅσοι τὴν δύναμιν ἔσχον τοῦ τὸ θαρρεῖν μάλιστα
 ἐκ τῶν δμορούντων παρασκευάσασθαι, οὔτοι καὶ ἐβίωσαν
 μετ' ἀλλήλων ἡδίστον, βεβαιότατον πίστωμα' ἔχοντες,
 25 καὶ πληρεστάτην οἰκειότητα ἀπολαθόντες οὐκ ὠδύραντο
 ἄς ἐλεεινὸν τὴν τοῦ τελευτήσαντος προκαταστροφῆν.

quæ justa putantur esse, justī naturam habet, sive idem sit
 omnibus sive non idem. [XL.] Porro si quid lege sanciat,ur,
 non autem proveniat inde commoditas mutuæ societatis, non
 jam hoc justī naturam habet. Etiamsi interdicat commodum
 justī, aliquid autem tempus ad anticipationem congruat,
 nihilominus id temporis justum erat iis qui non inanibus
 vocibus semet confundunt, sed res plurimas cernunt. (153)
 [XLI.] Ubi quum non novæ fuerint circumstantes res, non
 congruere ad anticipationem visa sunt quæ putabantur justa
 in ipsis rebus, ea justa non erant; ubi vero quum novæ
 fuerint circumstantes res, jam non utilia erant eadem quæ
 posita jura essent, tum quidem justa fuere, quando erant
 utilia societati mutuæ simul rem publicam administrantium,
 postea vero non jam fuerunt justa, quando non utilia erant.
 (154) [XLII.] Qui fiduciam securitatemque ab exteris optine
 sibi paravit, hic quos quidem potuit suæ genti miscuit, quos
 non potuit, non alienos certe ab gente fecit; si ne hoc qui-
 dem potuit efficere, nulla cum illis exercuit commercia
 finibusque ejecit quantum hoc suis conduceret rationibus.
 [XLIII.] Quicumque facultatem habuerunt fiduciam securi-
 tatemque maxime ex finitimis sibi comparandi, hi etiam
 inter se vixere suavissimam vitam, firmissimam habentes
 fidem, ac consummata usi necessitudine, lamentis tanquam
 miserandum prosequi non sunt defuncti celeriore obitu.